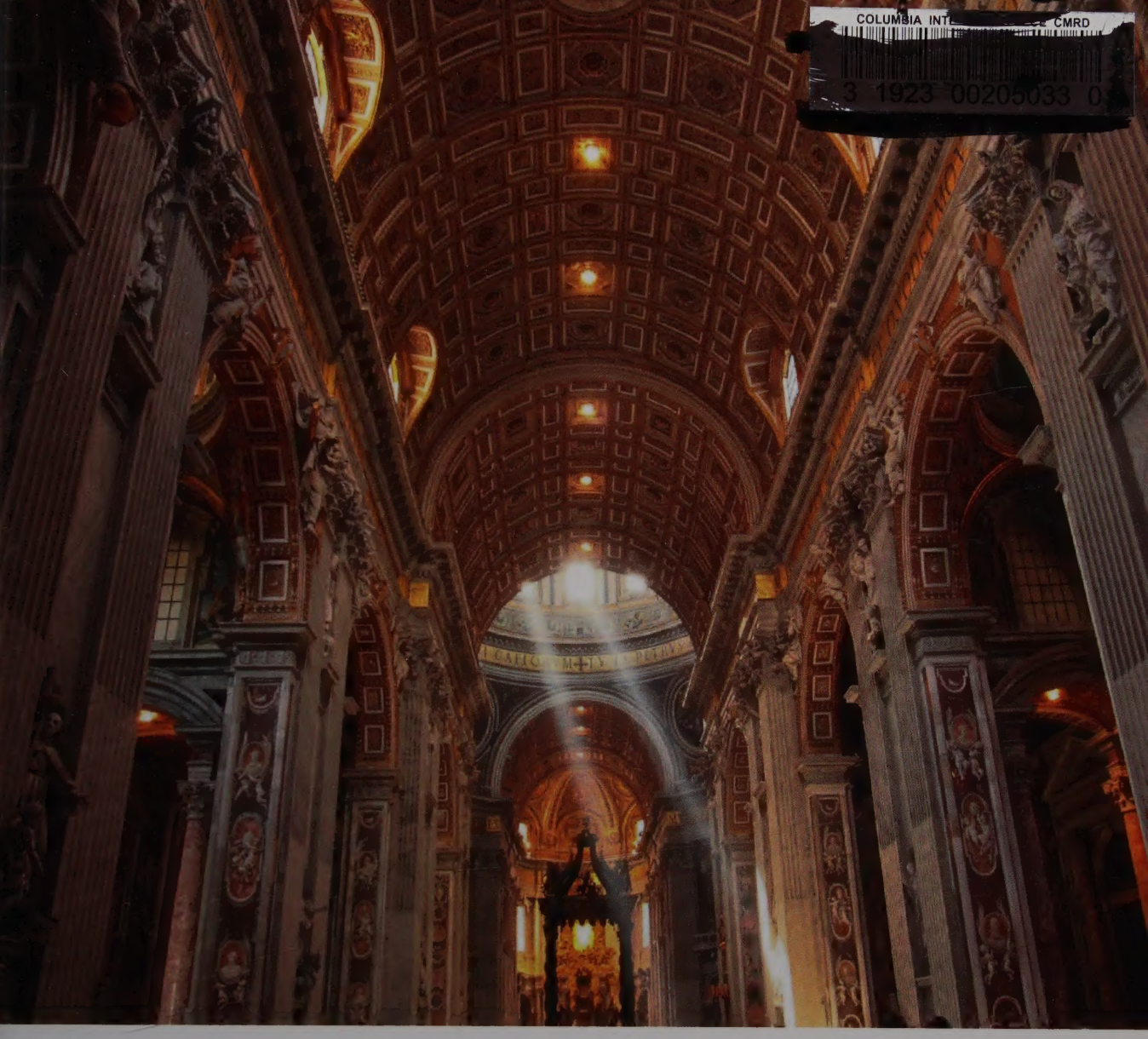

COLUMBIA INTE... CMRD
3 1923 00205033 0

ØIEBLIKKET, ISSUES 1-9

SØREN KIERKEGAARD

G. Allen Fleece Library
Columbia International Univ
Columbia, SC 29203

Øieblikket, Issues 1-9

Søren Kierkegaard

Nabu Public Domain Reprints:

You are holding a reproduction of an original work published before 1923 that is in the public domain in the United States of America, and possibly other countries. You may freely copy and distribute this work as no entity (individual or corporate) has a copyright on the body of the work. This book may contain prior copyright references, and library stamps (as most of these works were scanned from library copies). These have been scanned and retained as part of the historical artifact.

This book may have occasional imperfections such as missing or blurred pages, poor pictures, errant marks, etc. that were either part of the original artifact, or were introduced by the scanning process. We believe this work is culturally important, and despite the imperfections, have elected to bring it back into print as part of our continuing commitment to the preservation of printed works worldwide. We appreciate your understanding of the imperfections in the preservation process, and hope you enjoy this valuable book.

UDVALGTE SKRIFTER

AF

S. KIERKEGAARD

III

ØIEBLIKKET

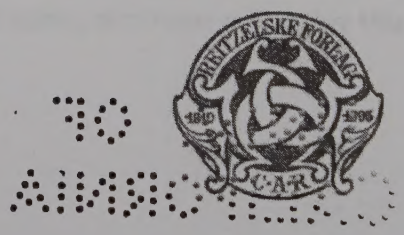

KJØBENHAVN
REITZELSKE FORLAG (GEORGE C. GRØN)
1895

ØIEBLIKKET

Nr. 1—9.

AF

S. KIERKEGAARD

TREDIE UDGAVE

KJØBENHAVN

REITZELSKE FORLAG (GEORGE C. GRØN)

1895

04

FR. BAGGES BOGTRYKKERI

Nr. 1.

Indhold.

1) Stemning.
2) Til „dette skal siges"; eller hvorledes anbringes et Afgjørende?
3) Er det forsvarligt af Staten — den christelige Stat! — om muligt at umuliggjøre Christendom?
4) „Tag et Bræk-Middel!"

24. Mai 1855.

Stemning.

Plato siger, som bekjendt, etsteds i hans „Stat", at først da kan det ret blive til Noget, naar de komme til at regjere, som ikke have Lyst dertil. Hans Mening er vel den, at under Antagelse af at det er Dygtigheden, er Ulysten til at ville regjere en god Garanti for, at der sandt og dygtigt vil blive regjeret, medens den Herskelystne kun altfor let bliver enten En som misbruger sin Magt til at tyrannisere, eller En, hvem Lysten til at regjere bringer i et skjult Afhængigheds-Forhold til dem, over hvem han skal regjere, saa det med hans Regjering egentligen bliver Øienforblindelse.

Denne Bemærkning kan ogsaa finde sin Anvendelse i andre Forhold, hvor det gjælder om, at Noget bliver tilgavns Alvor: under Antagelsen af Dygtighed er det bedst at Vedkommende ikke har Lysten. Thi vistnok er det saa, som Ordsproget siger, at Lysten driver

28646

Værket; men den sande Alvor fremkommer egentligen først, hvor et Menneske, med Dygtigheden mod sin Lyst af et Høiere tvinges til at paatage sig Arbeidet, altsaa: med Dygtighed mod Lyst.

Saaledes forstaaet kan jeg sige, at jeg forholder mig rigtigt til den Opgave: at virke i Øieblikket; thi Gud veed det, Intet er min Sjæl mere imod.

At være Forfatter — nu ja, det behager mig; naar jeg skal være ærlig maatte jeg vel sige, at jeg har været forelsket i det at producere — men vel at mærke, paa den Maade som jeg vil det. Og det jeg har elsket er lige det Modsatte af at virke i Øieblikket, det jeg har elsket er just: Fjernheden fra Øieblikket, den Fjernhed, hvori jeg saa, som en Forelsket, kan hænge efter Tankerne, og, som en i sit Instrument forelsket Kunstner, underholde mig med Sproget, aflokke det Udtrykkene alt som Tanken fordrer dem — livsalige Tidsfordriv: en Evighed igjennem kunde jeg ikke blive træt af denne Beskjæftigelse!

At stride med Menneskene — nu ja, det behager mig i en vis Forstand; jeg er af Naturen saa polemisk lagt an, at jeg egentligen kun føler mig i mit Element omgiven af den menneskelige Middelmaadighed og Lumperie. Dog paa eet Vilkaar: at det tillades mig, taust at foragte, at mætte den Lidenskab, der er i min Sjæl, Foragt, hvad mit Forfatter-Liv ogsaa har givet mig rigelig Leilighed til.

Saaledes er jeg et Menneske, om hvem det med Sandhed gjælder, at han ikke har den mindste Lyst til at virke i Øieblikket — formodentligen er jeg just af den Grund udseet dertil.

Naar jeg skal virke i Øieblikket, maa jeg, ak, tage Afsked med Dig, Du elskte Fjernhed, hvor der var Intet at haste efter, altid god Tid, hvor jeg kunde vente Timer, Dage, Uger for at finde Udtrykket just som jeg vilde have det, medens der nu maa brydes med alle

slige den kjælne Forelskelses Hensyn. Og naar jeg skal virke i Øieblikket, vil der være en Deel Mennesker, hvem jeg skylder det, dog idetmindste stundom at tage noget Hensyn til alt det Ubetydelige, som Middelmaadigheden med stor Vigtighed belærende foredrager, alt det Galimathias den, ved selv at bringe det med, faaer ud af hvad jeg skriver, al den Løgn og Bagvaskelse, som et Menneske er udsat for, mod hvem de to store Magter i Samfundet: Misundelse og Dumhed med en vis Nødvendighed maa sammensværge.

Hvorfor vil jeg da virke i Øieblikket? Jeg vil det, fordi jeg evigt vilde fortryde at lade det være, og evigt fortryde, om jeg lod mig afskrække ved, at den Slægt som nu lever, vel i det Høieste kun vil kunne finde en sand Fremstilling af hvad Christendom er, interessant og mærkelig, for saa ganske roligt at blive hvor den er, i den Indbildning at være Christne, og at Præsternes Legen-Christendom er Christendom.

Til „dette skal siges"; eller hvorledes anbringes et Afgjørende?

Den Indsigelse jeg har gjort mod det Bestaaende er afgjørende. Hvis nu Nogen vil sige — og jeg er forberedt paa, at selv det mig velvilligste Menneske vil tale saaledes — „Indsigelsen er dog saa frygteligt afgjørende", da kunde jeg hertil svare: anderledes kan det ikke være; eller jeg kunde svare med et Ord af en af mine Pseudonymer: naar Inderlighedens Borgport længe har været lukket og endelig aabnes, bevæger den sig ikke lydløst, som en Mellemdør, der gaar i Fjedre.

Dog kan jeg ogsaa forklare mig nøiere. At anbringe et Afgjørende — og dette er Opgaven — lader sig ikke gjøre paa samme Maade som alt Andet; og naar nu tilmed Tidens Ulykke just er dette „til en vis Grad", til en vis Grad at gaae ind paa Alt, naar dette just er Sygdommen. saa maa der for Alt passes paa, at det saavidt det er muligt ikke skeer, at den ogsaa til en vis Grad gaaer ind herpaa, hvorved Alt er tabt. Nei, et Afgjørende anbringes anderledes end Andet. Som Rov-Dyrets Spring paa sit Bytte, som Ørnens Stød i Faldet, saaledes anbringes et Afgjørende: pludseligt og samlet i Eet (intensivt). Og som Rov-Dyret ener Snildhed og Kraft: først snildt holder sig ganske stille — saaledes stille kan intet tamt Dyr være; og saa samler sig heelt i et eneste Spring eller Stød — saaledes kan intet tamt Dyr samle sig til eller reise sig i Springet: saaledes anbringes et Afgjørende. Først stille — saa stille er Veiret aldrig paa en stille Dag, saa stille er det kun før Torden; og saa bryder det løs.

Saaledes anbringes et Afgjørende. Og troe Du mig, jeg kjender kun altfor godt Tidens Brøst, at den er Charakterløshed, Alt til en vis Grad. Men som „et speilklart Skjold af slebent Staal" saa blankt „at hvor Solens Straale falder, blinker den med dobbelt Glands tilbage" som et saadant Skjold frygter mest af Alt, end den mindste Plet — thi end den mindste Plet, og det er ikke mere sig selv, saaledes frygter et Afgjørende enhver Berøring af og med dette „til en vis Grad". Det forstaaer jeg, skulde jeg ikke forstaae det, jeg der, kjendt af Alle, er kjendt selv af Børnene paa Gaden under Navnet: Enten — Eller.

Thi hvad er Enten-Eller, at jeg skal sige det, som vel sagtens maa vide det. Enten-Eller er Ordet, for hvilket Fløidørene springe op, og Idealerne vise sig — livsalige Syn! Enten-Eller er Tegnet, der giver Adgang til det Ubetingede — Gud være lovet! Ja, Enten-Eller

er Himmel-Nøglen! Og derimod hvad er, var og bliver Menneskets Ulykke? Dette Satens eller Usselhedens eller den feige Klogskabs: til en vis Grad, som anvendt paa Christendommen forvandler den — bagvendte Mirakel, eller mirakuløse Bagvendthed — forvandler den til Vrøvl! Nei: enten-eller! Og som det er saaledes, at hvor ømt end Skuespilleren og Skuespillerinden omfavne hinanden og kjærtegne hinanden paa Brædderne, det dog bestandigt bliver kun en theatralsk Forstaaelse, et Theater-Ægteskab: saaledes er alt „til en vis Grad" i Forhold til det Ubetingede theatralsk, griber en Indbildning, kun Enten-Eller er Favnetaget, som griber det. Og som, for at tale om hvad jeg da kun her for Modsætningen til det Følgendes Skyld kunde falde paa at tale saaledes om, for at tale om Livets Spøg: som enhver Officier, der hører til Kongens personlige Omgivelse, bærer et Tegn (Distinction), hvorpaa det kjendes: saaledes vare alle De, som i Sandhed have tjent Christendommen, mærkede: enten-eller, Majestæts Udtrykket, eller Udtrykket for at forholde sig til den guddommelige Majestæt. Alt hvad der kun er til en vis Grad har ikke tjent Christendommen, men maaskee sig selv, kan, redeligt, aldrig forlange andet Mærke end i det Høieste (som paa et Brev): kongelig Tjeneste, thi hvad der er Guds Tjeneste er: Enten-Eller.

Er det forsvarligt af Staten — den christelige Stat! — om muligt, at umuliggjøre Christendom?

Spørgsmaalet selv behøver vistnok ingen Oplysning for at kunne besvares. Enhver maa dog vel sige sig selv, at det kan ikke være forsvarligt.

Det der behøver at oplyses er da. at hvad Staten har gjort og gjør er, om muligt, at umuliggjøre Christendom; og dette kan saare let og meget kort oplyses, thi den faktiske Tilstand i Landet er virkelig den, at Christendommen, det nye Testamentes Christendom, ikke blot ikke er til, men, om muligt, umuliggjort.

Antag, at Staten anbragte 1000 Embedsmænd, der med Familie levede af, altsaa pecuniairt vare interesserede i at forhindre Christendom: det var dog vel et Forsøg i Retning af, om muligt, at umuliggjøre Christendom.

Og dog vilde dette Forsøg (der jo har det Aabenlyse ved sig, at det aabenlyst var for at forhindre Christendom) ikke være nær saa farligt, som hvad der faktisk skeer, at Staten anbringer 1000 Embedsmænd, der — under Navn af at forkynde Christendom (just deri ligger den større Fare i Sammenligning med det, ganske aabenlyst at ville forhindre Christendom) ere pecuniairt interesserede i a) at Menneskene kalde sig Christne — jo større Faare-Flok jo bedre — antage Navn af Christne. og i b) at det bliver derved, at de ikke faae at vide, hvad Christendom i Sandhed er.

Med disse 1000 Embedsmænds Tilværelse har det nemlig det Sammenhæng, at naar man holder det nye Testamente ved Siden, sees let, at hele deres Tilværelse er, christeligt, en Mislighed. Medens da, hvis Menneskene ikke antoge Navn af Christne, Præsten Intet vilde faae at leve af: vilde det, at skulde forkynde, hvad Christendom i Sandhed er, jo være det Samme som at aabne Menneskenes Øine for, at Præstens egen Tilværelse er en Mislighed, at, om end Læreren i Christendom faaer Noget at leve af, det at være Præst ikke kan blive: kongeligt Embede, Carriere, jævnt Avancement.

Og dette, denne Virken, skeer ikke under Navn af: at forhindre Christendom, det er ikke derfor der lønnes 1000 Embedsmænd med Familie, nei det skeer under Navn af at forkynde Christendom, at udbrede Christen-

dom, at arbeide for Christendom. Mellem for lidt og for meget, som jo fordærver Alting, mellem dette for Lidt (at Menneskene ikke antoge Navn af Christne) og dette for Meget (at de fik at vide, hvad Christendom i Sandhed er, og virkelig bleve Christne) ligger — med æqvilibristisk Alvor — „Christenheds" Christendom, den officielle, statskirkelige, folkekirkelige Christendom, der rigtignok igjen, sammenlignet med det nye Testamentes, numerisk præsterer det Forbausende, Christne i Millionviis, alle af samme Bonitet.

Er dette saa ikke omtrent det Allerfarligste, der lod sig udtænke, for, om muligt, at gjøre Christendom umulig? „Præsten" er pecuniairt interesseret i at Folk kalde sig Christne; thi enhver Saadan er jo (*per* Staten som Commissionair) contribuerende Medlem, og bidrager tillige til at give hele Standen en sandselig Magt — men Intet er for sand Christendom farligere, Intet dens Væsen mere imod, end at man faaer Menneskene til letsindigt at antage Navn af Christne, lærer dem at tænke ringe om det at være Christen, som var det noget man da sagtens er. Og „Præsten" er pecuniairt interesseret i, at det bliver derved, ved at antage Navn af Christne, at Menneskene ikke faae at vide, hvad Christendom i Sandhed er, thi ellers gik vel hele Maskineriet med 1000 kongelige Embeder, og Standsmagten fløiten — men Intet er for sand Christendom farligere, Intet dens Væsen mere imod end (denne Fosterfordrivelse) at bevirke, at det bliver derved, at man antager Navn af Christen.

Og dette skal være at arbeide for, at udbrede, at virke for Christendom!

Der er for mig noget saa afskyeligt og oprørende blot i Tanken om den Art Gudsdyrkelse: at dyrke Gud ved at holde ham for Nar, at jeg af al Magt skal stræbe, saavidt jeg formaaer, at bidrage til at afværge, at dette ikke skeer, at Menneskenes Mængde faaer

Øinene op for, hvordan det hænger sammen og derved forhindres fra at blive skyldige i en Forbrydelse, som egentligen Staten og Præsterne have faaet dem gjort skyldige i — thi hvor letsindig, sandselig end Menneskenes Mængde kan være, der er dog for meget Bedre i den til at ville dyrke Gud paa den Maade.

Derfor Lys i Sagen, lad det blive tydeligt for Menneskene, hvad det nye Testamente forstaaer ved det at være Christen, at Enhver saa kan vælge, om han vil være Christen, eller om han redeligt, ærligt, uforbeholdent ikke vil være det; og lad det være sagt høit for hele Folket: det er Gud i Himlene uendelig kjærere, at Du — Betingelsen for at Du muligt kunde blive det — ærligt vedgaaer, at Du ikke er og ikke vil være Christen, uendeligt kjærere end denne Ækelhed, at det at dyrke Gud er at holde ham for Nar.

Ja, saaledes maa det gjøres; der maa lyses op i det Mørke, hvori statskirkeligt eller folkekirkeligt Sagen holdes. Istedetfor med ubetinget Respekt for hvad det nye Testamente forstaaer ved det at være Christen, at forelægge sig det Spørgsmaal: hvormange Christne ere vel her i Landet, vender man Forholdet saaledes: der er i Landet en Million Mennesker, *ergo* en Million Christne — og anbringer nu 1000 Embedsmænd til at leve deraf. Og saa et Skridt videre, saa vender man Slutningen om og slutter, naar der er 1000 Embedsmænd, der skal leve af Christendommen — og dem har vi nu engang — saa maa der ogsaa være en Million Christne, vi maa strengt holde over, at der er en Million Christne, ellers kan vi jo ikke sikkre alle disse Embedsmænd Udkommet.

Altsaa der er 1000 Embedsmænd som med Familie skal leve deraf, *ergo* maa der være en Million Christne. Forkyndelsen af Christendom svarer saa hertil (til denne ganske egne Art Knibe, hvori man har bragt sig); at virke for Christendom bliver, som sagt, at faae Menneskene til at antage Navn af Christne, og tillige at be-

virke, at det ogsaa bliver derved, og det er det jeg kalder: om muligt at umuliggjøre Christendom, hvorved atter (for at gjentage) Menneskenes Mængde bliver gjort skyldig i en Forbrydelse, som de dog ellers vilde være frie for, den under Navn af at dyrke Gud at olde ham for Nar, hvilket jeg — der rigtignok hidtil kun har havt liden Tak for, at jeg elsker Menneskene — dog vil paa enhver Maade stræbe at afværge.

At naar Sagen skal tages paa den Maade, som jeg her viser, at der saa maa fremkomme et i jordisk og timelig Forstand meget alvorligt Spørgsmaal, om disse Embedsmænds Udkomme (thi som man taler om Grevskaber i Maanen. saaledes blive de jo Interessenter i en Chimaire: en Million Christne) indseer jeg meget godt. Og er jeg i denne Henseende det føieligste og villigste Menneske, saa langt som muligt fra at ville deeltage med i hvad Chikaner der maaskee fra visse Politikeres Side vil blive gjort dem. Det var just for at kunne komme til Sagen, at jeg maatte see at faae det, om muligt som blæst bort, Det Biskop Martensen begyndte at flæske op om at være Sandhedsvidner. Dette ækle Vaas maatte for Alt bort. Saa kan der — lad os være behagelige Mennesker! — saa kan der tales fornuftigt om en i jævn menneskelig Forstand meget alvorlig Sag. Og saaledes troer jeg, det er os alle tjenligst. Den Art Præster, som vi have, staae sig sandeligen bedst ved ikke at spille op i Retning af at ville gjælde for Sandhedsvidner; thi hvis saa, nu ja, saa er det vanskelige Problem uendelig let løst: man inddrager udenvidere hele deres Gage og sparer enhver Pension — Sligt maa jo Sandhedsvidner vide at finde sig i; og det Indfald med Sandhedsvidner, at Præsterne ere Sandhedsvidner, vilde — hvis det ikke var udgaaet fra en Biskop og saaledes, at det blev dumt og forargeligt — udgaaet fra en kløgtig Statsmand, f. Ex.

en Cultus-Minister, der paa en behændig Maade ønskede at blive Geistligheden qvit, være et ganske vittigt Indfald.

„Tag et Bræk-Middel!"

Vistnok er der Adskillige, paa hvem mine Artikler i „Fædrelandet" har gjort et Indtryk. Maaskee er saa deres Tilstand omtrent denne: de ere blevne opmærksomme eller de ere dog idetmindste komne til at tænke paa, om ikke hele det Religieuse er i en yderst jammerlig Tilstand; men paa den anden Side er der saa Meget, som gjør, at de ikke gjerne ville give sig hen i saadanne Tanker, de elske den vanlige Tingenes Orden, som de høist unødigt slippe.

Saa er deres Tilstand vel omtrent som naar En gaaer og har ilde Smag i Munden, belagt Tunge, lidt Kulde-Gysen — og saa siger Lægen til ham: tag et Bræk-Middel.

Og saaledes siger jeg ogsaa: tag et Bræk-Middel, kom ud af denne Halvheds-Tilstand.

Tænk da først et Øieblik paa, hvad Christendom er, hvad den fordrer af et Menneske, hvilke Offere den kræver, og hvilke Offere der ogsaa ere blevne bragte den, saa (hvad man læser i Fortællingerne) endog „spæde Jomfruer" (der ikke som vore christne Jomfruer udfyldte deres Tid, deres Tanke med, om de skulde tage Lyseblaat eller Coquelicot paa i Theatret) ikke gøs tilbage, men, befalende deres Sjæle Gud i Vold, modigen overgave deres „fine Lemmer" til Bødlernes Grusomhed; tænk først et Øieblik herpaa. Og gjør Dig det saa tydeligt, ganske tydeligt og nærværende, indtag det,

hvilken Væmmelse det dog er: at leve paa den Maade, at dette skal være christelig Gudsdyrkelse, at i en stille Time en Mand dramatisk costumeret træder frem og med Forfærdelse i sin Skikkelse med qvalt Hulken forkynder, at der er et Evighedens Regnskab, et Evighedens Regnskab at gaae imøde — og at vi saa leve paa den Maade, at udenfor den stille Time endog blot at skulle sætte sig ud over eet eller andet conventionelt Hensyn end sige et Hensyn til sin Befordring, sin jordiske Fordeel, de Fornemmes Gunst o. s. v. ansees for Noget, som da Ingen kunde falde paa, Declamatoren naturligviis heller ikke, eller hvis Nogen gjør det, at det saa straffes med at erklæres for en Art Galskab — — tænk Dig at leve paa den Maade, at dette skal være **christelig** Gudsdyrkelse: nu, virker Bræk-Midlet ikke?

Vel, saa tag en Dosis mere! Gjør Dig det ret tydeligt og nærværende, hvor æklende det er at leve saaledes, at det skal være christelig Gudsdyrkelse: at naar da Declamatoren døer, saa fremtræder en ny costumeret Declamator og i en stille Time fra Prædikestolen fremstiller den afdøde som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde: virker det ikke?

Vel, saa tag en Dosis endnu: gjør Dig det ret tydeligt og nærværende, at leve saaledes, at naar saa En siger „nei, Sandhedsvidne kunde man dog vistnok ikke kalde den afdøde Declamator" — at det saa skal være christelig Iver, ideligt gjentaget med størst mulige Udbredelse, at dømme om dette Menneske, at han besudler — hører Du! — han besudler en Hædersmands Minde, han krænker Gravens Fred — hører Du! — han krænker Gravens Fred o. s. v., o. s. v.

Ikke sandt det virker? Og saa skal Du see, det bliver godt med Dig, den ilde Smag vil forsvinde ɔ: Du vil

blive enig med Dig selv, at det Hele er raaddent, en Væmmelse, der dog først ret kunde komme til at virke, som den skulde, da Biskop Martensen fik anbragt det Ord: Sandhedsvidner.

Saa lad det virke; og tak Du næst Gud Biskop Martensen for dette yderst gavnlige Bræk-Middel.

Et Følgeblad.

I min Arbeiden er jeg nu rykket Samtiden, Øieblikket saa nær, at jeg ikke kan undvære et Organ, ved Hjælp af hvilket jeg øieblikkeligt kan henvende mig til Samtiden: og har jeg kaldet dette:

Øieblikket.

Skulde Nogen, hvem Sagen interesserer, for sin egen Beqvemmeligheds Skyld kunne ønske sig nemt sikkret at faae hvad der maatte udkomme, kan han jo indrette sig en Subscription med Forlæggeren. Men jeg forbeholder mig i enhver Henseende den mest ubetingede Frihed, anderledes kan jeg det ikke.

Jeg kalder det: Øieblikket. Dog er det ikke noget Ephemert jeg vil, saa lidet som det er noget Ephemert jeg har villet, nei det var og er noget Evigt: ved Idealerne mod Sandsebedragene. Men i een Forstand maa jeg sige om hele min tidligere Arbeiden, dens Time er ikke endnu kommet; jeg har ligget Samtiden fjernt, endog meget fjernt, og kun for saavidt nær, at denne Fjernhed var velberegnet og fuld af Hensigt. Nu derimod maa jeg i ethvert Tilfælde have sikkret mig en Mueligbed af at kunne bruge Øieblikket.

Jeg overtaler Ingen til at subscribere, jeg meget mere beder Enhver idetmindste at betænke sig, inden han gjør det. Evigt vil han ikke fortryde at agte paa min Tale, men det var vel muligt, at han kunde komme

til timeligt at fortryde det. Han overveie da selv, om det er det Evige, han vil, eller det Timelige. Jeg, der hedder „Enten—Eller“, kan ikke tjene Nogen med: Baade-Og. Jeg er i Besiddelse af en Bog, der vistnok er saa godt som ubekjendt her i Landet, hvis Titel jeg derfor nøiagtigt vil anføre: vor Herre og Frelsers Jesu Christi nye Testamente. Skjøndt jeg har et ganske frit Forhold til denne Bog, og ikke f. Ex. ved Eed er forpligtet paa den, øver den dog en stor Magt over mig, bibringer mig en ubeskrivelig Horreur for Baade-Og.

Nr. 2.

Indhold.

1) Til „min Læser".
2) At Opgaven er i en dobbelt Retning.
3) Det Comfortable og -- Bekymringen for en evig Salighed.
4) Det Menneskelige beskytter (protegerer) det Guddommelige.
5) Lovtale over Menneske-Slægten eller Beviis for, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed.
6) Vi ere Alle Christne.
7) En Vanskelighed ved det nye Testamente.
8) Ere vi virkelig Christne, hvad er saa Gud?
9) Dersom vi virkeligen ere Christne, er *eo ipso* det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne, kan ikke være det.
10) Hvilken Lykke at vi ikke Alle ere Præster.

4. Juni 1855.

„Til min Læser!"

Du hvem jeg har kaldet „min Læser", Dig ønskede jeg at sige et Par Ord.

Naar et Menneske vover saaledes afgjørende ud, som jeg har gjort det, derhos i et Anliggende, der griber saa dybt ind i det Hele som Religionen: er det naturligviis at vente, at der vil blive gjort Alt for at modvirke ham ogsaa ved at forvanske og forfalske hvad han siger, samt at hans Charakter paa enhver Maade vil være priisgiven, han betragtet som En, mod hvem man ingen Pligter har, men mod hvem Alt er tilladt.

Som det nu i Almindelighed gaaer i denne Verden, faaer i Regelen en Angrebet strax travlt for at tage

Hensyn til enhver Sigtelse, enhver Forfalskning, enhver Uredelighed, er paafærde tidlig og sildig for saaledes at modvirke Angrebet; dette agter jeg ikke at gjøre.

Og det er herom jeg vil tale et Par Ord med Dig, min Læser, for ret alvorligt at lægge Dig Noget paa Sinde. At en Angrebet har saa forskrækkeligt travlt for at forsvare sig — tænk engang efter, skulde det ikke som oftest hænge sammen med, at han i simpel egoistisk Forstand er interesseret i at værge sig, frygtende, at Forfalskningen af hvad han siger, den ilde Omtale af hans Person skal skade ham i jordisk og timelig Forstand? Og — tænk engang efter! — troer Du ikke, at just i den Omstændighed, at de Fleste, der træde offentligen frem, dog til syvende og sidst have jordisk og timeligt Formaal og derfor saa travlt for at retfærdiggjøre sig mod enhver Anklage — troer Du ikke, at denne almindelige Travlhed skader ogsaa derved, at den forvænner Menneskene til Intet selv at gide for at komme paa det Rene i en Sag og for at kunne dømme, ingen Uleilighed selv at ville have, ingen Anstrengelse, fordi der nu tildags i alle Forhold ikke mere findes Lærere, men — Opvartere?

I ethvert Tilfælde, jeg agter at tage den Sag anderledes; jeg agter at see det adskilligt langsommere an med at modvirke al denne Forfalsken og Forvansken, al denne Løgn og Bagvaskelse, alt dette Pjat og Pjank. Deels lærer jeg af det nye Testamente, at det at Sligt møder er Kjendet paa, at man er paa den rette Vei, saa jeg da selvfølgeligt ikke just skulde forhaste mig med at faae det bort, med mindre jeg ønsker snarest muligt at komme paa den forkeerte Vei. Deels lærer jeg af det nye Testamente. at hvad der timeligt betragtet maa kaldes en Plage og hvad man efter Timelighedens Begreb maatte see at blive fri for jo før jo hellere, at det evigt har et Værd, saa jeg da selvfølgeligt ikke just skulde forhaste mig med at see at slippe.

hvis jeg da ikke ønsker at narre mig selv i Forhold til det Evige.

Saaledes forstaaer jeg dette; og nu kommer jeg til hvad deraf vil følge for Dig. Hvis Du virkelig nogensinde har havt en Forestilling om, at jeg tjener noget Sandt: nu vel, der skal fra min Side leilighedsviis blive gjort, men kun hvad netop er akkurat nødvendigt for at Du, naar Du vil anstrenge Dig og passe paa, skal kunne modstaae Forfalskningen og Forvanskningen af hvad jeg siger, og alle Angrebene paa min Charakter: men Din Magelighed, nei, min kjære Læser, den vil jeg ikke opelske; bilder Du Dig ind, at jeg er en Opvarter, saa har Du aldrig været min Læser; er Du virkelig min Læser, saa vil Du forstaae, at jeg endog kan ansee det for min Pligt imod Dig, at Du anstrenges lidt, hvis Du ikke vil, at Forfalskningen og Forvanskningen, Løgnen og Bagtalelsen skal fravriste Dig den Forestilling Du har havt om, at jeg tjener noget Sandt.

At Opgaven er i en dobbelt Retning.

Da Christendommen kom ind i Verden, var Opgaven ligefrem at forkynde Christendom. Det samme er Tilfældet overalt, hvor Christendommen indføres i et Land, hvis Religion ikke er Christendom.

I „Christenhed" er Forholdet et Andet, da Bestedelsen (Situationen) er en anden. Det man har for sig er ikke Christendom, men et uhyre Sandsebedrag, og Menneskene ere ikke Hedninger, men lyksaliggjorte i den Indbildning at være Christne.

Skal her Christendom anbringes, maa altsaa først og fremmest dette Sandsebedrag bort. Men da dette

Sandsebedrag, denne Indbildning er, at de ere Christne, seer det jo ud som var det at anbringe Christendom at fratage Menneskene Christendom. Dog er dette det Første, der maa gjøres, Sandsebedraget maa bort.

Dette er Opgaven; men denne Opgave er i en dobbelt Retning.

Den er i Retning af hvad der kan gjøres for at opklare Menneskenes Begreber, belære dem, røre dem ved Hjælp af Idealerne, ved Pathos bringe dem i pathologisk Tilstand, ved Ironiens, Spottens, Sarcasmens Bremsestik pirre dem op o. s. v. o. s. v.

Anden vilde Opgaven ikke være, hvis ikke det at Menneskene bilde sig ind at være Christne, dette Sandsebedrag hang sammen med et uhyre stort Sandsebedrag, som har en reen udvortes Side, det Sandsebedrag, at man har faaet Christendom og Stat smeltet sammen, at Staten anbringer 1000 Embedsmænd, der med Selvopholdelsens Drift ere interesserede i, at Menneskene ikke faae at vide, hvad Christendom er, og at de ikke ere Christne. Disse Præsters egen Tilværelse er nemlig, christeligt, en Usandhed; aldeles verdsliggjorte og i Statens Tjeneste (kongelige Embedsmænd, Rangspersoner, Carrieregjørende o. s. v.) kunne de selvfølgeligt ikke godt sige Menighederne hvad Christendom er; thi at sige det vilde betyde at nedlægge sit Embede.

Dette Sandsebedrag er nu af en anden Art end hiint Første, som var forholdende sig til Menneskenes Forestillinger, Individernes Hildethed i den Indbildning at være Christne. I Forhold til dette sidste Sandsebedrag maa der virkes paa en anden Maade; Staten har det jo i sin Magt at tage det bort. Og det er saa den anden Side af Opgaven, at arbeide i Retning af at faae Staten til at tage dette Sandsebedrag bort.

Skulde jeg sammenligne Opgaven med Noget, vilde jeg sige: den ligner Lægebehandlingen af en psychisk Patient. Psychisk maa der virkes, siger Lægen, men

deraf følger ikke, at der ikke ogsaa kan physisk være Noget at gjøre.

* * *

Af det her Fremsatte følger saa Noget, som jeg maa lægge Læseren paa Sinde — og jeg haaber, han holder mig det til Gode, at jeg taler anderledes end som det destoværre er det Almindelige: at bukke og skrabe for Læseren, fordi man vil have hans Penge og anseer hans Dom for at være Dommen.

Det jeg vil lægge Læseren paa Sinde er, at han ikke indskrænker sig til at læse det enkelte Numer af „Øieblikket" en Gang igjennem; men at han, forsaavidt Numeret indeholder flere Artikler, ved en første Gjennemlæsning gjør sig bekjendt med Indholdet, og da senere læser hver enkelt Artikel for sig.

Det Comfortable og — Bekymringen for en evig Salighed.

Det er disse to Ting — næsten kunde man fristes til at sige, hvad Satan har de to Ting med hinanden at gjøre; dog er det disse to Ting, den officielle Christendom eller Staten ved Hjælp af den officielle Christendom har faaet slaaet sammen og med samme Sindsro, som naar man i et Selskab for at faae Alle med slaaer Fleres Skaal sammen i een Skaal.

Statens Tankegang synes at maatte være denne. Blandt det meget Forskjellige, som Mennesket i Cultur-Tilstanden har fornødent, og som Staten stræber paa en saa priisbillig og comfortabel Maade som muligt at til-

sikkre Borgerne, blandt dette meget forskjellige, som offentlig Sikkerhed, Vand, Belysning, Veie, Brolægning o. s. v. o. s. v., er ogsaa: en evig Salighed hisset, en Fornødenhed, som Staten ligeledes bør tilfredsstille — hvor genereust! — og paa en saa priisbillig og comfortabel Maade som muligt. Naturligviis vil det koste Penge, thi uden Penge faaer man Intet i denne Verden, ikke engang et Certificat for at man bliver evig salig i den anden Verden, nei, uden Penge faaer man Intet i denne Verden. Men det som dog alligevel gjør Staten til det store Gode for de Enkelte, er, at man hos den faaer det priisbilligere end naar de Enkelte privat skulle arrangere Noget, derhos mere betrygget og endeligen saa comfortabelt som kun det Storartede kan præstere det.

Der foranstaltes da, for at anbringe Christendommen, først en fuldstændig Folke-Tælling, derpaa skrives hele Landet i Skat — aldeles ligesom det skete da Christendommen kom ind i Verden — og saa ansættes 1000 kongelige Embedsmænd. „I, mine kjære Undersaatter, I skulle“ dette maa vel være Statens Tanke „I skulle ogsaa i Henseende til det store og uskatteerlige Gode en evig Salighed, have Alt saa beqvemt, saa comfortabelt og saa priisbilligt som muligt, ikke kan mán have det beqvemmere med Vandtryk i Etagerne istedetfor den gammeldags sure Møie med at slæbe det op ad Trapperne, end I skulle have det i Henseende til (hvad man i Uvidenhedens ucultiverede Tider rendte til Verdens Ende efter og paa sine Knæe) en evig Salighed hisset, den skal, blot I fløiter, være til Eders Tjeneste, ja førend I fløiter, I skulle hverken behøve at gaae op ad Trapper eller ned ad Trapper, ih bevares, den bringes til Eder — ligesom Øl nutildags — af de dertil kongelig autoriserede Udskjænkere, som nok ville vise sig driftige og være om sig, da det er deres Næringsvei, medens dog Prisen er saa billig, at denne Priisbillighed aldeles blotter Katholicismens Ubluhed.

Langt fra mig være at tale nedsættende om det Comfortable! Lad det kun blive anvendt overalt hvor det lader sig anvende, i Forhold til Alt, der saaledes er et Noget, at dette Noget er ligegyldigt ved Maaden hvorpaa det haves, saa man kan have det baade paa den ene Maade og paa den anden Maade; thi naar dette er Tilfældet, er unegtelig den beqvemme og comfortable Maade at foretrække. F. Ex. Vand; Vand er et Noget, der kan faaes paa den besværlige Maade at hente det op fra Posten, men som ogsaa kan faaes paa den beqvemme Maade ved et Høitryk; naturligt, jeg foretrækker den beqvemme Maade.

Men det Evige er ikke et saadant Noget, ligegyldigt ved, paa hvilken Maade det faaes, nei, det Evige er egentligen ikke et Noget, men er: Maaden paa hvilken det faaes. Det Evige faaes kun paa een Maade — og just deri er det Evige forskjelligt fra alt Andet, at det kun kan faaes paa een eneste Maade; det der kun kan faaes paa een Maade er det Evige — det faaes kun paa een Maade, paa Evighedens besværlige Maade, som Christus betegner med de Ord: den Vei er snever og den Port er trang, som fører til Livet, og kun faa ere De, som finde den.

Det var et slemt Notabene; det Comfortable — just det, som vor Tid excellerer i — lader sig slet ikke anbringe i Forhold til: en evig Salighed. Naar det Fordrede f. Ex. er at gaae, saa nytter det jo slet Intet at gjøre de mest forbausende Opfindelser i Retning af at tilveiebringe de mageligste Kjøretøier og ved disse at ville befordre Dem, hvem Opgaven — at gaae er sat. Og naar det Evige er: Maaden paa hvilken det faaes, saa hjælper det ikke beundringsværdigt at ville forandre Maaden i Retning af Comfort; thi det Evige faaes kun paa den vanskelige Maade, faaes ikke, ligegyldigt, baade paa en let og paa en vanskelig Maade, men er Maaden,

paa hvilken det faaes, og denne Maade er den vanskelige.

Hav Tak I Cancellister, Cancelli-, Justits-, Etats-, Conferents- og Geheime-Raader, hav Tak for det uhyre Skriverie I har havt med paa en priisbillig og comfortabel Maade at arrangere for hans Majestæts samtlige Undersaatter, hver især, en evig Salighed; hav Tak I 1000 geistlige Cancelliraader, sandt I have ikke gjort det for Intet, I have jo havt Eders Procenter, men dog er det ikke mere end billigt, at I tillige høitideligen takkes: hav da Tak alle I Samtlige — dersom det nu blot er vist, at de blive salige, og dersom det ikke meget mere er saa, at en Attest fra „Staten" er den uheldigste Anbefaling hisset, hvor Dommen er, om Du har tilhørt det Rige, som for ingen Priis vil være et Rige af denne Verden.

Det Menneskelige beskytter (protegerer) det Guddommelige!

At det er et Abracadabra, at det Menneskelige protegerer det Guddommelige, er let nok at forstaae. Hvor i al Verden er da Sligt faldet et saa Fornuftigt som Staten ind?

Nu, det er en lang Historie; men hovedsageligen hænger det sammen med, at Christendommen i Tidernes Løb mindre og mindre blev betjent i Charakter af hvad den er: det Guddommelige.

Tænk en Stats-Mand samtidig med Christendommens Indkomst i Verden og siig saa til ham: *quid tibi videtur*, mener Du ikke, at det var en Religion for Staten? han vilde formodentlig ansee Dig som gal, neppe værdige Dig et Svar.

Men betjent i feig Menneske-Frygt, i Middelmaadighed, i timelig Interesse, ja saa seer det noget anderledes ud, saa kan det virkelig synes, at Christendommen (der ved den Betjening efterhaanden var bleven spat og skank og bovlam og et jammerligt „Kretur") maatte være yderst glad ved at protegeres af Staten og saaledes komme til Ære.

Saaledes seet ligger Ansvaret hos Geistligheden, der paa en Maade har, som man siger, taget Staten ved Næsen, faaet den indbildt, at her var Noget for Staten at gjøre, hvad dog tidligere eller sildigere maa ende med, at Staten kommer til at betale Musicanterne en Mulkt fordi den er kommet for høit tilveirs. Thi er det end vist, at det ingenlunde er for høit for Staten at protegere Det, som man udgav for at være Christendom: saasnart det bliver kjendt igjen, hvad Christendom er, saa er Staten kommet taabeligt høit tilveirs, og maa for sin egen Skyld ønske jo før jo hellere at komme ned igjen til Jorden.

Beskyttet af Staten er det med Christendommen som i Eventyret eller Fortællingen: en Konge, iført den simple Mands Klæder, lever i en Kjøbstad, og Borgemesteren er saa god at ville protegere denne Borgermand — da kommer pludselig en Udsending, som i dybe Buk og tilsidst med bøiet Knæ tiltaler denne simple Borger: Deres Majestæt. Er Borgemesteren en fornuftig Mand, saa seer han, at han, velmeent, er kommet lidt for høit tilveirs ved at protegere denne Borgermand.

Tænk — ikke hvad der saa ofte er blevet talt om, at det næsten er blevet trivielt, at Christus kom til Verden igjen — nei, tænk, at en af Apostlene kom igjen, han vilde gyse ved at see Christendommen protegeret af Staten; tænk Dig ham nærmende sig den saaledes degraderede Christendom, bukkende for den: der er i vore Tider ingen Statsmand saa borneret, at han jo seer, at han er kommet forkeert an ved at ville protegere

Christendommen, at det er et oprørende *quid pro quo* at forvexle det, at Præsterne trænge til Statens Protection, med at det er Christendommen, der trænger dertil, Christendommen, der, hvis den havde nogen eneste Trang, kun har den, at blive slige Præster qvit, som ikke vide at bukke for Christendommen — thi for den bukker man ved Villighed til at bringe Offere, til at lide for Læren — men kun veed at bukke for Kongen, bukke for, at man har faaet Rang med Etatsraad, er blevet Ridder o. D., hvilket er Troløshed af Den, som i Egenskab af Lærer i Christendom er ved Eed forpligtet paa det nye Testamente, Troløshed mod det nye Testamente. Thi saaledes lærer Christendommen: „Du skal frygte Gud, ære Kongen;" en Christen skal være, om muligt, hans Majestæts bedste Undersaat. Men, christeligt, er Kongen ikke Instantsen, han er og kan og skal og vil ikke være Instantsen i Forhold til et Rige, som for ingen Priis vil være af denne Verden, paa Liv og Død ikke vil være af denne Verden. Troskab mod Eden paa det nye Testamente vilde derfor hjælpe En til at afværge, hvad man, just hvis man elsker Kongen, maa ville afværge, at hans kongelige Majestæt ikke bringes i en forkeert Belysning. I sin ophøiede guddommelige Alvor har Christendommen altid ladet Kongens Tilværelse dens Alvor; det er kun den afskyelige Legen-Christendom, der, forræderisk mod det nye Testamente, ogsaa forskyldte det Forræderi mod Kongen at bringe ham i en for hans kongelige Tilværelses Værdighed og Alvor forvirrende Belysning.

Det Øieblik vil derfor vist ogsaa komme, da en Konge pludselig reiser sig i sit Sæde og siger: „nu seer jeg det; de Slyngler af Præster, altsaa det var dertil man har faaet mig bevæget, til hvad jeg mindst af Alle fortjente at blive, til at gjøre mig latterlig. Thi ved vor kongelige Ære, hvis ellers Nogen, jeg veed, hvad Kongens Majestæt har at betyde, veed ogsaa hvad jeg

har i min Magt, Guld og Gods og Rang og Værdighed og alle Hæderens Tegn, ja, Riger og Lande kan jeg bortskjænke, jeg der endog, frem for andre Konger, har Kroner at bortgive. Men hvad er nu Christendom? Christendom er Forsagelse af alt Dette, Christendom er ikke blot ikke at tragte efter Sligt, nei, for ingen Priis at ville modtage det, om det bødes, at flye det mere angestfuldt end det jordiske Sind flyer Elendighed og Lidelser, at flye det mere lidenskabeligt end det jordiske Sind higer efter det. Hvor i al Verden er jeg saa kommet ind i dette Galskab: med Guld og Gods, med Titler og Værdigheder og Stjerner og Hæderstegn at protegere — Det, som skyer alt Sligt mere end Pesten! Jeg er jo latterlig! Og hvem er Skyld deri, hvem andre end disse Slyngler af Præster, der have gjort Christendommen til lige det Modsatte af hvad den er i det nye Testamente, og derved have faaet mig bildt ind, at jeg kunde protegere Christendommen. Jeg Daare; thi hvad er det jeg har protegeret, sandeligen ikke Christendommen — den er i al sin Ringhed, lidende, fornemmere end jeg — men nogle Slyngler, som just saaledes allermindst have fortjent min Protection."

Lovtale over Menneske-Slægten
eller
Bevis for, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed.

I det nye Testamente fremstiller Verdens Frelser, vor Herre Jesus Christus Sagen saaledes: Veien, som fører til Livet, er trang, Porten snever — Faa de som finde den.

— — nu derimod er, for blot at blive ved Danmark, vi Alle Christne, Veien saa bred som vel mulig, den bredeste i Danmark, da det er den vi Alle gaae ad, derhos i alle Maader beqvem, comfortabel, og Porten saa viid som det er muligt, videre kan jo dog en Port ikke være end den gjennem hvilken Alle gaae *en masse*: *ergo* er det nye Testamente ikke mere Sandhed.

Ære være Menneske-Slægten! Du har dog, Du Verdens Frelser, Du har dog næret for ringe Forestillinger om Menneske-Slægten, at Du ikke forudsaae det Ophøiede, den, perfectibel som den er, kan naae i stadig fortsat Stræben!

I den Grad er altsaa det nye Testamente ikke mere Sandhed: Veien den bredeste, Porten den videste, og vi Alle Christne. Ja, jeg vover at gaae et Skridt videre — det begeistrer mig, thi det er jo Lovtale over Menneske-Slægten — jeg vover at paastaae, at Gjennemsnittet af de Jøder, som boe iblandt os, til en vis Grad ere Christne, Christne ligesom alle vi Andre: i den Grad ere vi Alle Christne, i den Grad er det nye Testamente ikke mere Sandhed.

Og da det gjælder om at see, hvad der tjener til Menneske-Slægtens Forherligelse, bør man, vel vogtende sig for at komme frem med noget Usandt, dog ogsaa vaage over, at Intet, Intet undgaaer En, som i denne Henseende er Bevisende eller blot Antydende. Jeg vover derfor at gaae et Skridt videre, uden dog at yttre nogen bestemt Mening i Betragtning af, at jeg i denne Henseende mangler Kundskaber, hvorfor jeg henstiller det til de Kyndige, Folk af Faget: om der ikke hos Husdyrene, de ædlere, Hesten, Hunden, Koen skulde vise sig Tegn paa noget christeligt? Det er ikke usandsynligt. Man betænke vel, hvad det vil sige, at leve i en christelig Stat, i et christeligt Folk, hvor Alt er christeligt og Alle ere Christne, hvor man, hvordan man end vender og dreier sig, ikke seer Andet end Christne og Christendom,

Sandhed og Sandhedsvidner — det er ikke usandsynligt, at dette maa have Indflydelse paa de ædlere Husdyr og derved igjen paa, hvad der jo baade efter Veterinairers og Præsters Dom bestandigt er det Vigtigste: Afkommet. Jacobs List er bekjendt nok, at han for at faae spraglede Lam lagde spraglede Kjeppe i Vandkarrene, saa Moder-Faarene ikke saae Andet end Spraglet og derpaa fødte spraglede Lam: det er ikke usandsynligt — hvorvel jeg ikke drister mig til at have nogen bestemt Mening, da jeg ikke er af Faget, men helst henstillede det til en f. Ex. af Veterinairer og Præster sammensat Comite — det er ikke usandsynligt, at det engang vil ende med, at Husdyrene i „Christenhed" bringer et christeligt Afkom til Verden. Jeg næsten svimler ved den Tanke; men da vil, efter den størst mulige Maalestok — til Ære for Menneske-Slægten — det nye Testamente ikke mere være Sandhed.

Du Verdens Frelser, da Du bekymret sagde „naar jeg kommer igjen, mon jeg skal finde Troen paa Jorden," og da Du bøiede Dit Hoved i Døden: da tænkte Du vel mindst paa, at efter en saadan Maalestok Dine Forventninger skulde blive overtrufne, at Menneske-Slægten paa en saa smuk og rørende Maade skulde gjøre det nye Testamente til Usandhed, Din Betydning næsten tvivlsom, thi saadanne rare Væsener kan de med Sandhed siges at trænge eller har de nogensinde trængt til en Frelser!

Vi ere Alle Christne.

At vi Alle ere Christne, er noget saa almindeligt Bekjendt og Antaget, at det ikke behøver noget Beviis, men vel endog er ifærd med fra at være en historisk

Sandhed at tjene sig op til at blive Axiom, en af de evige Grundsætninger, med hvilke nu Barnet fødes, saa der ved Christendommen maa siges at være foregaaet den Forandring med Mennesket, at „i Christenhed" Barnet fødes med een Grundsætning mere end Mennesket udenfor Christenhed: den at vi Alle ere Christne.

Imidlertid kan det jo aldrig skade, at man atter og atter gjør sig det tydeligt, i hvilken Grad det er vist og sandt, at vi Alle ere Christne.

Her mit Forsøg; og jeg smigrer mig med, at det virkelig gjør det tydeligt, i hvilken Grad det er sandt, at vi Alle ere Christne. Vi er det i den Grad, at hvis der blandt os levede et Menneske, en Fritænker, som i de stærkeste Udtryk erklærede hele Christendommen for Løgn, *item* i de stærkeste Udtryk erklærede sig, ikke at være Christen: det hjælper ham ikke, han er Christen; han kan efter Loven blive straffet, det er noget Andet, men Christen er han. „Hvilken Sludder," siger Staten, „hvad skulde det føre til; naar vi først tillod Een at erklære sig selv for ikke at være en Christen, saa endte det vel snart med, at de Alle negtede sig at være Christne. Nei, nei, *principiiss obta*, og staae fast paa Principerne. Vi har nu Tabelværkerne i Orden, Alt rubriceret, Alt i sin Rigtighed, bestandig under den Forudsætning, at vi Alle ere Christne — *ergo* er han ogsaa en Christen; slig Indbildskhed, der blot vil være afstikkende, maa ikke føies, han er Christen, derved bliver det."

Døer han — og han da efterlader saa meget, at den Guds Mand Præsten, ligeledes Bedemanden og flere andre Mænd kunne hver faae Sit: alle hans Protester hjælper ham ikke, han er, han er Christen, og bliver begraven som Christen: i den Grad er det vist, at vi Alle ere Christne. Efterlader han Intet (thi Lidt det hjælper ikke; Præsten, som er christelig nøisom, nøies altid med Lidt, hvor der ikke er mere), efterlader

han bogstaveligen Intet — det skulde da være det eneste Tilfælde, hvor der maaskee vilde blive taget Hensyn til hans Protester, da han jo desuden ved at være død var forhindret i corporligt at udrede Omkostningerne ved at blive christeligt begravet: i den Grad er det vist, at vi Alle ere Christne. Fast staaer det i „Christenhed", fast som Modsigelsens Grundsætning udenfor Christenhed, fast staaer den, denne evige Grundsætning, hvilken ingen Tvivl kan rokke: vi ere Alle Christne.

En Vanskelighed ved det nye Testamente.

I det nye Testamente ere alle Forhold, alle Proportioner lagte an i det Store.

Det Sande er idealt fremstillet; paa den anden Side Vildfarelserne, Forvildelserne ere atter efter stor Maalestok: der advares mod Hyklerie, mod allehaande Vranglære, mod Gjernings Formastelighed o. s. v. o. s. v.

Men forunderligt nok, Det, som der destoværre er en kun altfor uhyre Masse af i denne Verden, ja Det, som egentligen er denne Verdens Gehalt: Vrøvl, Jammerlighed, Middelmaadighed, Pjat, Pjank, at lege Christendom, at forvandle Alt til Talemaader o. s. v., dette er der i det nye Testamente slet ikke taget Hensyn til.

Deraf fremkommer nu den Vanskelighed, at det er næsten som umuligt ved Hjælp af det nye Testamente at faae Ram paa det virkelige Liv, den virkelige Verden, i hvilken vi leve, hvor der for hver een qualificeret Hykler findes 100,000 Vrøvlehoveder, for hver een qualificeret Kjætter findes 100,000 Nittengryn.

Det nye Testamente synes at nære høie Forestillinger om det at være Menneske. Paa den ene Side fore-

holder det Idealet; paa den anden Side, naar det skildrer det Forkeerte, seer man, at det dog har en stor Forestilling om det at være Menneske: men Vrøvlet, Nittengryneriet, Middelmaadigheden gaaer bestandig Ram forbi.

Heraf har saa i umindelige Tider Vrøvlet benyttet sig, til at sætte sig ned som den sande christelige Rettroenhed — deraf disse uoverskuelige Bataillioner af Millioner Christne. Denne om ikke aands- saa mandstærke Rettroenhed benytter sig af, at man ikke med Sandhed — det kan man virkeligen ikke — kan beskylde den for Hyklerie, for Vranglære o. s. v., *ergo* er den jo den sande christelige Rettroenhed.

Og dette lader sig meget godt gjøre. Det Høieste og det Laveste vil nemlig i ethvert Forhold have en vis flygtig Lighed med hinanden, den ikke at være Det, som er lavere end det Høie, eller ikke at være Det, som er Mellembestemmelsen mellem det Høie og det Lave. Saaledes har disse to Bestemmelser at være over al Kritik og at være under al Kritik en vis flygtig Lighed med hinanden. Og saaledes ogsaa med hiin Massernes og de af disse masseviis levende Præsters Rettroenhed, der ligner det sande Christelige forsaavidt den unegtelig ikke er Vranglære, Kjætterie.

Forresten ligner den det sande Christelige endnu mindre end nogetsomhelst Kjætterie og Vranglære. Forholdet er dette: saa høit som det sande Christelige staaer over alle Kjætterier og Vildfarelser og Forvildelser, saa dybt ligger Vrøvlet under Kjætterierne og Vildfarelserne og Forvildelserne. Men, som sagt, Vanskeligheden ved det nye Testamente er, at det, fordrende Idealet, kæmpende mod Aander, slet ikke har taget Sigte paa dette uhyre Corpus, som i „Christenhed" bestandigt afgiver den sande christelige Rettroenhed, hvis christelige Alvor finder sit Udtryk i, at „Sandhedsvidner" gjøre — hvilken satirisk Selvmodsigelse! — Carriere og Lykke i

denne Verden ved om Søndagen at skildre, hvorledes Sandheden maa lide i denne Verden.

Dette maa man vel passe paa. Og naar man saa passer vel paa det, saa vil man see, at det nye Testamente dog faaer Ret, at det dog gaaer til, som det nye Testamente har forudsagt det. Midt i denne uhyre Befolkning af „Christne", i denne Mylder af „Christne" lever der, nu og da, nogle Enkelte, en Enkelt. For ham er Veien trang — cfr. det nye Testamente; han bliver hadet af Alle — cfr. det nye Testamente; at slaae ham ihjel ansees for en Gudsdyrkelse — cfr. det nye Testamente. Det er dog en curiøs Bog det nye Testamente, det faaer jo Ret; thi denne Enkelte, disse Enkelte — ja, det var de Christne.

Ere vi virkeligen Christne — hvad er saa Gud?

Hvis det ikke er saaledes: det vi forstaae ved at være Christen er en Indbildning, hele dette Maskinerie med en Statskirke og 1000 geistlig-verdslige Cancelliraader o. s. v. en uhyre Øienforblindelse, der ikke vil hjælpe os det mindste i Evigheden, tværtimod vil blive brugt til Anklage mod os — hvis det ikke er saaledes; thi i saa Fald lad os (for Evighedens Skyld!) faae det bort jo før jo hellere — —

— — hvis det ikke er saaledes, hvis det vi forstaae ved at være Christen virkelig er det at være Christen: hvad er saa Gud i Himlene?

Han er det latterligste Væsen, der nogensinde har levet, hans Ord den latterligste Bog, som nogensinde er kommet for Lyset: at sætte (som han jo gjør i sit Ord) Himmel og Jord i Bevægelse, at true med Helvede, med

evige Straffe — for at opnaae det, vi forstaae ved at være Christne (og vi ere jo sande Christne): nei, noget saa Latterligt er aldrig forekommet! Tænk Dig, at der til et Menneske traadte en Mand med skarpladt Pistol og sagde til ham „jeg skyder Dig ned", eller tænk Dig det, endnu Forfærdeligere, at han sagde „jeg bemægtiger mig Din Person og martrer Dig ihjel ved den rædsomste Dødsmaade, hvis Du ikke (pas nu paa, nu kommer det!) hvis Du ikke gjør Dig Livet her paa Jorden saa profitabelt og nydelsesrigt som Dig er muligt": saa er dette dog vel den latterligste Tale; thi for at bevirke det, behøver man virkelig ikke at true med skarpladt Pistol og den qvalfuldeste Dødsstraf, maaskee skulde hverken den skarpladte Pistol eller den qvalfuldeste Dødsstraf være istand til at forhindre det. Og saaledes ogsaa: ved Skræk for evige Straffe (frygtelige Trudsel!), ved Haab om evig Salighed at ville bevirke — ja, at ville bevirke det vi ere (thi det vi kalde Christen er jo at være Christen), altsaa at ville bevirke det vi ere: at vi leve som vi mest have Lyst til — thi at afholde sig fra borgerlige Forbrydelser er jo blot simpel Klogskab!

* * *

Den rædsomste Art Gudsbespottelse er den, „Christenhed" forskylder: at forvandle Aandens Gud til — et latterligt Vrøvl; og den aandløseste Art Gudsdyrkelse, aandløsere end Alt hvad der findes og fandtes i Hedenskabet, aandløsere end det som Gud at tilbede en Steen, en Oxe, et Insekt, aandløsere end Alt er: at tilbede under Navn af Gud — et Vrøvlehoved!

Dersom vi virkeligen ere Christne; dersom det, christeligt, er i sin Rigtighed med „Christenhed", „en christen Verden": saa er *eo ipso* det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne, kan ikke være det.

Under de givne Antagelser hverken er eller kan det nye Testamente være Veiledning for den Christne — thi Veien er jo forandret, en ganske anden end i det nye Testamente.

Det nye Testamente betragtet som Veiledning for den Christne bliver derfor, under hine Antagelser, et historisk Curiosum, omtrent som en Haandbog for Reisende i et bestemt Land, naar Alt i det samme Land er totalt forandret. En saadan Haandbog har ikke mere Alvoren af at være for Reisende i det Land, men har høist Værd som Morskabslæsning. Medens man paa Jernbane farer let hen ad Veien, læser man i Haandbogen „her er det frygtelige Ulvesvælg, hvor man styrter 70,000 Favne ned under Jorden"; medens man sidder og ryger sin Cigar i den hyggelige Caffee læser man i Haandbogen „her er det, at en Røverbande har sit Tilhold, som overfalder og mishandler de Reisende": her er det ɔ: her var det, thi nu — morsomt nok at tænke sig, hvordan det var — nu er der intet Ulvesvælg men Jernbane, og ingen Røverbande men en hyggelig Caffee.

Hvis da virkelig vi ere Christne, hvis det, christeligt, er i sin Rigtighed med „Christenhed" og en christen Verden: saa vil jeg, om muligt saa høit at det kunde høres ind i Himlen, raabe: Du Uendelige, har Du end ellers viist Dig at være Kjærlighed, dette var sandeligen ukjærligt af Dig, at Du saa ikke har ladet os vide, at det nye Testamente ikke mere er Veiledningen (Haandbogen) for Christne! Hvor grusomt, medens Alt er for-

andret lige til det Modsatte, og det dog er sandt, at vi ere Christne: saa at ængste de Svage med, at Dit Ord jo endnu ikke er tilbagekaldt eller forandret!

Dog dette kan jeg ikke antage, at Gud kunde være saaledes, og derfor nødsages jeg til at forsøge en anden Forklaring, hvilken jeg ogsaa er meget mere tilbøielig til: dette Hele med „Christenhed" og „en christen Verden" er en menneskelig Gavtyvestreg; at vi virkeligen ere Christne, en Indbildning i Kraft af Gavtyvestregen; det nye Testamente derimod aldeles uforandret Haandbogen for Christne, hvilke det bestandigt vil gaae i denne Verden, som man læser det i det nye Testamente, og hvilke ikke skulle lade sig forstyrre af, at det gaaer Gavtyve-Christne anderledes i denne Verden, Gavtyvestregernes Verden.

Hvilken Lykke, at vi ikke Alle ere Præster.

Tænk, at der dannede sig et Selskab i den Hensigt at ville modvirke Viin-Drikken.

Til den Ende anseer Selskabets Bestyrelse det for hensigtsmæssigt at antage nogle Mænd, der som Udsendinge, Talere, Præster kunne gjennemreise Landet og virke for at vinde Menneskene til at indtræde i Selskabet.

„Men", siger Selskabets Bestyrelse i det Møde hvor Sagen blev afgjort, „at spare paa Præsterne kan sku ikke hjælpe, at forlange af dem, at de ikke maa drikke Viin, fører til Intet, saa faaer man kun dette Vandede og Fastende, som ikke begeistrer noget Menneske til at indtræde i vor Forening. Nei, Præsten maa der ikke spares paa, han maa have sin Flaske Viin hver Dag og i Forhold til sin Nidkjærhed noget Extra, at han kan

have Lyst til sin Gjerning, med Varme, Vigeur, Overbeviisningens hele Magt henrive Menneskene, saa de i talrig Mængde indtræde i vort Selskab."

Sæt, at Alle bleve ikke Medlemmer af dette Selskab, men Præster i dette Selskabs Tjeneste!

Saaledes med Christendommen og Staten. Christendommen, Læren om Forsagelse, om Lidelse, om Ueensartethed med denne Verden, Læren, der ingen Anviisninger udsteder uden paa en anden Verden, denne Lære vil Staten have anbragt. „Men," siger Staten, „at spare paa Præsterne det kan virkelig ikke hjælpe, saa faaer man ikke Andet end noget fastende og vandet Noget, som Ingen vinder for denne Lære, men snarere bortskrækker Alle. Nei, Præsten maa være aflagt saaledes, hans Liv ham paa enhver Maade indrettet saaledes, at han da kan have Fornøielse baade for sig og med sin Familie af at forkynde denne Lære. Saa kan der være Haab om at vinde Menneskene for Forsagelsen af det Jordiske; thi saa vil Præsten være stemt til med Varme, Vigeur, Overbeviisningens hele Magt at skildre Menneskene, hvor salig denne Forsagelse og Lidelse er, hvor saligt det er, at faae Anviisning ene paa en anden Verden, at det er — hør ham! — saligt, saligt, saligt!"

Hvilken Lykke at vi ikke Alle ere Præster!

* * *

Gud i Himlene bærer sig anderledes ad, naar han vil anbringe Christendom. Han sikkrer sig, at der da i ethvert Tilfælde dog bliver een Christen: Læreren i Christendom. Og saa gaaer det løs paa at vinde Mennesker for denne Lære. Nu, det bliver kun Smaat, og i samme Grad som det er vist, at Læreren er en Christen, ender det vel med, at Læreren bliver ihjelslagen, og det Hele blev Een: Læreren.

Dog Gud i Himlene mangler ogsaa aldeles Klogskab,

især den høie Statsklogskab; han er en indskrænket Stakkel af den gamle Skole, eenfoldig nok til virkelig at mene, at man, naar man vil sye, maa slaae Knude paa Traaden, han har ingen Anelse om, hvad der er Statsklogskabens Hemmelighed, hvor langt gesvindtere det gaaer, naar man lader slig Narrestreg fare, og saa for Alvor tager fat, at man saa i en Haandevending har Millioner Christne ved Hjælp af Lærere, som ikke ere Christne.

O, menneskelige Nonsens! Og det er blevet kaldet Alvor! Aarhundreder ere blevne spildte paa denne kostbare Narrestreg, der er blevet betalt med Penge i dyre Domme og betalt endnu dyrere — med at have forfeilet Evigheden!

Nr. 3.

Indhold.

1) Stat — Christendom.
2) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en Deel af den studerende Ungdom?
3) Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse er en Selvmodsigelse?
4) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er?
5) Lad Staten gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert.
6) Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort.

27. Juni 1855.

Stat — Christendom.

„Stat" forholder sig ligefrem til Tallet (det Numeriske); naar derfor en Stat svinder ind, saa kan efterhaanden Tallet blive saa lille, at den Stat er ophørt, Begrebet gaaet ud.

Christendommen forholder sig anderledes til Tallet: een eneste sand Christen er nok, for at det kan være sandt, at Christendommen er til. Ja, Christendommen forholder sig omvendt til Tallet — naar Alle ere blevne Christne, er Begrebet „Christen" gaaet ud; thi Begrebet Christen er et polemisk Begreb, man kan kun være Christen i Modsætning eller modsætningsviis. Saaledes er det ogsaa i det nye Testamente, forholdende sig til,

at Gud vil være elsket, og just derfor Modsætningsforholdet, for at potensere Kjærligheden, saa den Christne, som elsker Gud, i Modsætningsforholdet til andre Mennesker kommer til at lide ved disses Had og Forfølgelse. Saasnart Modsætningen tages bort er det at være Christen Vrøvl — som det er i „Christenhed", der listigt har afskaffet Christendommen ved: vi ere Alle Christne.

Altsaa Begrebet „Christen" forholder sig omvendt til Tallet — „Stat" forholder sig ligefrem til Tallet: og saa har man faaet Christendom og Stat til at gaae op i hinanden — — til Bedste for Vrøvlet og Præsterne; thi at sætte Stat og Christendom saaledes sammen er der lige saa god Mening i som i at tale om en Alen Smør, eller der er, om muligt, endnu mindre Mening deri, da Smør og Alen dog blot ere hvad der Intet have med hinanden at gjøre, medens Stat og Christendom forholder sig omvendt til eller vel rettere fra hinanden.

Dog i „Christenhed" bliver dette vanskeligt forstaaet, i Christenhed, hvor man, hvad der er ganske i sin Orden, ingen Anelse har om, hvad Christendom er, og hvor man da allermindst kunde falde paa eller, naar det siges, faae i sit Hoved, at Christendommen er bleven afskaffet ved Udbredelsen, ved disse Millioner Navne-Christne, hvis Tal vel skal skjule over, at der ingen Christen er, at Christendommen slet ikke er til; thi som man taler om, ved en lang Passiar at snakke sig fra Noget, saaledes har Menneske-Slægten, den Enkelte i den, villet snakke og skulke sig fra at være Christen ved dette Mylder af Navne-Christne, en christelig Stat, en christen Verden, beregnet paa, at Gud skal blive saa fortumlet i Hovedet ved alle disse Millioner, saa han ikke opdager, at han er narret, at der ikke er en eneste: Christen.

Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en Deel af den studerende Ungdom?

At „forlokke"; dette Udtryk bruges nærmest i Forhold til det Qvindelige. Man taler om at forlokke en ung Pige, og tænker da derved paa: i en Alder, hvor Sindets Higen er efter det Jordiske og Forfængelige, at aabne det stakkels Barn en Vei, der fører hende til alt det Ønskede, ak, men paa hendes Uskylds Bekostning. Og man finder det saa uforsvarligt at forlokke en ung Pige, just fordi i den Alder, hvori hun er, Higen efter Livets Lyst og Forfængelighed er saa stærk i hendes eget Indre, at hun netop trængte til, at der udenfra virkedes i modsat Retning paa hende; Den er, som Ordet siger, let at lokke, der gjerne vil hoppe, og just derfor er det saa uforsvarligt at benytte sig deraf.

Det aldeles Lignende maa, christeligt, Staten siges at forskylde mod den theologisk studerende Ungdom. Christendommens Betragtning af Livet ligger nemlig saa høit, at hvad man almindelig kalder Uskyldighed og Reenhed ingenlunde strækker til for at svare til dens Fordring.

Ifølge det nye Testamentes Christendom er det at være Christen, end sige at være Lærer i Christendom idel Forsagelse og Lidelse, en Lærers Vilkaar det for det naturlige Menneske af alle mindst tiltalende Vilkaar.

Men just i det Øieblik da Ynglingen, hvis Higen kun altfor hæftigt er efter hvad denne Verdens er, just i det Øieblik da han ret behøvede det stærkeste Indtryk i modsat Retning, for enten at skrække ham tilbage fra at ville ad den Vei, eller, hvis han virkelig har Kald, modnet at betræde den: just det Øieblik benytter Staten til at spænde sit Garn for ham, til at fange efter ham, til at „forlokke" ham, saa det for Ynglingen i Forlokket-

hedens Feilsyn seer ud, som er det at være Lærer i Christendom just Veien, der vil føre ham til alt det Ønskede, til rigelig, betrygget og i Aarenes Løb voxende Løn for sit Arbeide, til huslig Hyggelighed i en Families Skjød, maaskee til at gjøre Carriere, maaskee endog glimrende Carriere — rigtignok, ak, rigtignok, christeligt, paa Bekostning af hans Uskyldighed; thi der er jo en Eed, han skal aflægge paa det nye Testamente, en Eed, der saa aabner ham, den Forlokkede, Adgang til det Ønskede, men som hævner sig bagefter.

* * *

Christeligt maatte da Fordringen stilles saaledes: om det ikke maatte behage Staten snarest muligt at bekjendtgjøre, at den fra en vis Tid af ikke mere kan paatage sig at beskikke paa det nye Testamente eedfæstede Lærere i Christendom. Med den factisk givne Geistlighed har Staten contraheret, i mine Tanker har den endog contraheret med hele den factisk givne theologiske Ungdom; lad den derfor angive et vist Aaretal, at fra den Tid kan den ikke mere befatte sig med at beskikke saadanne Lærere.

Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse er en Selvmodsigelse?

Man behøver ikke at være meget gammel, for, hvis man har Øie dertil og har benyttet det, at have forvisset sig om, at Menneskene have en afgjort Forkjærlighed for Øienforblindelse, hvile bedst i Øienforblindelse.

Er der een eller anden Sag af Betydning for Samfundet, saa samler ordentligviis Menneskenes Anstrengelse sig paa: at faae en Comite nedsat. Naar den er nedsat, er man beroliget, bekymrer sig ikke stort om Comiteen gjør Noget, glemmer tilsidst det Hele.

Saaledes ogsaa naar Noget ret skal være Alvor, mene Menneskene: der maa en Eed til, en Eed, som sikkrer os, at det er Alvor og bliver Alvor. Altsaa Eedens Aflæggelse er Alvoren — om den holdes eller ikke, beskjæftiger mindre.

Ja stundom lægger man for bare Alvor ikke Mærke til, om ikke selve Eedens Aflæggelse indeholder en Selvmodsigelse.

Dette er Tilfældet med Præstens Eed paa det nye Testamente, hvilken dog Staten modtager. Om saa var, at den Eed ikke holdtes, det var dog mindre betænkeligt, men det Sande er, at dens Aflæggelse indeholder en Selvmodsigelse. Og dog vilde formodentligen hverken Samfundet eller Individerne kunne berolige sig, hvis i Forhold til noget saa Alvorligt som at være Lærer i Christendom, Alvoren ikke var sikkret ved — en Eed, hvis Aflæggelse rigtignok indeholder en Selvmodsigelse, saa man beroliget ved denne Eed er beroliget ved: en Øienforblindelse.

Christendommen forholder sig til det Rige, som ikke er af denne Verden — og saa modtager Staten en Eed af Læreren i Christendom, hvilken Eed altsaa betyder, at han sværger just Det Troskab, som er Statens Modsatte. En saadan Eed er en Selvmodsigelse ligesom at lade en Mand sværge ved at lægge Haanden paa det nye Testamente, hvor der staaer: Du skal ikke sværge.

Dersom Præsten paa nogensomhelst Maade skulde være, hvad Eeden paa det nye Testamente forpligter ham til, en Christi Discipel, hans Liv en Christi Efterfølgelse, saa er hans Engagement som kongelig Embedsmand det mest Forhindrende; i samme Øieblik han

skulde røre sig i Retning af hvad hans Eed paa det nye Testamente forpligter ham til, maa han sprænge sin Stilling som kongelig Embedsmand. Altsaa ved Eed som kongelig Embedsmand binder man ham saaledes, at hvis han skal holde den Eed, man lader ham aflægge paa det nye Testamente, maa han sprænge den første. Hvilken Selvmodsigelse! Og hvilken besynderlig Art Alvor, at der (hvor høitideligt!) aflægges en Eed, en Eed, hvis Aflæggelse er — en Selvmodsigelse! Og hvor fordærveligt baade for Staten og Christendommen!

* * *

Den christelige Fordring til Staten maa da lyde paa, om det ikke maatte behage Staten jo før jo heller at fritage hele Geistligheden for dens Eed paa det nye Testamente, give dem den Eed tilbage, udtrykkende, at Staten er kommet ind i Noget, den ikke kan befatte sig med, hvorved saa tillige vil blive udtrykt, hvad sandt er, at Gud, om jeg saa tør sige, slaaer op med hele den factiske Besætning af Præster, giver dem deres Eed tilbage.

Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er?

Naar vi tage det blot Menneskelige, og lade det Guddommelige (Christendommen) af Syne, er Forholdet dette: Staten er den høieste menneskelige Instants, er, menneskeligt, det Høieste.

Folket, og den Enkelte i Folket lever derfor saaledes, at Alt hvad der bærer et nærmere Mærke af at

være af Staten bekræftet, sanctioneret, autoriseret, Alt hvad der, i den monarkiske Stat, er mærket „kongelig" ansees for at være et Mere end det Samme uden dette Tillægsord, der afgiver, ved Statens Mellembestemmelse, en Betryggelse (Garantie) for at her er Noget man kan forlade sig paa, Noget man skal respektere.

Saaledes lever et Folk; og det er ønskeligt, at det lever saaledes; thi dette forholder sig til at være stille og rolig Undersaat, der hviler i Tillid til Staten. Men saaledes lever et Folk; fra Morgen til Aften faaer den Enkelte i Folket uafbrudt Indtrykket heraf, hans hele Tankegang er sammenvoxet med denne Forestilling om hvad der er kongeligt, hvad der er autoriseret af Staten. Selv i de mindste Forhold griber denne Betragtningsmaade ind; den Næringsdrivende, Professionisten o. s. v. mener ved at faae Tilladelse til at anbringe Tillægsordet „kongelig" at gjælde mere end Den, der ikke har dette Tillægsord.

Lad os nu vende os til Christendommen. Den er det Guddommelige og det Guddommelige, der just fordi det i Sandhed er det Guddommelige, for ingen Priis vil være et Rige af denne Verden, tværtimod vil, at den Christne skal vove Liv og Blod for at afværge, at den ikke bliver et Rige af denne Verden.

Og dog paatager Staten sig, under Navn af Lærere i Christendom, at anbringe 1000 kongelige Embedsmænd!

Christeligt hvor vildledende! Folket lever og aander, som sagt, i den Betragtning, at det kongelig Autoriserede er det Mere, mere end det der ikke er kongelig autoriseret. Folket anbringer altsaa ogsaa dette her, har mere Respekt for en kongelig autoriseret Lærer i Christendom end for en som ikke er det, og betræffende de kongelig autoriserede igjen mere Respekt i samme Grad som de ere mærkede af Staten, have høiere Rang, flere Ordener, større Indkomster.

Hvilken Grund-Forvirring, det er (som man taler om

at radbrække et Sprog) at radbrække Christendommen, eller at bagvende den, at vende den aldeles om, eller paa en fiin Maade at praktisere den udenfor: under Skin af Christendom lever man Hedenskab!

Nei, da Christendommen just er Modsætningen til Riger af denne Verden, Ueensartetheden, saa er det, ikke at være kongelig autoriseret det Sandere. Det at være kongelig autoriseret kan være — en Nemhed, en Magelighed, en Beqvemmelighed for Præsten: das ist was anders; men, christeligt, er det: Misrecommendation, og er det i samme Grad som man efter Statens Rangforordning er høiere paa Straae, har flere Ordener, større Indkomster.

Lad „Staten" gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert.

Prøven er ganske simpel: lad Staten (og dette er den eneste sande christelige Fordring, som det ogsaa er det eneste Fornuftige) gjøre al Christendoms Forkyndelse til privat Praxis —

— og det skal snart vise sig, om der her i Landet er $1^1/_2$ Million Christne; ligeledes om der her i Landet er Brug for 1000 Præster med Familie.

Sandheden vil nok vise sig at være, at der maaskee ikke er virkelig Brug for 100 Præster, og Sandheden vil nok vise sig at være, at maaskee ikke een eneste af alle disse Bisper, Provster, Præster er istand til at kunne overtage privat Praxis.

Som da man ved Examina indførte Modersmaalet istedetfor Latin, dette var en Skærpelse; thi nu havde

Examinanden intet Skalkeskjul, at det var Sproget, der var ham til Hinder i at forraade al sin Viden: saaledes er privat Praxis paa Religionens Gebeet noget ganske andet Alvorligt end dette Taabelige med kongelige Embedsmænd, hvor det til syvende og sidst ikke engang er fornødent selv at have en Religion, men blot at docere *qua* Embedsmand, lønnet af Staten, beskyttet af Staten, sikkret Agtelse *qua* — kongelig Embedsmand.

Det der holder Sandsebedraget med et christent Folk er deels den almindelige menneskelige Dvaskhed og Magelighed, som helst vil blive i det gamle Tummerumme — men hovedsagelig er det dog disse 1000 Interessenter, blandt hvilke der ikke er en eneste, uden at han pecuniairt er interesseret i at opretholde Sandsebedraget. 900 ville, naar Sandsebedraget hæves, formodentligen være aldeles uden Erhverv; og de 100, der ere istand til at praktisere privat, forstaae kun altfor godt, at det er noget ganske Andet end den nuværende Gamasche-Tjeneste med af Staten sikkret jævnt Avancement, der kan naae op endog i mange Tusinder. At et Menneske behøver Læge-Hjælp, er Noget, der saaledes sandseligt gjør sig forstaaeligt, at Staten ikke behøver her at hjælpe Folk til at forstaae det. Men naar Menneskene, religieust, gjøres frie, kan man have Bryderi nok med at gjøre dem deres aandelige Trang klar. Her er det Staten hjælper — men rigtignok høist uchristeligt: „Hvorledes, Du føler ingen Trang til Christendom — vil Du maaskee i Tugthuset?“ „Hvorledes, føler Du ingen Trang til Christendom, saa føler Du maaskee stor Trang til at blive til Ingenting; thi uden at Du er Christen, ere alle Veie spærrede for Dig i Samfundet!“ Ah! Det hjalp paa Præstens Praxis — og det er deraf at Præsten for største Delen lever, deraf at han (for at erindre om et Sted i Peder Paars) „lever christeligt“.

Det hjælper ikke, vi maae have alle Forklædninger

og Mystificationer og Høitideligheder bort, for at komme til Sagen: at Spørgsmaalet om det kirkelige Bestaaendes Bestaaen er — et Penge-Spørgsmaal, at Geistlighedens høitidelige Taushed har en ganske simpel Forklaring, svarer til hvad der forekommer i Handel og Vandel, at naar En kræves for Penge, gjør han maaskee først et Forsøg, om han ikke kunde slippe paa den Maade, at han lod som hørte han det ikke. Geistligheden skulde derfor meget hellere aabenlyst tilstaae det sande Sammenhæng, det bliver kun værre og værre for den ved Hjælp af den Art Taushed. Naar en Mand med gravitetisk afmaalte Skridt gaaer gravitetisk gjennem Gaden, foranlediges man til at tænke: det maa være noget Ualmindeligt; men hvis man tilfældigviis faaer en Viden om, at Forklaringen af denne Gravitet er, at han er lidt beskjænket, at det er derfor han (for at modvirke, at han umiddelbart graviterer mod Rendestenen) maa holde sig saa gravitetisk: maatte han meget hellere ligefrem svingle en Smule; man vilde maaskee smile, maaskee, maaskee ogsaa slet ikke lægge Mærke til hans Tilstand, derimod faaer han ved sin Gravitet en Interesse, slipper nu ikke for Drillerierne, der blot i samme Grad blive ubarmhjertigere, i samme Grad som han anstrenger sig for at gaae mere og mere gravitetisk. Saaledes med Geistlighedens Taushed: et aabent, uforbeholdent, ligefremt Ord, havde været den uendeligt tjenligere end denne Taushed, der med Høitidelighed, høit, høit ophøiet Høitidelighed skjuler over — at det er et Penge-Spørgsmaal; thi nu faae Spydighederne Interesse, Geistlighedens Omstændigheder blive, ved den høitidelige og fordringsfulde Taushed, saa interessante.

Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort.

Saa længe der i Danmark existerer 1000 kongelige Levebrød for Lærere i Christendom er der gjort det bedst mulige for at forhindre Christendom.

Saa længe der er 1000 kongelige Levebrød, vil der bestandigt være et dertil svarende Tal af Mennesker, som agte paa den Maade at tjene deres Brød.

Blandt disse vil der være nogle Faa, som dog maaskee fandt et Kald til at forkynde Christendom. Men just i det Øieblik, da det ret skulde blive Alvor for dem, ved ene i Tillid til Gud for egen Risico at maatte overtage at optræde som Lærer — just da aabner Staten dem den Mageligheid, at tage et kongeligt Embede, hvorved disse Faa, christeligt, forkluddres.

Det langt større Antal ville slet ikke have noget Kald til at forkynde Christendom, men betragte det simplement som Levebrød.

Paa den Maade naaer Staten at fylde hele Landet med bedærvet Christendom, den allerstørste Vanskelighed for Anbringelsen af sand Christendom, langt større end fuldkommen Hedenskab.

Tag et Exempel. Hvis Staten blev tilsinds at ville forhindre al sand Poesie, saa behøvede den blot — og Poesie er dog ikke saaledes ueensartet med denne Verden som Christendom er det — den behøvede blot at anbringe 1000 Levebrød for kongelige Digter-Embedsmænd: saa skal det snart være naaet, Landet stadigt være i den Grad overfyldt af bedærvet Poesie, at sand Poesie bliver saa godt som en Umulighed. De Faa, der virkeligen havde Kald til at blive Digtere, de ville just i det critiske Øieblik springe af fra den Anstren-

gelse, som det er paa egen Risico at vove ud, og ind i den Magelighed: et kongeligt Embede; men hiin Anstrengelse er just Betingelsen for, at det kunde blive til Noget med deres Digter-Kald. De Mange ville blot see et Levebrød i det at være Digter, et Levebrød, hvilket man sikkrede sig ved at udholde Examens-Læsningens Piinagtighed.

Nr. 4.

Indhold.

1) Læge-Skjønnet.
2) Det der er det Oprørende.
3) Sandhed og Levebrød.
4) Sande Christne: Mange Christne.
5) I „Christenhed" ere Alle Christne; naar Alle ere Christne, er *eo ipso* det nye Testamentes Christendom ikke til, ja den er umulig.
6) Min Opgaves Vanskelighed.
7) Det Officielle — det Personlige.

7. Juli 1855

Læge-Skjønnet.

1.

At en rigtig Diagnose (Skjønnen af Sygdommen) er mere end det Halve vundet, vil enhver Læge indrømme, og ligeledes, at al Duelighed forresten, al Omsorg og Paapassenhed Intet hjælper, naar der ikke er diagnosticeret rigtigt.

Saaledes ogsaa i Forhold til det Religieuse.

Man har ladet og man vil lade det staae som gyldigt det med „Christenhed", vi ere Alle Christne; og saa har man draget og vil man maaskee drage nu en nu en anden Side af Læren mere frem.

Men Sandheden er: vi ere ikke blot ikke Christne, nei, vi ere ikke engang Hedninger, hvem den christelige Lære kunde forkyndes uden Betænkelighed, men vi ere endog ved et Sandsebedrag, et uhyre Sandsebedrag

(„Christenhed", christelig Stat, christent Land, en christen Verden) forhindrede i at blive det.

Og saa vil man, at Sandsebedraget skal man lade urørt, uforandret staae ved Magt, og derimod levere en ny Fremstilling af den christelige Lære.

Det vil man; og i en vis Forstand er dette ganske i sin Orden; just fordi man er hildet i Sandsebedraget (for ikke at tale om, hvis man endog er Interessent i Sandsebedraget), just derfor maa man ville, hvad der maatte nære Sygdommen — noget ganske Almindeligt, at det der mest lyster den Syge, netop er hvad der nærer Sygdommen.

2.

Tænk et Hospital. Patienterne døe som Fluer. Methoderne forandres baade paa den ene og paa den anden Maade: hjælper Intet. Hvori kan det da ligge? Det ligger i Bygningen, hele Bygningen har Gift i sig: at Patienterne opføres som døde den ene af den Sygdom den anden af en anden, er egentligen ikke sandt; thi de ere alle døde af den Gift, der er i Bygningen.

Saaledes i det Religieuse. At den religieuse Tilstand er jammerlig, at Menneskene religieust ere i en ynkelig Tilstand det er vist. Saa mener En, at hvis man fik en ny Psalmebog, en Anden en ny Alterbog, en Tredie musikalsk Gudstjeneste o. s. v. o. s. v. at det vilde hjælpe.

Forgjæves; thi det ligger i: Bygningen. Hele dette Skrammel med en Statskirke, hvor der i umindelige Tider ikke er blevet, aandelig talt, luftet ud, den indspærrede Luft i dette Skrammel har udviklet Gift. Og derfor er det religieuse Liv sygt eller uddød, ak, thi just det som Verdslighed anseer for Sundhed er, christeligt, Sygdom, ligesom omvendt, det christeligt, Sunde ansees af Verdslighed for Sygeligt.

Lad det da styrte sammen dette Skrammel, skaf det bort, luk alle disse Boutiquer og Boder, de eneste, hvilke den strenge Helligdags-Anordning undtog, umuliggjør denne officielle Tvetydighed, sæt dem ud af Virksomhed og forsørg dem, alle Qvaksalverne — thi er det saa, at den kongelig autoriserede Læge er den rette Læge, og den ikke autoriserede Qvaksalveren, christeligt er det omvendt, just den kongelig autoriserede Lærer er Qvaksalveren, er det ved at være kongelig autoriseret: og lad os atter dyrke Gud i Simpelhed, istedetfor at holde ham for Nar i Pragtbygninger, lad det atter blive Alvor, og være forbi med Legen — thi en Christendom forkyndt af kongelige Embedsmænd, gagerede og betryggede af Staten, brugende Politiet mod de Andre, en saadan Christendom forholder sig til det nye Testamentes Christendom som det at svømme med Kork eller Blære til det at svømme, er at lege.

Ja, lad det skee; det Christendommen trænger til er ikke Statens qvælende Protection, nei, den trænger til frisk Luft, til Forfølgelse og til — Guds Protection; Staten gjør kun Ulykke, den afværger Forfølgelsen, og den er ikke Mediet, gjennem hvilket Guds Protection lader sig lede. For Alt frels Christendommen fra Staten; med sin Protection ligger den Christendommen ihjel som naar en Madamme med sit Corpus ligger sit Barn ihjel, og den lærer Christendommen de afskyeligste Unoder: under Navn af Christendom at bruge Politie-Magt.

3.

Et Menneske bliver magrere og magrere Dag for Dag, hentæres, hvad kan det være, han lider jo dog ikke Nød. „Nei, ganske vist", siger Lægen, „deraf kommer det ikke, det kommer just af hans Spisen, at han spiser i Utide, spiser uden at være sulten, bruger Pirringsmidler, for at frembringe en Smule Madlyst, og

paa den Maade ødelægger han sin Fordøielse, svinder som led han Nød".

Saaledes religieust. Det Fordærveligste af Alt er at tilfredsstille hvad der endnu ikke er Trang til, saa man ikke afventer til Trangen er der, men forekommer den, vel ogsaa ved Pirringsmidler søger at frembringe Noget, som skal være en Trang, og saa tilfredsstilles. O det er oprørende! Og dog er det dette man gjør paa det religieuse Gebeet, hvorved man egentligen narrer Menneskene for det som er Livets Betydning og hjælper dem til at spilde Livet.

Thi dertil hele Maskineriet med en Statskirke og 1000 kongelige Embedsmænd, der under Form af Omsorg for Menneskenes Sjæle franarrer dem det Høieste i Livet, at den blev til i dem, den Selvbekymring, den Trang. der sandeligen saa nok fandt en Lærer, en Præst efter sit Sind, istedetfor at nu Trangen — og just denne Trangs Tilbliven i Mennesket er Livets høieste Betydning — slet ikke bliver til, men ved at tilfredsstilles længe før den er bleven til, forhindres i at blive til. Og dette skal være at fortsætte den Gjerning, som Menneske-Slægtens Frelser fuldkommede, dette, denne Menneske-Slægtens Forkluddrelse — og hvorfor? fordi der nu engang er saa og saa mange kongelige Embedsmænd, der med Familie skal leve af det under Navn af — Omsorg for Sjælene!

Det der er det Oprørende.

At det nye Testamentes Christendom er hvad der mest af Alt er os Mennesker imod (Jøder en Forargelse, Græker en Daarskab), at den i den Grad er som beregnet paa at ophidse os Mennesker mod sig, at den,

saasnart den høres, er Signalet til det mest lidenskabelige Had og den grusomste Forfølgelse: dette lægger jo det nye Testamente ingenlunde Dølgsmaal paa, siger det tværtimod saa bestemt og afgjort som muligt; bestandigt høres dette, naar Christus taler med Apostlene, at de ikke maatte forarges, det indskærpes atter og atter, at de maatte være vel forberedte paa hvad der forestod dem; og Apostlenes Tale vidner noksom om, at de maatte sande, hvad der blev forudsagt.

Det kunde derfor ikke falde Nogen, som christeligt forstaaer sig selv, ind, at vredes paa et Menneske, om han blev Gjenstand for hans Had og Forbittrelse ved at sige ham, hvad Christendom egentligen er, paa ingen Maade, han maa, naar han christeligt forstaaer sig selv, finde det ganske i sin Orden.

Men hvad selv den saaledes mod ham mest Forbittrede dog maaskee vil være enig med ham i og forstaae, at han finder oprørende, er: at der lever fra Slægt til Slægt en heel Familie af Snylte-Dyr som (kaldede Lærere i Christendom og ved Eed forpligtede paa det nye Testamente) ernære sig af under Navn af Christendom at paaprakke Menneskene Noget, som er efter deres Hoved — det aldeles afgjørende Beviis for, at det ikke er det nye Testamentes Christendom — ernære sig af under Navn af Christendom at forkynde hvad der er lige det Modsatte af det nye Testamentes Christendom, trodsende paa kongelig Bestalling, hvilket, christeligt, er lige saa latterligt som i Kortspil at ville stikke bedste Farve med simpel Farve, eller som at ville legitimere sig *qua* Faare-Hyrde ved en Attest fra Ulven.

Dette er det Oprørende. Maaskee er det ogsaa uden Analogie i Historien, at en Religion paa den Maade er bleven afskaffet: ved at florere — men vel at mærke der forstaaes ved Christendom det Modsatte af hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom, Lidelsernes

Religion er bleven Livslystighedens Religion, men har beholdt Navnet uforandret.

Det er det Oprørende, at Forholdet for Christendommen er, om muligt, dobbelt saa vanskeligt som da den kom ind i Verden, fordi den nu ikke har lige over for sig Hedninger og Jøder, hvis hele Forbittrelse den maa vække, men Christne, hvis Forbittrelse den maa vække aldeles i samme Forstand som den i sin Tid vakte Hedningers og Jøders, Christne, hvem det geistlige Platten-Slager-Laug har faaet indbildt, at de ere Christne, og at Christendom gaaer paa Melodie af en Drikkevise, endnu lystigere end saadan Vise, der dog altid har det Veemodige ved sig, at det snart er forbi og om 100 Aar er Alting glemt, medens den livslystelige christelige Drikkevise, ifølge Præsternes Forsikkring, „varer en Evighed".

Sandhed og Levebrød.

Etatsraad Heibergs Hr. Zierlich har, som bekjendt, i den Grad Følelse for det Anstændige, at han endog finder det uanstændigt, at Fruentimmer- og Mandfolkeklæder hænge i Skab sammen.

Dette ville vi nu lade Hr. Zierlich om; men hvad derimod gjøres fornødent at indøve i vor charakterløse Tid er Skilsmissen. Adskillelsen mellem det Uendelige og det Endelige, mellem en Stræben for det Uendelige og for det Endelige, mellem det at leve for Noget og det at leve af Noget, hvad vor Tid — høist uanstændigt — har faaet i Skab sammen, faaet til at løbe sammen eller ud paa Eet, og hvad derimod Christendommen med Evighedens Lidenskab, med det rædsel-

fuldeste Enten-Eller holder ude fra hinanden, adskilte ved et svælgende Dyb.

Christendommen, som dog nok ogsaa kjender Mennesket, og veed, hvad det er for en rar Fyr, hvor nemt det gaaer med at faae ham til at antage og sværge paa hvad det skal være, naar man bare viser, at det er Veien til Levebrød, Veien til at gjøre Carriere, til at kunne faae sig en Kone o. s. v.: Christendommen har derfor saa politie-forsigtigt som muligt spærret af i Henseende til, at det ikke saa ganske kom til at løbe ud paa Eet: Christendom og Levebrød, Christendom og Carriere, Christendom og Forlovelse o. s. v.

Staten anderledes, den har faaet Christendom og Levebrød, theologisk Candidat og Forlovelse o. s. v. o. s. v. gjort eenstydigt. Og derfor har det ogsaa faaet en ganske anden Art med Christendommen fra det Øieblik Staten fik fat; istedetfor dette Bagatellerie, som det dog kun blev til med især Christi men ogsaa Apostlernes Virken, at tilveiebringe nogle faa Christne, gik det nu i Millionviis: Millioner Christne og 100,000 Levebrød — Christendommen har ganske seiret.

Ja, eller en uhyre Gavtyvestreg har, under Navn af Christendom, seiret; thi som hiin Indskrift „dette skal være Troja" istedetfor Troja, og som Ryg-Titlen paa et tomt Bind, saaledes er dette Hele med Christenheden. Paa den Maade kan man seierrigt indføre hvilkensomhelst Religion i Verden; og Christendom indført paa den Maade er uheldigviis just det Modsatte af Christendom. Eller skulde der i vore kloge Tider findes endog nogen Yngling, som ikke let forstaaer, at hvis Staten fik det Indfald at ville indføre f. Ex. den Religion at Maanen er gjort af en grøn Ost, til den Ende arrangerede 1000 Levebrød for en Mand med Familie jævnt avancerende, at Følgen deraf vilde — naar Staten blot uforandret holdt Sit fast — blive, at efter nogle Generationer en

Statistiker maatte kunne bevidne, at den Religion (Maanen er gjort af en grøn Ost) er den i Landet herskende.

Et Levebrød — o, disse Beviser der ere førte for Christendommens Sandhed, disse Satans lærde og grundige og aldeles overbevisende Beviser, som have fyldt Folianter, paa hvilke Christenheden trodser som Staten paa sit Militair, hvad forslaae de alle i Sammenligning med: et Levebrød, og hvor man ovenikjøbet kan gjøre Carriere!

Et Levebrød — og saa Juliane, at Fredrik og Juliane kan komme sammen: o, disse Beviser, der ere førte for Christendommens Sandhed, disse Satans lærde og grundige og aldeles overbevisende Beviser hvad forslaae de alle i Sammenligning med: Juliane, og at saa Juliane og Fredrik kan komme sammen! Hvis det noget Øieblik skulde kæmpe i Fredrik „jeg troer jo dog egentligen ikke selv paa denne Lære, og saa at skulle forkynde den for Andre“ — hvis slige Tanker skulle kæmpe i Fredrik: gaae til Juliane, hun kan jage slige Tanker bort. „Søde Fredrik“ siger hun „lad os bare see at komme sammen; hvad vil Du gaae og plage Dig selv med saadanne Tanker; der er jo 1000 andre Præster ligesom Du, kort og godt Du er Præst ligesom Andre“.

Ja Juliane spiller en stor Rolle i at skaffe Staten Geistlige. Og derfor skulde man have været forsigtig med at anbringe Juliane, ligesom med at anbringe Levebrødet. Thi muligt er det saa som Don Juan siger til Zerline, at kun i en skyldfrie Hustrues ømme Arme boer den sande Lykke; og muligt er det sandt, hvad baade Digtere og Prosaikere have bevidnet, at man i disse ømme Arme glemmer Verdens Nød og Harme; men Spørgsmaalet er, om der ikke ogsaa er noget Andet man kun altfor let glemmer i disse ømme Arme: hvad Christendom er. Og jo ældre jeg bliver, jo tydeligere bliver det mig, at det Pjat, hvori Christendommen

især i Protestantismen og især i Danmark er sjunket ned, for en stor Deel hænger sammen med, at disse ømme Arme ere komne til at gribe lidt for meget ind, saa man paa Christendommens Vegne maatte forlange, at disse ømme Armes respective Eierinder drog sig lidt mere tilbage.

Det vilde være af stor Betydning for at faae noget Sandt at vide om Christendommen i Landet, hvis man kunde faae Levebrødet og Juliane til en Side for at komme til at see. Hvor ønskeligt, om Staten forstod det saaledes, at den lod bekjendtgjøre, at den følte sig forpligtet til at lønne de Præster, med hvilke den engang har contraheret, i det Tilfælde at disse meente at maatte nedlægge deres Embede! Der er vistnok mangen, menneskelig talt, retsindig og agtværdig Mand, der vilde føle sin Samvittighed i høi Grad lettet — og det er jo dog egentligen Staten, der bærer Ansvaret, Staten, der forførerisk vinkende har viist unge, uerfarne theologiske Candidater med deres Forlovede et Noget, som, christeligt, ikke har Medhold. Bagefter (naar man først er blevet Familie-Fader o. s. v.) bagefter, ja saa er det bagefter, saa har man ikke Kraft til at bryde med dette Forkeerte, man, uskyldigt, kom ind i, men bliver i det — med en besværet Samvittighed.

Sande Christne: Mange Christne.

Christendommens Interesse, det den vil er: sande Christne.

Præsteskabets Egoisme forholder sig, saavel for Penge-Fordelens som for Magtens Skyld, til: mange Christne.

„Og det er meget let gjort, lader sig gjøre som Ingenting; skaf os fat i Børnene, saa gives hvert Barn en Sjat Vand over Hovedet, — saa er han Christen; om en Slump af dem ikke engang fik deres Sjat gjør lige meget, naar de blot bilde sig det ind og dermed igjen, at de ere Christne: saa har vi i ganske kort Tid flere Christne end der er Sild i Silde-Tiden, Christne i Millionviis, og saa er vi, ogsaa ved Pengenes Magt, den største Magt Verden nogensinde har seet. Det med Evigheden er og bliver den sindrigste af alle Opfindelser, naar det da kommer i de rette, praktiske, Hænder; thi Stifteren saae, upraktisk, feil af, hvad Christendom egentligen er".

Nei, lad os saa dog hellere blive ved, hvad der sammenlignet hermed næsten er Engle-Renhed, men hvad dog Staten straffer med Forbedringshuset: at berige sig ved at eftergjøre Toldvæsenets Stempler, eller til Falsk afbenytte berømte Fabrikkers Etiquetter: Men at blive Magt og at vinde det Jordiske ved at stemple falsk i Forhold til hvad der blev betjent i Lidelse til det Sidste, og til det Yderste, indtil at være forladt af Gud, at stemple falsk i Forhold til hvad den paa Korset Døende betroede til menneskelig Redelighed i Efterfølgelse, altsaa at gjøre det, urørt af at det var Kjærlighed, der leed, og Kjærlighed som døende betroede sin Sag til menneskelig Redelighed, og urørt af, at det var Millioner, man paa den Maade bedrog for det Høieste og Helligste, bedrog dem ved at indbilde dem, at de vare Christne: nei, dette er rædsomt. I Almindelighed er det vistnok saa, at en Forbrydelses Størrelse, dens Lumpenhed, dens vidtudstrakte Forgrening opflammer Politie-Agenten, giver ham forøget Iver; men der er en Grændse, gaaer det over den. da kunde det vel hænde ham, at han som en Besvimende maa gribe efter Noget at hvile sig ved, ønskende at slippe bort, for, hvad ellers aldrig er hændt ham, i Graad at finde en Lindring.

Altsaa det var de Millioner Christne, de christelige Stater, Riger, Lande, den christne Verden. Men det er kun den første Halvdeel af den christelige Criminal-Sag; vi komme nu til Raffinementet. Raffinementet i sit Slags eneste, aldeles uden Analogie; thi de der berige sig ved at eftergjøre Toldvæsenets eller berømte Fabrikkers Stempler, de fordre dog ikke at æres og agtes som Toldvæsenets eller hine Fabrikkers sande Venner. Dette er forbeholdt de christelige Falsknere. Hiin, Egoismens, Iver for at skaffe mange Christne paa en Maade, som just er Christendom i inderste Hjerte imod, hiin Iver sminkedes op til at være sand christelig Iver og Nidkjærhed for Lærens Udbredelse, som var det Christendommen man tjente paa den Maade, og ikke tværtimod Christendommen man forraadte, tjenende sig selv. Dog blev denne Egoismens Iver ved Falsk stemplet som christelig Iver og Nidkjærhed, disse Falsknere fordrede at ansees for Christendommens sande Venner. Og hine ulykkelige Millioner, som man snød for deres Penge og hvem man misbrugte som sandselig Magt, medens man til Gjengjæld snød dem for det Evige ved at lade dem løbe med noget Galimathias: hine Millioner der dyrkede og tilbad de christelige Falsknere som Christendommens sande Tjenere.

Der gives Forseelser af et Barn, en Dreng, hvilke straffes med „en under Øret“, og det vilde være erklæret Galskab, om Faderen eller Læreren for en saadan Forseelses Skyld vilde fordre Barnet straffet med Rasphuus-Arbeide paa Livstid; fra den anden Side, det vilde være erklæret Galskab i Forhold til de Forbrydelser, hvilke Staten fornuftigviis straffer med Rasphuus-Arbeide paa Livstid, at mene, at det kunde gjøres godt ved en under Øret; men hvad man i vore Dage i disse christelige Stater og Lande, hvor alle Præsterne ere Sandhedsvidner, aldrig hører Tale om, er, at der gives Forbrydelser, i Forhold til hvilke det af en anden Grund

end i Tilfældet med Barnet, vilde være en Slags Galskab at straffe dem med Rasphuus-Arbeide paa Livstid, fordi atter her Straffen stod i intet Forhold til Forbrydelsen. Jo længere jeg lever, jo tydeligere bliver det mig, at de egentlige Forbrydelser straffes ikke i denne Verden: Barnets Forseelser straffes; men det er jo dog ikke egentlige Forbrydelser. Staten straffer Forbrydelser; men de egentlige Forbrydelser, i Sammenligning med hvilke de Forbrydelser, Staten straffer, næsten ikke mere kan kaldes Forbrydelser, de straffes ikke — i Tiden.

I „Christenhed" ere Alle Christne; naar Alle ere Christne, er *eo ipso* det nye Testamentes Christendom ikke til, ja den er umulig.

Det nye Testamentes Christendom hviler i den Tanke, at man er Christen i et Modsætnings-Forhold, at det at være Christen er at troe, at elske Gud i et Modsætnings-Forhold. Medens da den Christne ifølge det nye Testamentes Christendom har al den Anstrengelse, Kamp, Qval som er forbunden med det Fordrede, at afdøe, at hade sig selv o. s. v., har han tillige Lidelsen ved Modsætnings-Forholdet til andre Mennesker, hvad det nye Testamentes Christendom idelig og idelig taler om: at hades af Andre, at forfølges, at lide for Læren o. s. v.

I „Christenhed" ere vi alle Christne — Modsætnings-Forholdet er altsaa gaaet ud. I det Intetsigendes Betydning har man faaet Alle gjort til Christne og Alt christeligt — og saa leve vi (under Navn af Christendom) Hedenskabet. Man har ikke vovet i Trods, aabenlyst at gjøre Oprør mod Christendom, nei, man har

hykkelsk og gavtyveagtigt afskaffet den ved at forfalske Bestemmelsen af det at være Christen.

Det er herom jeg siger, dette er: 1) en christelig Criminal-Sag; 2) det er at lege Christendom; 3) det er at holde Gud for Nar.

Hver Time denne Tingenes Orden bestaaer, fortsættes Forbrydelsen; hver Søndag der holdes Gudstjeneste paa den Maade, leges der Christendom og holdes Gud for Nar; Enhver der deeltager, deeltager i at lege Christendom og i at holde Gud for Nar, er indviklet med i den christelige Criminal-Sag.

Ja, o Gud, hvis der ingen Evighed var: det usandeste Ord som nogensinde er sagt i Verden, det vilde saa Du, Sandhedens Gud have sagt: farer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte.

Min Opgaves Vanskelighed.

At den officielle Christendom, Det vi kalde Christendom ikke er det nye Testamentes Christendom, ikke en Stræben hen til den, ikke har den fjerneste Lighed med den: Intet er lettere at see; og at faae Menneskene dette gjort tydeligt, vilde jeg ansee for en smal Sag, hvis der ikke var en ganske egen Art Vanskelighed med i Spillet.

Antaget, at hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom og ved at være Christen, var Noget ret efter et Menneskes Hoved, Noget, som ret maatte behage og tiltale det naturlige Menneske, fast som var det hans egen Opfindelse, ham som talt ud af Hjertet: ja, saa skulde vi snart have Alt i Orden.

Men, men, men heri ligger Vanskeligheden: just hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom og ved at være Christen er — noget det nye Testamente

paa ingen Maade fordølger, men saa afgjørende som muligt indskærper — hvad der mest af Alt er det naturlige Menneske imod, ham til Forargelse, er hvad han enten i vild Lidenskab og Trods maa oprøre sig mod, eller hvad han listigt maa see for enhver Priis at blive qvit, som f. Ex. ved Hjælp af en Gavtyvestreg, at man kalder lige det Modsatte Christendom, og saa takker Gud for Christendommen og for det store, uskatteerlige Gode, at man er en Christen.

Idet jeg da nu vil gjøre det kjendeligt, at det vi kalde Christendom, at den officielle Christendom aldeles ikke er det nye Testamentes Christendom, og til den Ende viser, hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom og det at være Christen, at dette er idel Qval, Jammer og Elendighed (men saa rigtignok ogsaa Evigheden betrygget), medens det vi kalde Christendom er Fornøieligt og Livslystigt (men saa rigtignok ingen anden Sikkerhed Evigheden betræffende end Præstens) — idet jeg gjør det, vil det ikke kunne undgaaes, at de Fleste kommer til at forvexle dette: at hvad jeg oplyser at være det nye Testamentes Christendom ikke behager dem, og dette: at om det behager eller ikke behager jo gjør hverken fra eller til betræffende det Spørgsmaal, hvad det nye Testamentes Christendom er, ja, at det at det ikke behager just maatte ansees for et Kjende paa, at hvad jeg kalder det nye Testamentes Christendom er det nye Testamentes Christendom, da det nye Testamente selv siger ideligt og ideligt, at det ikke behager Mennesket, er ham til Forargelse.

Det er sandeligen ikke for Intet at jeg har kaldt dette med „Christenhed" en Criminal-Sag. Den officielle Christendoms Forkyndelse har, som man kunde vente det, naturligviis ikke forsømt sig, men, falsknende, taget Sagen fra Grunden af — at vinde Menneskene er jo ogsaa den det Vigtige, Christendommen det mindre Vigtige. Fremgangsmaaden er da denne: man sætter de

menneskelige Lidenskaber i Bevægelse, og hvad man saa veed tiltaler disse, det kalder man Christendom, det faaer man til at være Christendom — og saa vinder man Menneskene for Christendommen.

Det nye Testamentes Christendom derimod er hvad der i allerhøieste Grad mishager og oprører Mennesket. Forkyndt saaledes, vindes der hverken Christne i Millionviis eller jordisk Løn og Profit. I hver Generation er det det Sjeldne et Menneske, der øver den Magt over sig selv, at han kan ville hvad der ikke behager ham, at han kan fastholde det Sande, som ikke behager ham, fastholde at det er det Sande just fordi det ikke behager ham, og saa dog, uagtet det ikke behager, kan ville indlade sig derpaa. De fleste Mennesker forvirrer det sig strax for, bevidst eller ubevidst; hvad de skulle gaae ind paa maa være Noget, der viser sig at behage dem, at tiltale dem.

Derpaa er det Christendoms-Falsknerne stile. I at forklare Menneskene hvad Christendom er, vende de bestandigt Sagen saaledes: at Det og Det er Christendom, kan Du jo forvisse Dig om derved, at det tiltaler Dig; omvendt, at Det og Det skulde være Christendom, kan Du jo let forvisse Dig om ikke er saa, det maatte jo oprøre Dig i inderste Hjerte.

Paa den Maade har Præste-Compagniet, der specu-lerer i Menneske-Tallet, vundet Menneskene, bildt dem ind, at de ere Christne ved at bilde dem Noget ind under Navn af Christendom, Noget som tiltaler dem. Og det har saa Millionerne fundet sig meget fornøiet med: paa en saa priisbillig og tiltalende Maade at være tillige Christen, at faae i en Halv-Time og i en Haandevending det Hele med Evigheden arrangeret, for saa rigtigt at kunne komme til at nyde dette Liv.

See, her ligger Vanskeligheden; ingenlunde i at faae det gjort tydeligt, at den officielle Christendom ikke er det nye Testamentes Christendom, men i, at det nye

Testamentes Christendom og hvad det nye Testamente forstaaer ved Christen er hvad der intet mindre end behager et Menneske.

Og nu tænke man, hvad det vil sige, at skulle faae Mennesker, som ere demoraliserede ved denne gavtyveagtige Christendoms Forkyndelse, forvænte ved at det skal være Kjendet paa det Christelige at det tiltaler dem, at skulle faae dem til at ville see, hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom, og faae dem til det, medens tusinde „Sjælesørgere“ vel ville sætte Alt i Bevægelse for ikke at miste Faarene, og alle Lidenskaber i Bevægelse hos Faarene bestandigt saaledes: at Det og Det umuligt kan være Christendom, kan Du jo let forvisse Dig om, Du føler jo, hvorledes det oprører Dig.

Ja, I Sjælesørgere, I har befolket Himlen, hvor vilde der være tomt hisset, hvis I ikke havde været; og disse Millioner, som I ved Eders Sjælesorg have befordret ind — i Himlen, hvor ville de engang hisset takke og velsigne Eder! Der bruges i det borgerlige Liv et Udtryk, nøiagtigt taget uegentligt, det er det Ord „Seelenverkopere“; det er nøiagtigt taget uegentligt, thi egentlig er det jo dog kun Kroppene der her sælges: det egentlige Seelenverkoperie er — det hænger ogsaa bedre sammen — forbeholdt Sjælesørgeriet; dette egentlige Seelenverkoperie straffes ikke i denne Verden. men hædres og æres! En Forbrydelses Størrelse forholder sig ogsaa til Tidens Længde; de egentlige Forbrydelser kunne end ikke straffes i Tiden, fordi de nemlig bruge hele Timeligheden for at blive til, og straffede i Tiden vilde forhindres i at blive de egentlige Forbrydelser: dem straffer kun Evigheden!

Det Officielle — det Personlige.

Du som læser dette, tænk Dig følgende Tilfælde. Der kommer til Dig et Menneske, som (uden paa nogen Maade at bibringe Dig Forestillingen om at være afsindig) stille, alvorlig, dog dybt rystet siger til Dig „bed for mig, o bed for mig“: ikke sandt, det vilde gjøre et næsten forfærdeligt Indtryk paa Dig. Og hvorfor? fordi Du selv personligt fik Indtrykket af en menneskelig Personlighed, der formodentligen maatte kæmpe den yderste Kamp med en personlig Gud, siden det kunde falde ham ind at sige til et andet Menneske: beed for mig, beed for mig.

Naar Du derimod læser f. Ex. i et „Hyrdebrev“: Brødre, indeslutter os i Eders Forbønner, ligesom vi uafladeligen Nat og Dag beder for Eder og omfatter Eder i vore Forbønner — hvoraf kommer det, at dette formodentligen slet intet Indtryk gjør paa Dig? mon ikke deraf, at Du uvilkaarligt fatter en Mistanke, om dette ikke er Formular, Ramse, officielt, af en Haandbog eller af en Spilledaase. Ah! Det Officielle kan man ikke sige om, at det har en ubehagelig Afsmag, nei, det Modbydelige ved det Officielle er, at man bliver saa uendelig flau derved eller deraf, fordi det smager af Ingenting, fordi det, at jeg skal bruge et gammeldags Udtryk, smager ligesom at række Tungen ud af Vinduet og faae et Smæk over den.

Og da nu den Mand, hvem Staten sidst har engageret til som Hyrde at gaae i Fløiel for at forkynde, at Jesus Christus levede i Armod og lærte følg mig efter, da Biskop Martensen formodentligen har besluttet af al Magt at kæmpe — for det Officielle — mod Secter og Kjætterier o. s. v., og da der desuden er Hundreder i det Officielles Tjeneste: saa kan det jo vel gjøres fornødent, at der dog idetmindste er Een, som tager sig

af det Officielle. Jeg tør i denne Henseende ikke vente nogen Ansættelse fra Statens Side, snarere maaskee — mellem os sagt — fra vor Herres Side. Thi, troe Du mig, der er Intet, der er Gud saa modbydeligt, intet Kjætteri, ingen Synd, Intet ham saa modbydeligt som det Officielle. Og det kan Du let forstaae; thi da Gud er et personligt Væsen, kan Du vel begribe, hvor modbydeligt det er ham, at man vil tørre ham om Munden med Formularer, opvarte ham med officiel Høitidelighed, officielle Talemaader o. s. v. Ja, just fordi Gud er i eminenteste Forstand Personlighed, ideel Personlighed, just derfor er det Officielle ham uendelig langt modbydeligere end det er en Qvinde at opdage, at der fries til hende efter — en Formularbog.

Nr. 5.

Indhold.

1) Vi ere Alle Christne — uden engang at have Anelse om, hvad Christendom er.
2) Et Genie — en Christen.
3) Aands-Menneskets Christendom; vi Menneskers Christendom.
4) Det nye Testamentes Christendom — „Christenheds" Christendom.
5) Naar Alle ere Christne, er *eo ipso* Christendommen ikke til.
6) Et Oprør i Trods — et Oprør i Hyklerie eller om Affaldet fra Christendommen.
7) En Eeds Aflæggelse eller det Officielle: det Personlige.
8) Nymodens religieuse Betryggelser (Garanti er).
9) „Vogter Eder for dem, som gjerne gaae i lange Klæder." (Mc. 12, 38; Luc. 20, 46.)

27. Juli 1855.

Vi ere Alle Christne — uden engang at have Anelse om, hvad Christendom er.

Lad mig belyse dette blot fra eet eneste Punkt.

Naar Christendommen fordrer, at man skal elske sin Fjende, da kunde man i en vis Betydning sige, at det har den god Grund til at fordre; thi Gud vil jo være elsket, og Gud er just, blot menneskelig talt, Menneskets frygteligste Fjende, Din Døds-Fjende: han vil jo, Du skal døe, afdøe, han hader just Det, hvori Du naturligt har Dit Liv, hvorved Du hænger med hele Din Livslyst.

De Mennesker, der slet ikke indlade sig med Gud, de nyde nu — frygtelig Ironie! — det Gode, at dem plager Gud ikke i dette Liv. Nei, det er kun dem, han elsker, dem som indlade sig med ham, hvis Døds-Fjende han, blot menneskelig talt, maa siges at være — dog af Kjærlighed.

Men han er Din Døds-Fjende; han, Kjærligheden, han vil af Kjærlighed til Dig være elsket af Dig: dette betyder, at Du maa døe, afdøe, ellers kan Du ikke elske ham.

Saa sidder han da, allestedsnærværende og alvidende som han er, og passer paa Dig, veed end det Mindste der foregaaer i Dig — det veed han, Din Døds-Fjende! Vogt Dig for at ønske Noget, vogt Dig for at frygte Noget; thi hvad Du ønsker, opfyldes ikke, men snarere det Modsatte, og hvad Du frygter, og jo mere, jo snarere kommer det over Dig. Thi han elsker Dig, og han vil være elsket af Dig, begge Dele af Kjærlighed; men saasnart der er Noget, Du ønsker, saa tænker Du ikke paa ham, ligesom naar der er Noget Du frygter; eller hvis Du bringer ham i Forbindelse med Din Ønsken og Frygten, saa tænker Du jo altsaa ikke paa ham i og for sig selv, det er, Du elsker ham ikke — og han vil være elsket, vil det af Kjærlighed.

Tag et Exempel. En Prophet — tænk nu først, hvad det vil sige at være Prophet, hvor anstrenget og offret en saadan Mands Liv er med Afkald omtrent paa Alt, hvad ellers vi Mennesker tillægge Værd. Tænk saa paa Propheten Jonas! En saadan i Guds Tjeneste anstrenget og plaget Mand, han har det beskedne Ønske, at hvile en Smule under Skyggen af et Træ. Han finder dette Træ, Skyggen, Hvilen i denne Skygge under dette Træ; det gjør ham saa godt, at han formodentlig har ønsket, at maatte beholde denne Vederqvægelse, frygtet, at den skulde tages fra ham — truffet, strax

fæster Gud den Almægtige sin Opmærksomhed paa dette Træ, en Orm beordres til at undergrave dets Rod.

Saa forfærdelig, blot menneskelig talt, er Gud i sin Kjærlighed, saa forfærdeligt, blot menneskelig talt, er det at blive elsket af Gud og at elske Gud, Undersætningen i den Sætning: Gud er Kjærlighed, er: han er Din Døds-Fjende.

— — — og saa lege vi den Leeg, at vi Alle ere Christne, Alle elske Gud, medens Menneskene nutildags ved at Gud er Kjærlighed og ved det at elske Gud ikke forstaae Andet end det sirupsvamle Slikkerie, som Løgnens Sandhedsvidner handle med.

* * *

Antaget, at der ingen Gud er til, ingen Evighed, intet Regnskab, er den officielle Christendom en ganske charmant og smagfuld Opfindelse i Retning af paa en fornuftig Maade at gjøre dette Liv saa nydelsesrigt som muligt, nydelsesrigere end Hedningen kunde have det. Thi hvad der bestandigt pinte den nydende Hedning var, som bekjendt, dette med Evigheden; men dette med Evigheden har den officielle Christendom faaet vendt saaledes, at just Evigheden er for ret at give os Smag paa og Lyst til at glædes ved at nyde dette Liv.

Som hvis en af de Componister, der componere Variationer, af en Satz eller to i en Sørgemarche havde taget Anledning til frit digterisk at componere en feiende Gallop: saaledes har den officielle Christendom af nogle Sætninger i det nye Testamente (denne Lære om Kors og Qval og Rædsel og Skælven for Evigheden o. s. v.) taget Anledning til frit digterisk at componere en nydelig Idyl med Børne-Avlen og Hopsasa, hvor Alt er saa gladeligt, saa gladeligt, saa gladeligt, hvor Præsten (en Slags gudelig Stads-Musikant) lader, for Penge, Christendommen — denne Lære om at afdøe — gjøre Musik

ved Bryllupper og Barsler, kort hvor Alt er Fryd og Gammen i denne — efter Christendommens Lære Jammerdal og Straffe-Anstalt — denne herlige Verden, der dog kun er — ja ifølge det nye Testamente er den Prøvens Tid forholdende sig til Regnskab og Dom — en Forsmag paa den endnu langt frydeligere Evighed, Præsten indestaaer de Familier for, som ved deres Forhold mod ham have viist Sands for det Evige.

Et Genie — en Christen.

At Genie ikke er Noget ethvert Menneske er, er vel Noget ethvert Menneske vil indrømme. Men at en Christen er noget endnu Sjeldnere end et Genie — dette er gavtyveagtigt reent bragt i Glemme.

Forskjellen mellem et Genie og en Christen er, at Geniet er Naturens Overordentlige; det kan intet Menneske gjøre sig selv til. En Christen er Frihedens Overordentlige, eller nøiagtigere, Frihedens Ordentlige, kun at det findes overordentlig sjeldent, er hvad Enhver af os skulde være. Derfor vil Gud, at Christendommen skal forkyndes ubetinget for Alle, derfor ere Apostlene ganske simple Mennesker, Forbilledet i en ringe Tjeners Skikkelse, Alt for at betegne, at dette Overordentlige er det Ordentlige, er tilgængeligt for Alle — men dog er en Christen noget endnu Sjeldnere end et Genie.

Man lade sig kun ikke bedaare af den Omstændighed, at det er tilgængeligt for Alle, muligt for Alle, som fulgte deraf, at det var noget let Noget, at der var mange Christne. Nei, det maa være muligt for Alle, ellers var det ikke Frihedens Overordentlige; men en Christen bliver alligevel det end Sjeldnere end et Genie.

Antaget, at det er i sin Rigtighed med disse Bataillouer og Millioner × Millioner Christne, fremkommer her en Indvending, som virkelig faaer Betydning: at Christendommens Forhold saa ere aldeles uden Analogie i den øvrige Tilværelse. Ellers see vi overalt de uhyre Proportioner, som ere Tilværelsens: Millioner Planters Mulighed som Blomsterstøv henveires, Millioner Muligheder af levende Væsener spildes o. s. v. o. s. v., paa eet Genie gaaer der vel Mennesker tusinde × tusinde o. s. v., altid den enorme Ødselhed. Kun i Forhold til Christendommen anderledes: i Forhold til hvad der er sjeldnere end et Genie, slaaer det til, Enhver der fødes er en Christen.

Ligeledes faaer ogsaa en anden Indvending stor Betydning, naar dette med Millioner Christne skal være Sandhed. Jorden er kun et lille Punkt i Universet — og dog skulde Christendommen være forbeholdt den, og til en saadan Spotpriis, at saadan Een og Hver der fødes er en Christen.

Anderledes stiller Sagen sig, naar det sees, at det at være Christen er en saadan Idealitet, at istedetfor den Sludder om Christenheden og Christendommens 1800-aarige Historie, og om at Christendommen er perfectibel, vel maa stilles den Sætning: Christendommen er egentlig ikke kommet ind i Verden, det blev ved Forbilledet og høiest Apostlene; men disse forkyndte den dog allerede saa stærkt i Retning af Udbredelse, at her allerede Misligheden begynder. Thi Eet er at virke saaledes for Udbredelse, at man uafbrudt tidligt og sildigt forkynder Læren for Alle, noget Andet er, at være for hurtig til at tillade Folk saadan i 100, i 1000-viis at antage Navn af Christne, udgive sig for Jesu Christi Disciple. Forbilledets Forkyndelse var en noget anden; thi saa ubetinget han forkyndte Læren for Alle, kun levede derfor, ligesaa ubetinget holdt han igjen paa, det at blive Discipel, at faae Lov til at kalde sig saa. Om

en Folke-Forsamling havde ladet sig gribe af Christi Tale, derfor havde han vistnok ikke strax tilladt disse Tusinder at kalde sig Christi Disciple. Nei, han holdt stærkere igjen. Han vandt derfor ogsaa i $3^1/_2$ Aar kun 11 — medens een Apostel paa een Dag vel i een Time vinder 3000 Christi Disciple. Enten er her Disciplen større end Mesteren, eller Sandheden er, at Apostelen er lidt for hurtig til at slaae til, lidt for hurtig i Retning af Udbredelse, saa Misligheden allerede begynder her.

Kun guddommelig Myndighed kunde imponere Menneske-Slægten saaledes, at det blev til ubetinget Alvor med ubetinget at ville det Evige. Kun Gud-Mennesket kan ene dette: at arbeide ubetinget for Udbredelse og at holde ubetinget lige saa stærkt igjen paa, hvad der skal forstaaes ved at være Discipel. Kun Gud-Mennesket vilde kunne udholde, hvis man vil tænke sig det, 1000 Aar igjennem og atter 1000 Aar ubetinget at virke for Lærens Udbredelse ved at forkynde den, selv om han ikke fik en eneste Discipel, hvis han kun kunde faae dem ved at forandre Vilkaaret. Apostelen har dog nogen selvisk Trang til den Lindring at faae Tilhængere, at blive Flere, hvad Gud-Mennesket ikke har, der ikke selvisk trænger til Tilhængere, derfor kun har Evighedens Priis, ingen Markeds-Priis.

Saaledes skete det, da Christus forkyndte Christendom: Slægten blev ubetinget imponeret.

Men *naturam furca expelles*, den kommer dog igjen. Det Mennesket tenderer til er at faae Forholdet vendt om. Som en Hund, der tvinges til at gaae paa To, i ethvert Øieblik har en Tendents til at komme til at gaae paa Fire igjen, og saasnart den seer sit Snit, strax gjør det, og blot venter paa at see sit Snit: saaledes er hele Christenheden Menneske-Slægtens Stræben efter at komme til igjen at gaae paa Fire, at blive Christendommen qvit, gavtyveagtigt under Navn af at det er Christendom, og

med Paastand paa, at dette er Christendommens Fuldkommengjørelse.

Først vendte man „Forbilledets“ anden Side ud, Forbilledet blev ikke mere Forbilledet, men Forsoneren; og istedetfor at see paa ham i Retning af Efterfølgelse, dvælede man ved hans Velgjerninger og ønskede at være i deres Sted mod hvem de vistes, hvilket er lige saa bagvendt, som, hvis Een fremstilledes som Forbillede i Gavmildhed, man da ikke vilde see paa ham i Betydning af at efterligne hans Gavmildhed, men i Betydning af at ønske at være i deres Sted, mod hvem han viste Gavmildhed.

Altsaa Forbilledet gik ud. Saa afskaffede man ogsaa Apostelen som Forbillede. Derpaa ogsaa den første christne Tid som Forbillede. Og saaledes lykkedes det tilsidst at naae — at gaae paa Fire igjen, og at Det, just Det var den sande Christendom. Ved Hjælp af Dogmer sikkrede man sig mod Alt, hvad der blot med nogen Sandhed kunde kaldes christeligt Forbillede, og saa gik det for fulde Seil i Retning af — Perfectibiliteten.

Aands-Menneskets Christendom; vi Menneskers Christendom.

Naar jeg saaledes sætter een Christendom over for en anden, kunde det dog vel ikke falde Nogen ind at misforstaae det, som var jeg nu bleven enig med Dyrlægen Pastor Fog, at der er to Arter af Christendom. Nei, jeg sætter dem over for hinanden i den uforandrede Mening, at det nye Testamentes Christendom er Christendom, den anden vel en Gavtyvestreg, de ligne hinanden ikke mere end Firkanten Cirklen. Men hvorfor

jeg sætter dem saaledes over for hinanden, er for med et Par Ord at belyse, hvad jeg i en Artikel i „Fædrelandet" har yttret: om ikke vi Mennesker, Slægten er saaledes vanslægtet, at der ikke mere fødes Mennesker, som kunne bære det Guddommelige, som er det nye Testamentes Christendom; og hvis saa er, er da hermed paa den allersimpleste Maade sat en Bom for alle de eedsorne Præsters Bevisen, at den officielle Christendom er det nye Testamentes Christendom, og at Christendommen er til.

Det er især to Forskjelligheder mellem Aands-Mennesket og os Mennesker, paa hvilke jeg vil fæste Opmærksomheden, og derved igjen belyse Forskjellen mellem det nye Testamentes Christendom og „Christenheds" Christendom.

1) Aands-Mennesket er deri forskjelligt fra os Mennesker, at han er, om jeg saa tør sige, saa svært bygget, at han kan bære en Fordoblelse i sig; vi Mennesker ere i Sammenligning hermed som Bindingsværk i Sammenligning med Grundmuur, saa løst og svagt bygte, at vi ikke kunne bære en Fordoblelse. Men til en Fordoblelse forholder just det nye Testamentes Christendom sig.

Aands-Mennesket kan bære en Fordoblelse i sig, han kan med sin Forstand fastholde, at Noget er mod Forstanden og saa dog ville det; han kan med sin Forstand fastholde, at Noget er til Forargelse og saa dog ville det; at Noget, menneskelig talt, gjør ham ulykkelig og saa dog ville det o. s. f. Men just saaledes er det nye Testamentes Christendom sat sammen. Vi Mennesker derimod kunne ikke udholde eller bære en Fordoblelse i os; vor Villie forandrer vor Forstaaen. Vor („Christenheds") Christendom er derfor ogsaa beregnet herpaa; den borttager fra det Christelige Forargelsen, Paradoxet o. s. v., anbringer istedet: Sandsynligheden, det Ligefremme o: forvandler Christendommen

til noget ganske Andet end den er i det nye Testamente, ja til lige det Modsatte; og dette er „Christenheds“ (vi Menneskers) Christendom.

2) Aands-Mennesket er forskjelligt fra os Mennesker ved at kunne udholde Isolation, rangerer som Aands-Menneske i Forhold til, hvor stærkt han kan udholde Isolation, medens vi Mennesker bestandigt trænge til „de Andre“, Flokken, døe, fortvivle, om vi ikke ere betryggede ved at være i Flokken, af samme Mening som Flokken o. s. v.

Men det nye Testamentes Christendom er just beregnet paa, forholdende sig til denne Aands-Menneskets Isolation. Christendom i det nye Testamente er at elske Gud i Menneske-Had, i Had til sig selv og derved til andre Mennesker, hadende Fader, Moder, sit eget Barn, Hustru o. s. v., det stærkeste Udtryk for den qvalfuldeste Isolation. — Og herom er det jeg siger: saadanne Mennesker, af den Bonitet og Kaliber, fødes ikke mere.

Vi Menneskers Christendom er: at elske Gud i Samstemning med at elske og være elsket af andre Mennesker, bestandigt de Andre, Flokken med.

Lad mig tage et Exempel. I „Christenhed“ er dette Christendom. En Mand med et Fruentimmer under Armen træder op til Alteret, hvor en pyntelig Silke-Præst, halvt studeret i Digterne, halvt i det nye Testamente, holder en Tale halvt erotisk, halvt christelig, en Vielse: dette er i „Christenhed“ Christendom. Det nye Testamentes Christendom vilde være: dersom hiin Mand virkelig kunde elske saaledes, at Pigen var den i Sandhed eneste og med en Sjæls hele Lidenskab Elskede — dog allerede saadanne Mennesker forekomme ikke mere — da, hadende sig selv og den Elskede, at slippe hende for at elske Gud. — Og herom er det jeg siger: saadanne Mennesker, af den Bonitet og Kaliber, fødes ikke mere.

Det nye Testamentes Christendom; „Christenheds Christendom".

Christendommens Tanke var: at ville forandre Alt.

Resultatet, „Christenheds" Christendom er: at Alt, ubetinget Alt er blevet som det var, kun at Alt har antaget Navn af „christeligt" — og saa (spil op Musikanter!) saa leve vi Hedenskabet, saa gladeligt, saa gladeligt, rund, rund, rund; eller rettere vi leve Hedenskabet raffineret ved Hjælp af Evigheden og ved Hjælp af at det jo er christeligt det Hele!

Forsøg det, tag hvad Du vil, og Du skal see det slaaer til, er som jeg siger.

Var det dette Christendommen vilde: Kydskhed — Horehusene bort. Forandringen er den, at Horehusene bleve aldeles som i Hedenskabet, Liderlighedens Forholds-Tal ligesaa, men det er blevet „christelige" Horehuse. En Horevært er en „christelig" Horevært, han er Christen aldeles som vi Andre; at udelukke ham fra Naademidlerne „ih Gud Fader bevares", vil Præsten sige, „hvad skulde det blive til, naar vi først begyndte at udelukke et eneste betalende Medlem". Han døer, og alt i Forhold til som han betaler, faaer han en hæderlig Lovtale ved Graven. Og efter paa en, christeligt, saa lumpen, saa nedrig Maade at have tjent sine Penge — thi, christeligt, maatte Præsten hellere have stjaalet dem — tager saa Præsten hjem, han har Hast, han skal i Kirke for at — declamere, eller som Biskop Martensen siger: vidne.

Var det dette Christendom vilde: Redelighed og Ærlighed, Snyderiet bort — Forandringen, som bevirkedes er denne: Snyderiet blev aldeles som i Hedenskabet, „Enhver" (Christen!) „er Tyv i sin Næringsvei"; men Snyderiet antog Prædikatet christeligt, det blev „christe-

ligt" Snyderie — og „Præsten" lyser Velsignelse over dette christelige Samfund, denne christelige Stat, hvor man snyder som i Hedenskabet, og tillige ved at betale „Præsten", altsaa den største Snyder, tilsnyder sig, at dette er Christendom.

Var det dette Christendommen vilde: Alvor i Livet og bort med Forfængelighedens Hæder og Ære — Alt blev som det var, Forandringen den, at det antog Prædikatet „christelig": Ordenernes Dingel-Dangel, Titler, Rang o. s. v. blev christelig — og Præsten (denne af alle Tvetydigheder uanstændigste Tvetydighed, dette af alle Latterligheder latterligste Ruskumsnusk!) han er kisteglad ved selv — at decoreres med „Korset". Korset! Ja, i „Christenheds" Christendom er Korset blevet Noget som Barnets Kjephest og Trompet.

Og saaledes i Alt. Er der i det naturlige Menneske næst Selv-Opholdelsens Drift nogen Drift som er stærk, da den til Slægtens Forplantelse, hvilken derfor ogsaa Christendommen søger at afkøle, lærende, at det er bedre ikke at gifte sig, dog, naar galt skal være, saa dog bedre at gifte sig end at lide Brynde. Men i Christenhed er Slægts-Forplantelsen bleven Livets Alvor samt Christendom; og Præsten — dette i lange Klæder indhyllede Indbegreb af Nonsens! — Præsten, Læreren i Christendom, det nye Testamentes Christendom, har endog faaet sine Indkomster sat i Forhold til, at Menneskene er virksomme i Retning af Slægtens Forplantelse, faaer noget Vist for hvert Barn!

Som sagt, forsøg det, og Du skal i Alt finde, at det er, som jeg siger det: Forandringen fra Hedenskabet er den at Alt er blevet uforandret, men har antaget Prædikatet: christelig.

Naar Alle ere Christne, er *eo ipso* Christendommen ikke til.

Dette er, naar det er viist, saare let at see, og eengang seet er det uforglemmeligt.

Enhver Bestemmelse, som gjælder om Alle, kan ikke gribe ind i selve Tilværelsen, men maa enten ligge til Grund for Tilværelsen, eller udenfor som intetbetydende.

Tag Bestemmelsen: Menneske. Vi ere Alle Mennesker. Denne Bestemmelse griber derfor heller slet ikke ind i Menneske-Tilværelsen; thi det Hele er under den Antagelse, at vi Alle ere Mennesker; denne Bestemmelse ligger foran Begyndelsen i Betydning af at ligge til Grund: vi ere Alle Mennesker — og nu begynder det.

Dette er et Exempel paa en Bestemmelse, som gjælder om Alle, og som er til Grund liggende. Det Andet var, at en Bestemmelse, der angaaer Alle, eller ved at angaae Alle, ligger foran Begyndelsen, udenfor som det Intetbetydende.

Antag — og lad os nu ikke gjøre Vrøvleri om at det er en besynderlig Antagelse; vi skal jo have Sagen oplyst — antag, at vi Alle vare Tyveknegte, hvad Politiet kalder straffede Personer — naar vi Alle ere det, vil *eo ipso* denne Bestemmelse aldeles ingen Indflydelse faae paa det Hele, vi ville leve aldeles som vi leve, Enhver gjælde for det han nu gjælder, Nogle — straffede Personer — være stemplede som Tyve og Røvere, altsaa indenfor Bestemmelsen, at vi Alle ere straffede Personer; Andre — straffede Personer — høit anseete o. s. v. kort Alt vel indtil den allermindste Ubetydelighed være som det er, thi er vi Alle straffede Personer, saa er dette Begreb hævet; naar Alle ere det, er det at være det = Intet; ikke blot at det ikke siger Noget at være straffet Person, naar vi Alle ere det, nei det siger slet Intet.

Aldeles paa samme Maade med det: at Alle ere Christne. Ere vi Alle Christne, saa er Begrebet hævet,

det at være Christen et Noget, som ligger foran Begyndelsen, udenfor — og nu begynder det, vi leve saa det blot Menneskelige, aldeles som i Hedenskabet; Bestemmelsen Christen kan aldeles ikke komme til at gribe ind, thi derved at vi Alle ere det, er den just sat udenfor.

Guds Tanke med Christendommen var, om jeg saa tør sige, rigtigt tilgavns at slaae i Bordet for os Mennesker. Til den Ende satte han „Individ" og „Slægt", den Enkelte og de Mange forkeert sammen, satte dem mod hinanden, anbragte Splidagtighedens Bestemmelse; thi det at være Christen var just, efter hans Tanke, Splidagtighedens Bestemmelse, „den Enkeltes" med „Slægt", med Millioner, med Familie, med Fader og Moder o. s. v.

Gud gjorde det saaledes deels af Kjærlighed, thi han, Kjærlighedens Gud, vilde være elsket, men er for stor en Kjender af hvad Kjærlighed er til at ville have med dette Labansagtige at bestille at elskes bataillonsviis eller af hele Nationer, som ein zwei drei commanderes til Kirke-Parade, nei Formlen er bestandigt: den Enkelte i Modsætning til de Andre; og deels gjorde han det som den Regjerende, for saaledes at holde Styr paa Menneskene og opdrage dem. Dette var hans Tanke, om end vi Mennesker i een Forstand maatte sige, hvis vi turde det, at det var det mest chikaneuse Indfald Gud kunde faae paa den Maade at sætte os sammen, eller paa den Maade at forhindre os i, hvad vi Dyre-Skabninger ansee for den sande Velvære, at løbe sammen i Flok den Ene altid „som de Andre."

Det lykkedes nu Gud; han imponerede virkelig Menneskene.

Dog efterhaanden kom Menneske-Slægten igjen til sig selv, og kløgtig som den er, saae den: med Magt at afskaffe Christendommen lader sig ikke gjøre — saa lad os gjøre det ved List: vi ere alle Christne, saa er *eo ipso* Christendommen afskaffet.

Og der er det vi nu ere. Det Hele er en Gavtyvestreg; disse 2000 Kirker eller hvor mange der ere, er, christeligt, en Gavtyvestreg; disse 1000 Fløiels, Silke, Klædes, Bombasins Præster ere ligeledes, christeligt, en Gavtyvestreg — thi det Hele hviler paa den gavtyveagtige Antagelse, at vi Alle ere Christne, hvilket just er den gavtyveagtige Afskaffelse af Christendommen. Det er derfor ogsaa en egen Art Euphemisme, naar vi berolige os ved, at vi Alle blive salige, eller med „jeg bliver vel salig ligesom alle de Andre", thi under den Adresse modtages man ikke i Himmelen, ankommer lige saa lidet der som man tillands kommer til Ny-Holland.

Et Oprør i Trods — et Oprør i Hyklerie
eller
Om Affaldet fra Christendommen.

At Mennesket er en trodsig Skabning, veed man nok; men at han er en i høi Grad klog Skabning — saasnart det gjælder om Kjød og Blod og jordisk Velvære — er man ikke altid opmærksom paa. Dog er det saaledes, medens det derfor forresten gjerne kan være sandt, hvad der klages over den menneskelige Dumhed.

Naar der da er Noget, som ikke behager Mennesket, seer han klogt efter, om den Magt der byder, ikke er større end at han kan byde Magt imod. Forvisser han sig derom, gjøres Oprøret i Trods.

Men er den Magt, som byder hvad der ikke behager Mennesket, ham saaledes overmægtig, at han ubetinget fortvivler om at gjøre Oprør i Trods — saa griber han til Hykleriet.

Dette med Hensyn til Christendommen. At Affaldet

fra Christendommen længst er sket, har man ikke bemærket, fordi Affaldet er skeet, Oprøret gjort i: Hyklerie. Just Christenhed er Affaldet fra Christendom.

I det nye Testamente er, ifølge Christi egen Lære, det at være Christen, blot menneskelig talt, idel Qval, en Qval sammenlignet med hvilken alle andre menneskelige Lidelser næsten kun ere Barnestreger. Det Christus taler om — thi han lægger ikke Dølgsmaal derpaa — er om at korsfæste Kjødet, hade sig selv, om at lide for Læren, at græde og hyle, medens Verden glæder sig, om de mest hjerteskærende Lidelser ved at hade Fader, Moder, Hustrue, sit eget Barn, om at være hvad Skriften siger om Forbilledet — og det at være Christen skal jo svare til Forbilledet — en Orm, ikke et Menneske. Derfra disse idelige Formaninger om ikke at forarges, ikke at forarges over, at Det, der i den allerhøieste, i guddommelig Forstand er Frelsen, Hjælpen, skal være, menneskelig talt, saa rædsomt.

Saaledes med det at være Christen. See, det er ikke Noget for os Mennesker, Sligt ville vi nok helst bede os fritagne for. Ja, dersom nogen menneskelig Magt havde hittet paa Sligt, saa vilde Mennesket strax i Trods have gjort Oprør.

Men uheldigviis er Gud en Magt, som man ikke gjør Oprør mod i Trods.

Da greb „Mennesket“ til Hyklerie. Man havde ikke engang Mod og Redelighed og Sandhed til ligefrem at sige Gud „det kan jeg ikke gaae ind paa“, man greb til Hyklerie, og meente sig saa fuldkommen sikkret.

Man greb til Hyklerie, man forfalskede Bestemmelsen af det at være Christen. Det at være Christen, heed det, er idel Salighed, „hvad var jeg, o, hvad var jeg, hvis jeg ikke var Christen; o, uskatteerlige Gode at være Christen; ja, det at være Christen, det giver først ret Livet Betydning, Glæderne Smag og Lidelserne Lindring“.

Paa den Maade bleve vi Alle Christne. Og nu gik det flot til med fede Ord og høitravende Talemaader, og himmelske Blikke og Taarer i Strømmeviis, Alt af dertil gagerede Kunstnere, som ikke kunde finde Udtryk til noksom at takke Gud for det store Gode, at vi ere Christne o. s. v. — og Hemmeligheden var: vi har forfalsket Begrebet af det at være Christen, men haaber ved gavtyveagtig hykkelsk Smiger og søde Ord, takkende og atter takkende for at vi — ere det Modsatte af det han forstaaer ved at være Christen — derved haabe vi, bedaarende os selv, at sætte ham en Voxnæse paa; ved saa inbrünstigt at takke ham for at vi ere det, haabe vi at slippe for at blive det.

See derfor er en Kirke det mest tvetydige Sted. Thi vistnok er der andre Steder, som man kalder tvetydige Steder; men de ere det egentlig ikke, de ere jo eenstydigt hvad de ere, det at de kaldes „tvetydige" jo forhindrende den egentlige Tvetydighed. En Kirke derimod, ja, det er et tvetydigt Sted, en kongelig autoriseret christelig Kirke i „Christenhed" er det mest Tvetydige, som nogensinde har existeret.

Thi at gjøre Nar af Gud er ikke tvetydigt, men at gjøre det under Navn af at dyrke ham er tvetydigt; at ville afskaffe Christendommen er ikke tvetydigt, men det er tvetydigt at afskaffe Christendommen under Navn af at udbrede den; at give Penge til for at modarbeide Christendommen er ikke tvetydigt, men det er tvetydigt at tage Penge for at modarbeide den under Navn af at virke for den.

En Eeds Aflæggelse
eller
Det Officielle: det Personlige.

Lad mig fortælle en lille, psychologisk ikke umærkelig, Tildragelse fra Forbryder-Verdenen.

Det var i en Sag, hvor man kan, som det hedder, „frie sig" ved Eed — det vil sige timeligt frie sig mod evigt at binde sig ved en Meeneed; det var en Øvrigheden tilstrækkeligt bekjendt, oftere straffet Person, som var den Paagjældende; Øvrigheden havde det ikke i sin Magt at forhindre Eeden, men var fuldkommen moralsk overbeviist om, at det var en falsk Eed: saa aflagde han Eeden.

Efter Sagens Slutning besøgte Cancelliraaden den Vedkommende i Arresten, indlod sig privat med ham og sagde til ham: „Tør Du give mig Din Haand paa, at det Du svoer var Sandhed?" „Nei" svarede han „nei, Hr. Cancelliraad, det vil jeg ikke".

See her et Exempel paa Forskjellen mellem det Officielle og det Personlige. For En, der væsentlig tilhører Forbryder-Verdenen, er at frie sig ved Eed noget Officielt, Noget han intet Øieblik betænker sig paa, eller om hvis Forsvarlighed han nærer den mindste Tvivl, da det er Noget, han af længst hævdet Praxis veed Beskeed om; det er for ham afgjort, Sligt gjør man officielt, upersonligt, Kunsten bestaaer i, behændigt at vende en Sag saaledes, at man kan frie sig ved Eed, Aflæggelsen er at sige Prosit til En der nyser, eller at skrive *S. T.* paa et Brev. Forgjæves søger Eeden og Aflæggelsens Høitidelighed at gjøre Indtryk paa ham just i Retning af Personlighed, forgjæves, han er — det er Forretningssag! — sig selv officiel, officielt væbnet mod ethvert Indtryk, han forud veed man vil forsøge imod ham, og af-

lægger saa Eeden; det hele er, saaledes forstaaer han det, *ex officio*.

Men personligt, nei personligt kunde han ikke beslutte sig til høitideligt at bekræfte en Usandhed; „tør Du give mig Din Haand derpaa?“ „nei, Hr. Cancelliraad, det vil jeg ikke“.

* * *

Enhver der har den allermindste Praxis, vil vistnok indrømme Rigtigheden af, at (for at gaae over til en ganske anden Verden) dette Tilfælde ikke sjeldent forekommer, at man vil kunne faae en Præst til i privat Samtale, især naar man kan berøre ham personligt, at vedkjende sig en anden Overbeviisning end den han *ex officio* foredrager, eller at han maaskee personligt forholder sig tvivlende til Det, han *ex officio* foredrager med „fuld Overbeviisning“. Og dog er jo Præsten ved Eed forpligtet, han har aflagt en Eed, som skulde betrygge, at det han foredrager er hans Overbeviisning! Ak, ja, men dette med en Eeds Aflæggelse hører i Præste-Verdenen nu eengang med til det Officielle — det maa saa være, hvis man vil ind i den Livsstilling. Man aflægger Eeden officielt, foredrager officielt, hvad man ved Eed er forpligtet paa. „Men svar mig oprigtigt, kjære Pastor P., vil Du give mig Din Haand paa, at det er Din Overbeviisning, eller ved Mindet om Din afdøde Hustru bekræfte det — thi det er mig, for min egen Skyld for om muligt at ende min Tvivlen, saa magtpaaliggende at faae Din sande Mening at vide?“ „Nei, min Ven, nei, det kan jeg ikke, det maa Du ikke forlange af mig“.

En Eeds Aflæggelse; det skulde jo ret betrygge, at Sagen er personlig! Dog Eeden — Eeden, Betingelsen for at komme ind i Levebrødet o. s. v.; leed os ikke i Fristelse, o Gud! — Eeden er maaskee aflagt officielt.

„Men er det virkelig Din Overbeviisning hvad Du lærer, jeg besværger Dig ved Mindet om Din afdøde Hustru, at Du, for at hjælpe mig, siger mig Din oprigtige Mening!“ „Nei, min Ven, nei, det kan jeg ikke!“

Nymodens religieuse Betryggelser (Garantier).

Engang i en længst, længst forsvunden Tid forstod man Sagen saaledes: man fordrede af Den, der vilde være Lærer i Christendommen, at hans Liv afgav Garantien for hvad han lærte.

Dette er man nu længst kommet bort fra, Verden er bleven klogere, alvorligere. har lært at ringeagte alt dette Smaalige og Sygelige med det Personlige, lært at begjære ene det Objektive — nu fordrer man, at Lærerens Liv afgiver Garantien for, at det han siger er Commerce, dramatisk Festlighed, Divertissement, reent objektivt.

Nogle Exempler. Er det dette Du vil tale om, at Christendommen, det nye Testamentes Christendom, har en Forkjærlighed for eenlig Stand — og Du selv er et eenligt Menneske: Kjære, det er ikke Noget for Dig at tale om, Menigheden kunde jo troe, at det var Alvor, blive urolig, eller den kunde føle sig fornærmet, at Du saaledes, saa upassende, blander Din Personlighed ind. Nei, det har lange Udsigter, før Du kan blive duelig til med Alvor at tale derom saaledes, at Du i Sandhed tilfredsstiller Menigheden. Vent, til Du engang allerede har Din første Kone i Jorden, og er et godt Stykke henne med den anden: da er Tiden for Dig, da træder Du frem for Menigheden, lærer og „vidner“, at Christendommen har Forkjærlighed for eenlig Stand — og Du

vil ganske tilfredsstille; thi Dit Liv afgiver Garantien for, at det er Fjas, Commerce, eller at det Du siger er: interessant. Ja, hvor interessant! Thi som, hvis et Ægtekab skal være sikkret mod Kjedsommelighed, være interessant, Manden maa være Konen utro og Konen Manden: saaledes bliver det Sande først interessant, uhyre interessant derved, at man i Stemning lader sig gribe, henrive, fortrylle af det — men naturligviis gjør lige det Modsatte, og underfundigt betrygges i at lade det blive derved.

Er det dette Christelige Du vil tale om, at Christendommen lærer Foragt for Titler og Ordener og alle Ærens Narrestreger — og Du selv hverken er Rangsperson, eller Noget, som ligner Sligt: Kjære, det er ikke Noget for Dig at tale om, Menigheden kunde jo troe det var Alvor eller føle sig fornærmet over den Mangel paa Dannelse saaledes at paanøde sin Personlighed. Nei, bie til Du først selv har lagt Dig en Slump Ordener til, jo flere jo bedre, bie til Du selv slæber en Ramse af Titler med Dig, saa Du for Mængde af Titler neppe selv veed, hvad Du hedder: da er det Tiden, da træder Du frem, prædiker og „vidner" — og Du vil utvivlsomt tilfredsstille Menigheden; thi Dit Liv afgiver Garantien for, at det er dramatisk Forlystelse, en interessant Formiddags-Underholdning.

Er det dette Du vil tale om, om i Armod at forkynde Christendom, at det er den sande christelige Forkyndelse — og Du selv bogstavelig er en fattig Djævel: Kjære, det er ikke Noget for Dig at tale om, Menigheden kunde jo troe det var Alvor, blive angest og bange, føle sig aldeles ude af Stemning og i allerhøieste Grad uhyggelig berørt ved at Armoden kom En saa nær paa Livet. Nej, skaf Dig først et fedt Levebrød, og naar Du saa har havt det saa længe, at Du snart vil avancere til et endnu federe: da er den beleilige Tid kommen, da træder Du frem for Menigheden, prædiker og

„vidner“ — og Du vil ganske tilfredsstille; thi Dit Liv afgiver Garantien for, at det Hele løber ud paa en Spas, som alvorlige Mænd engang imellem kunne ønske den, i Theatret eller i Kirken, en Forfriskelse for at samle nye Kræfter til — at tjene Penge.

Og paa den Maade dyrker man Gud i Kirkerne! Og saa græder disse Fløiels- og Silke-Talere, de hulke, Stemmen svigter qvalt i Taarer! O, dersom det er saaledes (og saaledes er det jo, da Gud selv siger det) at han tæller den Lidendes Taarer og gjemmer dem i en Flaske: da vee disse Talere, om Gud ogsaa har talt deres Søndags-Taarer og gjemt dem i en Flaske! Ja vee os Alle, dersom Gud virkelig lægger Mærke til disse Søndags-Taarer, især Talernes, men ogsaa Tilhørernes! Thi en Søndags-Taler, han vilde have Ret i hvad han sagde — og det vilde vistnok, talerisk, tage sig brillant ud, især ved at understøttes af Taarer og den qvalte Hulken — men han vilde have Ret naar han sagde til Tilhørerne: jeg vil samle alle de unyttige Taarer I have udgydt i Kirken, og med dem vil jeg træde anklagende frem mod Eder paa Dommens Dag — -- han har Ret, kun glemme man derover ikke, at Talerens egne dramatiske Taarer dog ere det langt Forfærdeligere end Tilhørernes letsindige.

„Vogter Eder for dem, som gjerne gaae i lange Klæder!“

(Mc. 12, 38; Luc. 20, 46.)

15. Juni 55.

Da „Sandhedsvidnerne“ som rette „Sandhedsvidner“ formodentligen foretrække, istedetfor offentlig at advare mod mig, i Skjulthed at være desto virksommere: skal jeg paatage mig deres Forretning, og høit, høit for hele Folket vidne: vogter Eder for Præsterne!

For Alt vogt Dig for Præsterne! Til det at være Christen (hvis man da skal være det saaledes, at det kan bestaae i Dommen; og hvad hjælper det ellers med Eens Væren Christen!) hører: at have lidt for Læren. Og troe Du mig, saasandt som jeg hedder Søren Kierkegaard, det faaer Du ingen officiel Præst til at sige, som naturligt er, thi det var for ham at dræbe sig selv; i samme Øieblik det er sagt, at det at have lidt for Læren fordres endog til at være menig Christen, i samme Øieblik er hele Maskineriet med de 1000 Levebrød og Embedsmænd forstyrret, alle disse 1000 Levebrødre blottede. Derfor faaer Du ingen officiel Præst til at sige det. Derimod kan Du være fuldt forvisset om, at han af al sin Magt vil foretage det Modsatte, forhindre Dig i at komme paa hine Tanker, at Du kan bevares i Tilstanden af det han forstaaer ved en Christen: et godt Klippefaar, en skikkelig Middelmaadighed, hvem Evigheden lukker sig for.

Troe Du kun mig; jeg byder Dig ved mit Liv den Betryggelse Du kan forlange, thi jeg indlader mig jo slet ikke i endelig Forstand med Dig, søger ikke at drage Dig til mig for at stifte Parti o. D. Nei, jeg gjør blot religieust min Pligt; og i en vis Forstand er det mig, naar jeg blot gjør den, ligegyldigt, aldeles ligegyldigt, om Du tager efter hvad jeg siger, eller ikke.

* * *

Vogter Eder for dem, som gaae i lange Klæder. Det behøves ikke at siges, at Christi Mening med disse Ord ikke kan være at ville criticere deres Paaklædning; nei, det er visseligen ikke en Bemærkning om Klæderne, ikke dette Christus har Noget mod, at de ere lange. Hvis Stands-Paaklædningen for Præster havde været korte Klæder, saa vilde Christus have sagt: vogter Eder for dem i korte Klæder. Og hvis Du vil, at jeg skal gaae til den Yderlighed, for at vise, at det ikke er Critik

over Klæderne — hvis Stands-Paaklædningen for Præster havde været at gaae uden Klæder, saa vilde Christus have sagt: vogter Eder for dem, som gaae uden Klæder. Det er Standen, han (thi han forstaaer noget ganske Andet ved det at: være Lærer) vil ramme, betegnende den ved dens særlige Dragt.

Vogter Eder for dem, som gjerne gaae i lange Klæder. En Theevands-Bibelfortolkning vil strax bemægtige sig det Ord „gjerne" og forklare, at Christus kun har sigtet paa Enkelte i Standen, Dem, der sætte en forfængelig Ære i de lange Klæder o. s. v. Nei, min gode langklædte Mand, det kan Du maaskee fra Prædikestolen med stor Høitidelighed bilde Fruentimmer og Børn ind; det svarer ogsaa ganske til det Christus-Billede, som fremstilles i Søndags-Tjenesten. Men mig bilder Du det ikke ind; og det nye Testamentes Christus taler ikke saaledes. Han taler altid om hele Standen, kommer ikke med den intetsigende Passiar, at der er nogle blandt dem, som ere fordærvede, hvad jo til alle Tider vil gjælde om alle Stænder, saa der selvfølgeligt dermed slet Intet er sagt. Nei, han opfatter Standen som et Hele, taler om at Standen som Hele er fordærvet, at Standen som Hele ogsaa har den Fordærvethed gjerne at ville gaae i de lange Klæder, fordi nemlig det at være Præst i det Officielles Forstand er lige det Modsatte af hvad Christus forstaaer ved at være Lærer, hvilket Sidste er at lide, medens det Første er at nyde det Jordiske, raffineret ved Glorien af at være Guds Repræsentant, — saa det er intet Under, at de gjerne gaae i lange Klæder; thi alle andre Stillinger i Livet lønnes kun med det Jordiske, men den officielle Geistlighed tager lidt af det Himmelske med til Raffinement.

* * *

Altsaa, i sig selv er det aldeles ligegyldigt, om Stands-Paaklædningen er lange Klæder eller korte Klæ-

der. Det som derimod er det Afgjørende, er: saasnart Læreren faaer „Ornat", særlig Dragt, Stands-Paaklædning, saa har Du officiel Gudsdyrkelse — og det er den Christus ikke vil have. Lange Klæder, pragtfulde Kirkebygninger o. s. v., alt dette hænger sammen, og er den menneskelige Forfalskning af det nye Testamentes Christendom, en Forfalskning, der skammelig benytter sig af, at Menneskenes Mængde desto værre kun altfor let lader sig bedaare af Sandse-Indtrykket. og derfor (lige stik mod det nye Testamente) er tilbøielig til at kjende sand Christendom paa Sandse-Indtrykket. Det er den menneskelige Forfalskning af det nye Testamentes Christendom; og det er ikke med geistlig Stånd som med andre Stænder, at i og for sig selv er der intet Ondt i Standen, nei, geistlig Stand er, christeligt, i og for sig selv af det Onde, er en Fordærvethed, en menneskelig Selviskhed, der vender Christendommen lige omvendt af som Christus vendte den.

Men da nu dog engang lange Klæder er blevet Stands-Paaklædningen for Præster, kan man ogsaa være sikker paa, at der ligger Noget deri, og jeg mener, at man ved at agte paa hvad deri ligger, yderst betegnende kan opfatte officiel Christendoms Væsen eller Uvæsen.

Lange Klæder fører uvilkaarligt Tanken hen paa at have Noget at skjule; naar man har Noget at skjule, ere lange Klæder meget hensigtsmæssige — og den officielle Christendom har overordentlig Meget at skjule, thi den er fra først til sidst en Usandhed, som derfor bedst skjules — i lange Klæder.

Og lange Klæder — det er jo Fruentimmer-Paaklædning. Derved ledes saa Tanken hen paa, hvad der ogsaa er charakteristisk for den officielle Christendom: det Umandige, det at bruge List, Usandhed, Løgn som sin Magt. Atter aldeles betegnende for officiel Christendom, der, selv en Usandhed, forbruger en uhyre Masse

Usandhed baade for at skjule hvad Sandhed er, og for at skjule over, at den selv er Usandhed.

Og dette Fruentimmeragtige er ogsaa paa en anden Maade betegnende for officiel Christendom. Det Qvindelige, at ville og dog modstræbende, dette, i Qvinden ubevidste, Coquette finder just sit utilgivelige Tilsvarende i den officielle Christendom, der saa gjerne vil det Jordiske og Timelige, men dog for en Skams Skyld maa lade som vil man det ikke, passer nøie paa at faae det, men dog skjult, thi man maa lade — ih bevares! — man maa daane, besvime, naar man skal tage de høie og fede Stillinger, hvilke er En saa afgjort imod, at man kun af Pligtfølelse, ene og alene af Pligtfølelse har kunnet beslutte sig til at overtage en saadan, og først efter at man, ak men forgjæves, paa sine Knæe har sukket til Gud og bedet ham tage dette Kors, denne bitre Kalk fra En — — og dog vilde man maaskee komme i en forbistret Forlegenhed, hvis Regjeringen var ironisk nok til at fritage En.

Endeligen: Mænd i Fruentimmer-Klæder er jo noget Tvetydigt. Man kunde fristes til at sige, at det strider imod Politie-Anordningen, som forbyder Mandfolk at gaae i Fruentimmer-Klæder og omvendt. Men i ethvert Tilfælde, det er noget Tvetydigt — og Tvetydighed er just det mest betegnende Udtryk for hvad officiel Christendom er, betegnende den Forandring, der i Tidernes Løb er foregaaet med Christendommen, at den fra at være hvad den er i det nye Testamente: Eenfold, det Eenstydige, er — formodentlig ved Hjælp af Perfectibiliteten! — blevet noget Mere: det Tvetydige.

* * *

Vogter Eder derfor for dem som gjerne gaae i lange Klæder! Ifølge Christus (der dog vel bedst maa vide Beskeed om Veien, da han er Veien) er Porten

snever, Veien trang — og kun faa De, som finde den. Og hvad der maaskee mest af Alt har bevirket, at disse Faaes Antal er saa lille, med hvert Aarhundrede forholdsviis mindre: er det uhyre Sandsebedrag, som den officielle Christendom har fremkoglet. Forfølgelse, Mishandling, Blodsudgydelse har paa ingen Maade skadet saaledes, nei, har gavnet, gavnet uberegneligt i Sammenligning med den Grundskade: officiel Christendom, beregnet paa at tjene den menneskelige Magelighed, Middelmaadighed ved at indbilde Menneskene, at Magelighed og Middelmaadighed og Livs-Nydelse er: Christendom. Skaf officiel Christendom bort, lad Forfølgelse komme: i samme Øieblik er Christendommen atter til.

Nr. 6.

Indhold.

1) Kort og Spidst.
2) Afstands-Maal; og herved igjen om den egentlige Vanskelighed jeg har at kæmpe med.
3) Frygt mest af Alt at være i en Vildfarelse!
4) At vi, at „Christenhed" slet ikke kan tilegne sig Christi Forjættelser; thi vi, „Christenhed", ere ikke der, hvor Christus og det nye Testamente fordrer, at man skal være for at være Christen.
5) Hvad siger Brand-Majoren?
6) Smaa-Bemærkninger.

23. August 1855.

Kort og Spidst.

1.

Christendommen lader sig fuldkommengjøre (er perfectibel); det gaaer fremad; nu er det naaet det Fuldkomne. Hvad der tilstræbtes som Idealet, men hvad dog selv den første Tid kun tilnærmelsesviis naaede, at de Christne er et Folk af Præster, det er nu fuldkommen naaet, især i Protestantismen, især i Danmark.

Dersom nemlig det vi kalde Præst er det at være Præst — ja saa ere vi alle Præster!

2.

I den pragtfulde Domkirke fremtræder den høivelbaarne høiærværdige Geheime-General-Ober-Hof-Prædikant, den fornemme Verdens udvalgte Yndling, han træder

frem for en udvalgt Kreds af Udvalgte, og prædiker rørt over den af ham selv udvalgte Text „Gud har udvalgt det i Verden Ringe og Foragtede" — og der er Ingen, som leer.

3.

Naar en Mand har Tandpine, siger Verden „stakkels Mand"; naar en Mands Kone bliver ham utro, siger Verden „stakkels Mand"; naar en Mand er i Pengeforlegenhed, siger Verden „stakkels Mand". — Naar det behager Gud i en ringe Tjeners Skikkelse at ville lide i denne Verden, siger Verden „stakkels Menneske"; naar en Apostel i guddommeligt Ærinde har den Ære at lide for Sandhed, siger Verden „stakkels Menneske": stakkels Verden!

4.

„Havde Apostelen Paulus nogen Embedsstilling?" Nei, Paulus havde ingen Embedsstilling. „Tjente han da paa anden Maade mange Penge?" Nei, han tjente paa ingen Maade Penge. „Var han da idetmindste gift?" Nei, han var ikke gift. „Men saa er jo Paulus ingen alvorlig Mand!" Nei, Paulus er ingen alvorlig Mand.

5.

Om en svensk Præst fortælles, at han, rystet ved Synet af den Virkning hans Tale frembragte paa Tilhørerne, som hensvømmede i Taarer, der fortælles at han beroligende sagde: græder ikke Børn, det turde være Løgn Altsammen.

Hvorfor siger Præsten det nu ikke mere? Behøves ikke, vi veed det — vi ere Alle Præster.

Men derfor kan vi jo gjerne græde, baade hans og vore Taarer være paa ingen Maade hykkelske, men meente, sande — som i Theatret.

6.

Da Hedenskabet opløstes, levede der nogle Præster, Augurer kaldede. Om disse berettes, at den ene Augur ikke kunde see paa den anden uden at smile.

I „Christenhed“ kan vel snart Ingen see en Præst, eller vel snart det ene Menneske ikke see paa det andet uden at smile — men vi ere jo ogsaa Alle Præster.

7.

Er dette den samme Lære, naar Christus siger til den rige Yngling: sælg Alt, hvad Du haver — og giv Fattige det;

og naar Præsten siger: sælg Alt hvad Du haver og — giv mig det?

8.

Genier ere som Tordenveir: de gaae mod Vinden, forfærde Menneskene, rense Luften.

Det Bestaaende har opfundet adskillige Tordenafledere.

Og det lykkes. Ja vist lykkes det; det lykkes at gjøre det næste Tordenveir desto alvorligere.

9.

Man kan ikke leve af Ingenting. Det hører man saa ofte, især af Præster.

Og just Præsterne gjøre dette Konststykke: Christendommen er slet ikke til — dog leve de deraf.

Afstands-Maal!
og
herved igjen om den egentlige Vanskelighed jeg har at kæmpe med.

Min kjære Læser! For at gjøre Dig opmærksom betræffende, hvor vi, christeligt, ere; for at Du kan faae en Leilighed til at maale Afstanden fra det nye Testamentes og den oprindelige Christendom: lad mig til den Ende benytte tvende Mænd, der hver for sig men paa forskjellig Maade ansees for Repræsentanter for sand Christendom, og som ere almindelig bekjendte.

Tag først Biskop Mynster; han gjaldt jo i saa godt som hele Befolkningens Forestilling for at være sand christelig Alvor og Viisdom.

Dog forholdt det sig saaledes med Biskop Mynster: hans hele Alvor naaede ikke længere end til den Tanke: paa en, menneskelig, tilladelig og redelig, eller vel ogsaa, paa en, menneskelig, hæderlig Maade at komme lykkelig og vel gjennem dette Liv.

Men denne Livsbetragtning er aldeles ikke det nye Testamentes Christendom, ikke den oprindelige Christendoms Livsbetragtning. Den oprindelige Christendom forholder sig saaledes stridende til denne Verden, at dens Betragtning er: ikke at ville lykkeligt og vel slippe igjennem denne Verden, men just at passe paa, for ramme Alvor at støde sammen med denne Verden, at man, efter saaledes at have kæmpet og lidt, maatte kunne bestaae i Dommen, hvor Dommeren (hvem man ifølge det nye Testamente kun kan elske ved at hade denne Verden og sit eget Liv i denne Verden) vil dømme, om man har fuldkommet hans Villie.

Der er altsaa en Verdens, en Himmels Forskjel mellem den Mynsterske Livsbetragtning (der egentligen

er epicuræisk, Livsnydelsens og Livslystens, tilhørende denne Verden) og den christelige, der er Lidelsernes, Dødens Begeistring, tilhørende den anden Verden; ja der er en saadan Forskjel mellem disse tvende Livsbetragtninger, at den sidste maatte (naar der skulde gjøres Alvor med den, og den ikke høist foredrages en sjelden Gang i en stille Time) forekomme Biskop Mynster som en Art Galskab.

Maal nu, og Du skal see, det Du under Navnet Mynster er vant til at betegne som christelig Alvor og Viisdom, er, christeligt maalt: Lunkenhed, Indifferentisme. Thi saaledes maatte jo den Forskjel betegnes, Forskjellen mellem: at ville stride paa Liv og Død med denne Verden, for ingen Priis at ville have Venskab med denne Verden (det, christeligt, Fordrede) og at ville see at slippe lykkeligt og vel gjennem denne Verden, høist stridende en Smule, naar dette kunde bidrage til, at man slipper lykkeligt og vel gjennem denne Verden.

Tag saa Pastor Grundtvig. G. ansees jo for „en Slags Apostel", repræsenterende Begeistring, Troes-Mod, som kæmper for en Overbeviisning.

Lad os nu see nøiere efter. Det Høieste han har kæmpet for, er, for at faae Lov til, selv og med dem, som ville slutte sig til ham, at udtrykke, hvad han forstaaer ved Christendom. Derfor vilde han have Aaget bort, som Statskirken lagde paa ham; det oprørte ham, at man ved Politie-Magt vilde forhindre ham i, religieust, at have sin Frihed.

Godt. Men hvis da G. for sig og Sine havde opnaaet hvad han vilde, var det altsaa hans Tanke, at lade hele det uhyre Sandsebedrag bestaae, at Staten udgiver sig for at være christelig, at Folket indbilder sig at være Christne, kort, at der hver evige Dag forskyldes en Fornærmelse, en Majestæts-Forbrydelse mod Gud ved at man har forfalsket hvad Christendom er. At kæmpe i Retning heraf er vistnok aldrig faldet G.

ind. Nei, Frihed for sig og hvo der maatte være enig med ham, Frihed til at udtrykke hvad han og de med ham forstaae ved Christendom, det er det Høieste han har villet — og saa vilde han forholde sig roligt, beroliget i dette Liv, tilhøre sin Familie, og forresten leve som De, der dog væsentligen have hjemme i denne Verden, og maaskee kalde sin Rolighed Tolerance mod de Andre, de andre — Christne.

Tænk nu paa den Lidenskab, der var i den oprindelige Christendom, og uden hvilken den da aldrig var kommet ind i Verden; forelæg en af hine Skikkelser det Spørgsmaal: tør en Christen paa den Maade berolige sig? „Afskyeligt" vilde han svare, „rædsomt; en Christen skulde, naar han blot kunde faae Lov til selv at leve som han vilde, roligt tie til at Gud hver Dag forhaanes ved at man millionviis falsk udgiver sig for at være Christen, dyrker ham ved at holde ham for Nar; han skulde tie dertil, og ikke øieblikkeligt — Gud til Ære — vove sig lidende ind blandt disse Millioner, glad lidende for Læren!" Thi lad os ikke glemme, medens Christendommen vistnok i een Forstand er den toleranteste af alle Religioner, forsaavidt den mest af alle afskyer at bruge sandselig Magt, er den i en anden Forstand den intoleranteste af alle Religioner, forsaavidt dens sande Bekjendere ingen Grændse kjende i Henseende til at ville selv lidende tvinge Andre, tvinge dem ved at lide deres Mishandling og Forfølgelse.

Maalt med dette Maal sees let, at G. egentligen aldrig kan siges at have kæmpet for Christendom, han har egentligen kun kæmpet for noget Jordisk, borgerlig Frihed for sig og Tilhængere; og han har aldrig kæmpet med christelig Lidenskab. Nei i Sammenligning med den oprindelige Christendoms Lidenskab er G.s Begeistring: Lunkenhed, Indifferentisme.

Det baade med Hensyn til Mynster og Grundtvig Skuffende er, at de ved at leve i en Tid, som aldeles

ingen Anelse har om den oprindelige Christendom, sammenlignelsesviis have naaet at gjælde respektive for Alvor og Viisdom, og for Begeistring og Troes-Mod.

Men forholder dette sig nu saaledes, at i en given Tid de tvende mest fremtrædende Repræsentanter for Christendom, hvilke gjælde for Alvor og Viisdom, Begeistring og Troes-Mod, maalte med den oprindelige Christendoms Maal maae siges at være: Lunkenhed, Indifferentisme: saa faaer man derved en Forestilling om hele Tiden og om den Vanskelighed, jeg egentligen har at kæmpe med.

Vanskeligheden ligger i, at hele Tiden er sjunken i den dybeste Indifferentisme, slet ingen Religion har, ikke engang er i Tilstand af Religion.

Det vildledende er, at de kalde sig Christne, og at man ikke er opmærksom paa, hvad Indifferentisme egentligen er, eller paa just den fordærveligste Form af Indifferentisme.

Ved Indifferentisme tænker man egentligen kun paa det, slet ingen Religion at have. Men dette: afgjort, besluttet, bestemt ingen Religion at have, er allerede et noget Lidenskabeligt, og saaledes ikke den farligste Art af Indifferentisme. Den forekommer derfor ogsaa sjeldnere.

Nei, den farligste Art Indifferentisme og den ganske almindelige er: at have en bestemt Religion; men denne Religion er udvandet og forkluddret til noget reent Pjank, saa man derfor kan have den Religion paa en aldeles lidenskabsløs Maade. Det er den allerfarligste Art Indifferentisme; thi just ved at have dette Jux under Navn af Religion er man, saa mener man, sikkret mod, utilgængelig for enhver Sigtelse i Retning af, at man ingen Religion har.

Al Religion forholder sig til Lidenskab, til at have Lidenskab. Det vil derfor, især i Forstands Tider, være Tilfældet med enhver Religion, at den kun har meget faa sande Tilhængere. Derimod lever der i Tusindviis,

som tage saadan Lidt af den Religion, udvande og forkluddre det, og derpaa lidenskabsløst (ɔ: irreligieust ɔ: indifferentistisk) have — den Religion ɔ: ved at have den Religion ere de, fuldkommen indifferentistiske, sikkrede mod den Sigtelse, ingen Religion at have.

Heri ligger den Vanskelighed jeg har at kæmpe med, en Vanskelighed som det at pæle et Skib af Grund, naar Jordbunden rundt omkring er Hængesæk, saa hver Pæl der nedrammes giver sig og svigter.

Det jeg har for mig er Indifferentisme, den dybeste, den fordærveligste og farligste Art Indifferentisme. Det er et Samfund, om hvilket en Apostel vilde sige: „Christne, De Christne! de have jo slet ingen Religion, ere ikke engang i Tilstand af at have Religion!“ Et Samfund, om hvilket Sokrates vilde sige: „de ere ikke Mennesker, men umenneskeliggjorte til eller ved at være Publikum.“

Alle ere de: Publikum. Dette Menneskelige, om en Mening i og for sig er sand, beskjæftiger Ingen; det der beskjæftiger er: hvor Mange har denne Mening. Aha! Thi Tallet afgjør, om en Mening har sandselig Magt; og det er dette der beskjæftiger heelt igjennem; den Enkelte i Folket — ja, der er ingen Enkelte, hver Enkelt er Publikum.

Saa bliver det tilsidst en Slags Lyst, svarende til den Lyst det maa have været at være Tilskuer ved Dyre-Fægtningerne, det bliver en Slags Lyst, i Egenskab af Publikum at være Vidne til denne Kamp: et enkelt Menneske, som kun har Aands-Magt og for ingen Priis vil have nogen anden, kæmpende, for den Religion som er Offrelsens Religion, mod dette gigantiske Corpus 1000 næringsdrivende Præster, som betakke sig for Aand, men hjertelig takke Regjeringen for Gage, Titel, Ridderkors, Menigheden for — Offeret.

Og fordi Tilstanden i det Hele er denne, den dybeste Indifferentisme, er det saa igjen gjort den Enkelte, som er en lille Smule fremmeligere, kun altfor let at blive

sig selv vigtig som var han den Alvorlige, en Charakter o. D. — Et ungt Menneske; han harmes over den almindelige Lunkenhed og Ligegyldighed, han, som er begeistret, vil ogsaa udtrykke sin Begeistring, han vover — anonymt at yttre den. Velmenende som han vistnok er, og hvad der jo er glædeligt, undgaaer det ham dog maaskee, at dette er noget svagt, og han lader sig maaskee bedaare af, at det sammenlignelsesviis med det Almindelige er som var det Noget. — En Borgermand; det er en alvorlig Mand, han oprøres ved den Lunkenhed og Ligegyldighed som Mange vise, der helst slet Intet høre om Religionen. Han derimod han læser; skaffer sig strax hvad der udkommer: taler om det, ivrer — i Dagligstuen: og det undgaaer ham maaskee, at den Alvor dog, christeligt, ikke just egentligen er Alvor, at den kun er det ved at sammenligne den med hvad man aldrig burde bruge til Sammenligning, hvis man vil fremad; thi Stræben bliver kun mulig ved Sammenligning med det der ligger forau, det Fremmeligere.

„Ja, o Gud, dersom Du ikke var Almagten, der almægtigt kunde tvinge, og dersom Du ikke var Kjærligheden, der uimodstaaeligt kan røre! . . . . Men Din Kjærlighed bevæger mig, Tanken om at turde elske Dig begeistrer mig til, glad og taknemlig, at tage mod Vilkaaret, at være en Offret, offret paa en Slægt“ o. s. v. cfr. „Dette skal siges“.

Frygt mest af Alt at være i en Vildfarelse!

Dette er som bekjendt Sokrates's Sætning; han frygtede af Alt mest at være i en Vildfarelse.

Christendommen, der visseligen i een Forstand ikke lærer Mennesket at frygte, ikke engang Dem, som kunne

slaae En ihjel, lærer dog i en anden Forstand en endnu større Frygt end hiin sokratiske, lærer at frygte Den, som kan fordærve baade Sjæl og Legeme i Helvede.

Dog først det Første, at blive opmærksom paa det nye Testamentes Christendom; og hertil vil da hjælpe Dig hiin sokratiske Frygt, at frygte mest af Alt at være i en Vildfarelse.

Har Du ikke denne Frygt, eller (for ikke at slaae for høi en Tone an) er det ikke saaledes med Dig. er det ikke det Du vil, vil Du ikke stræbe at vinde Mod til at „frygte mest af Alt at være i en Indbildning“: saa indlad Dig aldrig med mig. Nei, bliv saa hos Præsterne, lad dem jo før jo hellere overbevise Dig ganske om, at hvad jeg siger er en Art Galskab (thi at det staaer i det nye Testamente er jo aldeles ligegyldigt, naar Præsten ved Eed er forpligtet paa det nye Testamente er Du jo fuldkommen sikkret, at Intet forties af hvad der staaer i det nye Testamente), bliv hos Præsterne, stræb af bedste Evne at sætte Dig det ret fast, at Biskop Mynster var et Sandhedsvidne, et af de rette, en af den hellige Kjæde, Biskop Martensen et Dito Dito, enhver Præst ligeledes, og den officielle Christendom den saliggjørende Sandhed; at det var derfor Christus i de rædsomste Qvaler, endog forladt af Gud, udaandede paa Korset, for at vi skulle have Lyst til at anvende vor Tid og Flid og Kraft paa klogt og smagfuldt at nyde dette Liv; at Hensigten med hans Komme til Verden egentligen var at oplive Børne-Avlingen, hvorfor det ogsaa er „upassende, at Nogen er Præst, som ikke er gift“; og at hans Livs uforglemmelige Betydning er, ved sin Død (Eens Død en Andens Brød!) at have (som en sand Velgjører!) muliggjort en ny Næringsvei, Præsternes, en Næringsvei, der maa ansees for en af de fordeelagtigste, ligesom den ogsaa tæller det største Antal Næringsdrivende, Spediteurer, Rhedere, hvis Geschäft er for en (i Forhold til Reisens Vigtighed, Veiens

Længde, Ankomst-Stedets Herlighed, Opholdets Langvarighed) fast utroligt billig Godtgjørelse at udskibe Folk til Evighedens Salighed, en Geschäft der, eneste i sit Slags, har, sammenlignet med alle Udskibninger til America, Australien o. s. v., den uvurdeerlige Fordeel, som sikkrer Rhederiet mod endog Muligheden af at kunne komme i Miscredit, at man aldeles ingen Efterretning har fra de Udskibede.

Har Du derimod dog Mod til at ville have det Mod, der mest at Alt frygter det at være i en Vildfarelse, saa kan Du ogsaa faae Sandheden at vide betræffende det at blive Christen. Sandheden er: det at blive Christen er at blive, menneskelig talt, ulykkelig for dette Liv; Forholdet er: jo mere Du indlader Dig med Gud, og jo mere han elsker Dig, jo mere vil Du blive, menneskeligt talt, ulykkelig for dette Liv, jo mere vil Du komme til at lide i dette Liv.

Og denne Tanke, der rigtignok lader en noget forstyrrende Belysning falde over (hvad der jo skal være det nye Testamentes Christendom!) hele det muntre, børne-avlende, carriere-gjørende Præste-Laugs livslystige Trafik, og som et Lyn gjennemlysner dette phantastiske Blendværk, Maskeraden, Selskabs-Legen, Narrestregen med — alle Sandsebedragenes Tilhold! — „Christenhed", christne Stater, Lande, en christen Verden, denne Tanke er for et stakkels Menneske frygtelig, dræbende, fast overmenneskeligt anstrengende. Dette veed jeg paa to Maader af Erfaring. Deels deraf, at jeg egentligen ikke kan holde den Tanke ud, og derfor blot opdagende øiner denne sande christelige Bestemmelse af det at være Christen*), medens jeg for mit Vedkommende

*) Derfor kalder jeg mig heller ikke endnu en Christen, nei jeg er endnu langt tilbage. Men eet Fortrin har jeg fremfor hele den officielle Christendom (der ovenikjøbet er ved Eed forpligtet paa det nye Testamente!): jeg angiver sandt, hvad Christendom er, altsaa jeg tillader mig

hjælper mig til at udholde Lidelser med en langt lettere Tanke, en jødisk, ikke en i høieste Forstand christelig: at jeg lider for mine Synders Skyld; deels deraf, at jeg paa ganske særlig Maade ved mit eget Livs Forhold maatte føres til at blive opmærksom herpaa; hvis ikke, var jeg aldrig bleven opmærksom, og havde endnu mindre formaaet at bære Trykket af denne Tanke; men jeg blev, som sagt, hjulpet ved mit eget Livs Forhold.

Mit eget Livs Forhold vare mine Forkundskaber, ved Hjælp af disse blev jeg, alt som jeg udvikledes i Aarenes Løb, mere og mere opmærksom paa Christendommen, og paa Bestemmelsen: at blive Christen. Hvad er nemlig ifølge det nye Testamente det at blive Christen, hvortil den idelige og idelige Formaning mod ikke at forarges, og hvorfra de frygtelige Collisioner (at hade Fader, Moder, Hustru, Barn o. s. v.), hvori det nye Testamente aander? mon ikke begge Dele, fordi Christendommen meget godt veed, at det at blive Christen er at blive, menneskelig talt, ulykkelig for dette Liv, dog saligt forventende en evig Salighed? Thi hvad er ifølge det nye Testamente det at blive elsket af Gud? det er at blive, menneskelig talt, ulykkelig for dette Liv, dog saligt forventende en evig Salighed — anderledes kan, ifølge det nye Testamente, Gud, som er Aand, ikke elske et Menneske; han gjør Dig ulykkelig, men han gjør det af Kjærlighed, salig den som ikke forarges! Og hvad er ifølge det nye Testamente det at elske Gud? det er at ville blive, menneskelig talt, ulykkelig for dette Liv, dog saligt forventende en evig Salighed — anderledes kan et Menneske ikke elske Gud, som er

---

ikke at forandre, hvad Christendom er, og jeg angiver sandt, hvorledes jeg forholder mig til hvad Christendom er, altsaa jeg deeltager ikke i at forandre hvad Christendom er, for ved Hjælp deraf at skaffe Millioner Christne.

Aand. Og alene ved Hjælp heraf kan Du see, at det nye Testamentes Christendom slet ikke er til, at den Smule Religieusitet der findes i Landet høist er Jødedom.

At vi, at „Christenhed" slet ikke kan tilegne sig Christi Forjættelser; thi vi, „Christenhed", ere ikke der, hvor Christus og det nye Testamente fordrer, at man skal være for at være Christen.

Tænk Dig, at der var en mægtig Aand, som havde tilsagt nogle Mennesker sin Beskyttelse, men paa den Betingelse, at de skulde indfinde sig et bestemt Sted, hvor der var Fare forbunden med at gaae hen — sæt nu, at disse Mennesker undlod at indfinde sig paa det bestemte Sted, men gik hjemme i deres Dagligstue, og talte begeistrede Ord med hinanden om, hvorledes Aanden havde lovet dem sin mægtige Beskyttelse, saa Ingen skulde formaae at skade dem: er dette ikke latterligt!

Saaledes med Christenheden. Christus og det nye Testamente forstaaer noget ganske Bestemt ved det at troe; at troe er at vove saa afgjørende ud som det er muligt for et Menneske, brydende med Alt, hvad et Menneske naturligt elsker, for at frelse sit Liv brydende med Det, hvori han naturligt har sit Liv. Men Dem, der troe, dem forjættes ogsaa Bistand mod alle Farer.

Men i „Christenhed" der lege vi at troe, lege at være Christne; saa langt som muligt fra noget Brud med hvad det naturlige Menneske elsker, blive vi hjemme i Dagligstuen, i Endelighedens Tummerumme — og saa gaae vi og vrøvle med hinanden eller lade os af Præster forevrøvle om alle de Forjættelser, som findes i det nye

Testamente, at Ingen skal kunne skade os, Helvedes Porte ikke faae Magt over os, over Kirken o. s. v.

„At Helvedes Porte ikke skulde faae Magt over hans Kirke", disse Ord af Christus ere i den senere Tid bragte atter og atter i Erindring mod mig, mod min Paastand, at Christendommen slet ikke er til.

Mit Svar er dette. Hiin Forjættelse hjælper ikke os det allermindste; thi det Vrøvl vi leve i som var det at være Christen, er slet ikke hvad Christus og det nye Testamente forstaaer ved at være Christen.

Vov saa afgjørende ud, at Du bryder med hele Timeligheden og Endeligheden, med Alt hvad ellers et Menneske lever for og i, vov saaledes afgjørende ud for at blive Christen: saa (dette er Christendommens Lære) saa vil Du, det er det Første, derved komme i Kamp med Djævle og Helvedes Magter (hvad Nittengryneriet „Christenheden" vistnok undgaaer); men saa skal ogsaa Gud den Almægtige ikke slippe Dig, men vidunderligt hjælpe Dig, og vær forvisset, Helvedes Porte skulle aldrig faae Magt over Christi Kirke.

Men „Christenhed" er slet ikke Christi Kirke; ei heller siger jeg, at Helvedes Porte have faaet Magt over Christi Kirke, paa ingen Maade. Nei, jeg siger, at „Christenhed" er et Vrøvlerie, der har klamret sig fast ved Christendommen, som Spindelvæv paa en Frugt, og som nu er saa god at ville forvexle sig med Christendom, ligesom naar Spindelvævet mener at være Frugten, fordi det er noget mindre rart Noget, som hænger ved Frugten. Den Sort Existentser, som Christenhedens Millioner udvise, have aldeles intet Forhold til det nye Testamente, er en Uvirkelighed, som ingen Adkomst har til Christi Forjættelse de Troende betræffende; ja, en Uvirkelighed, thi sand Virkelighed er kun der, hvor et Menneske har vovet saaledes afgjørende, som Christus fordrer — og saa er ogsaa strax Forjættelserne ham vedkommende. Men „Christenhed" er dette væmmelige Fjas, at ville

blive i Endeligheden heel og holden og saa — tage Christendommens Forjættelser.

Dersom Controllen ikke var saa let, saa vilde formodentligen ogsaa disse Legioner Christne, eller Præste-Sladdren, som foredrager dem, paastaae, at de Christne kunne gjøre Mirakler; thi det har jo Christus forjættet de Troende, han forlod Jorden just med de Ord (Mc. 16, 17. 18), at disse Tegn skulde følge dem, som troe: „i mit Navn skulle de uddrive Djævle; de skulle tale med nye Tunger; de skulle tage paa Slanger, og dersom de drikke nogen Forgift, skal det ikke skade dem; paa de Syge skulle de lægge Hænder og de skulle helbredes." Men ganske saaledes forholder det sig ogsaa med Forjættelsen, at Helvedes Porte ikke skulle faae Magt over Christi Kirke; begge Dele angaaer kun hvad det nye Testamente forstaaer ved Troende, ikke Præste-Snyderiet med disse Bataillioner Christne, hvilke man i Lighed med Forskjellen mellem Søndags-Jægere og virkelige Jægere, kan kalde Søndags-Christne. Men saadanne Væsener fanger Satan ikke engang efter, han seer jo meget godt, at Vrøvlet har taget dem; forsaavidt er det endog latterligt, at det er i Tillid til Christi Forjættelser, de mene sig sikkrede mod Helvedes Porte.

Hvad siger Brand-Majoren?

At et Menneske, naar han paa nogen Maade har hvad man kalder Sag, Noget han for Alvor vil — og der da ere Andre, som sætte sig det til Opgave at modvirke, forhindre, skade, at han da maa tage sine Forholdsregler mod disse hans Fjender: er Enhver strax opmærksom paa. Men at der gives en, om man saa

vil, skikkelig Velmenen, der maaskee er langt farligere og som beregnet paa at forhindre, at Sagen i Sandhed bliver Alvor: er ikke Enhver strax opmærksom paa.

Naar et Menneske pludseligt bliver syg, flux iler der Velmenende til Hjælp, den ene foreslaaer Det, den anden Det; fik de alle Samtlige Lov til at raade, var vel den Syges Død vis, den Enkeltes velmeente Raad kan maaskee allerede være betænkeligt nok. Og selv om Intet af dette skeer, hverken de samtlige Velmenendes eller den Enkeltes Raad følges: deres travle, befippede Tilstedeværelse er dog maaskee alligevel til Skade, forsaavidt de staae Lægen i Veien.

Saaledes ogsaa ved en Ildebrand. Neppe er Brandraabet hørt, før der stormer en Menneske-Masse hen til Stedet, rare, hjertelige, deeltagende, hjælpsomme Mennesker, den ene har en Strippe, den anden en Spølkom, den tredie en Pibesprøite, o. s. v., alle rare, hjertelige, deeltagende, hjælpsomme Mennesker, der saa gjerne ville hjælpe til med at slukke.

Men hvad siger Brand-Majoren? Brand-Majoren, han siger — ja, ellers er Brand-Majoren en meget behagelig og dannet Mand; men ved en Ildebrand er han, hvad man kalder, grov i sin Mund — han siger eller rettere han brøler det ud: „aah, reis ad hele Helvede til med samt Eders Stripper og Pibesprøiter.“ Og naar saa disse Velmenende maaskee blive fornærmede, finder det høist usømmeligt at behandle dem saaledes, og forlanger idetmindste at behandles med Agtelse: hvad siger saa Brand-Majoren? Ja, ellers er Brand-Majoren en meget behagelig og dannet Mand, som veed at vise Enhver den Agtelse, han tilkommer, men ved en Ildebrand er han noget anderledes — han siger: „hvor Satan er Politiet!“ Og kommer der saa nogle Betjente siger han til dem: „skil mig af med disse forbandede Mennesker med deres Stripper og Pibesprøiter; og vi

de ikke med det Gode, saa smør dem nogle over Rygstykkerne, at vi kan blive af med dem — og komme til."

Altsåa ved en Ildebrand er hele Betragtningsmaaden en ganske anden end i det stille daglige Liv. Det, hvorved man i det stille daglige Liv opnaaer at være godt lidt: en godmodig, skikkelig Velmenen, Det honoreres ved en Ildebrand med Grovheder og tilsidst med nogle over Rygstykkerne.

Og dette er aldeles i sin Orden. Thi en Ildebrand det er Alvor; og overalt hvor det virkelig er Alvor, strækker det aldeles ikke til med denne skikkelige Velmenen. Nei Alvor indfører en ganske anden Lov: enten-eller; enten er Du Den, der her for Alvor kan gjøre Noget og for Alvor her har Noget at gjøre, eller, hvis Du ikke er i det Tilfælde, da er Alvoren just, at Du forføier Dig bort. Vil Du ikke ved Dig selv forstaae det, saa lader Brand-Majoren Dig det ved Politiet indbanke, hvad Du kan have særdeles godt af, og hvad dog maaskee kan bidrage til at gjøre Dig lidt alvorlig, svarende til den Alvor en Ildebrand er.

Men som ved en Ildebrand, saaledes ogsaa i Aandens Forhold. Overalt hvor der er en Sag der skal fremmes, et Foretagende der skal drives igjennem, en Idee der skal anbringes — man kan altid være forvisset om, at naar Den, som egentligen er Manden, den Rette, han som i høiere Forstand har og skal have Commandoen, han der har Alvoren og kan give Sagen den Alvor, den i Sandhed har — man kan altid være forvisset om, at naar han kommer, om jeg saa tør sige, til Stedet, at han da vil forefinde et gemytligt Vrøvle-Compagnie, der, under Navn af Alvor, ligger og fusker i at ville tjene denne Sag, fremme dette Foretagende, anbringe denne Idee; et Vrøvle-Compagnie, der naturligviis betragter det ikke at ville gjøre fælles Sag med dem (hvilket just er: Alvoren) som et sikkert Beviis paa, at Vedkommende mangler Alvor. Jeg siger, naar

den Rette kommer, vil han forefinde Dette, jeg kan ogsaa vende Sagen saaledes: Det om han er den Rette, afgjøres egentlig ved, hvorledes han forstaaer sig selv i Forhold til dette Vrøvle-Compagnie. Mener han, at det er Dem, der skal hjælpe, og at han skal styrke sig ved Forening med Dem, er han *eo ipso* ikke den Rette. Den Rette seer strax, ligesom Brand-Majoren, at dette Vrøvle-Compagnie maa bort, at dets Tilstedeværelse og Virken er den farligste Bistand, Ildebranden kunde faae. Men i Aands-Forhold er det ikke som ved en Ildebrand, hvor Brand-Majoren blot behøver at sige til Politiet: skil mig af med disse Mennesker.

Saaledes i alle Aands-Forhold, og saaledes ogsaa paa det religieuse Gebeet. Man har ofte nok sammenlignet Historien med, hvad Chemikerne kalde en Proces. Billedet kan være ganske betegnende, vel at mærke, naar det forstaaes rigtigt. Man taler om en Affiltrerings-Proces; Vand affiltreres, afsætter i denne Proces de urenere Bestanddele. Ganske i modsat Forstand er Historien en Proces. Ideen anbringes — og gaaer nu ind i Historiens Proces. Men denne bestaaer uheldigviis ikke i — latterlige Antagelse! — at luttre Ideen der aldrig er renere end i sit Første, nei, den bestaaer i, stadigt tiltagende, at forkluddre, forsluddre, forvrøvle Ideen, at forbruge Ideen, at — det Modsatte af at filtrere — anbringe de, oprindeligt manglende, urenere Bestanddele, indtil det tilsidst ved en Række Slægters begeistrede og af hinanden gjensidig anerkjendte successive Samvirken, er naaet, at Ideen er aldeles gaaet ud, det Modsatte af Ideen blevet det, som nu kaldes Ideen, hvilket paastaaes at være naaet ved den historiske Proces, hvori Ideen luttres og forædles.

Naar saa endelig den Rette kommer, han som i høieste Forstand har Opgaven, maaskee tidligt udseet og langsomt opdraget til denne Forretning, som er at bringe Lys i Sagen, at faae sat Ild paa dette Vildnis,

alt Vrøvlets, alle Sandsebedragenes, alle Gavtyvestregernes Tilhold — naar han kommer, han vil altid forefinde et Vrøvle-Compagnie, der i gemytlig Hjertelighed nok saadan mener, at det er forkeert, og at der maa gjøres Noget, eller som har indrettet sig paa at snakke om, at det er uhyre forkeert, at blive sig selv vigtig ved at snakke derom. Dersom han, den Rette, noget Secund seer feil, og mener, at det er dette Compagnie, der skal hjælpe: er han *eo ipso* ikke den Rette. Dersom han griber feil, og indlader sig med dette Compagnie: slipper Styrelsen ham øieblikkeligt som ubrugbar. Men den Rette, han seer med et halvt Øie, hvad Brand-Majoren seer, at det Compagnie, som velmenende vil hjælpe til at slukke en Ildebrand med en Strippe eller en Pibesprøite, at dette samme Compagnie, der her, hvor Talen ikke er om at slukke en Ildebrand, men just om at faae Ild sat paa, velmenende vil hjælpe til med en Svovlstik uden Svovl eller en vaad Fidibus — at dette Compagnie maa bort, at han ikke maa have det allermindste med dette Compagnie at gjøre, at han maa være saa grov i sin Mund mod dem, som vel muligt, han som maaskee ellers er Intet mindre. Men Alt gjælder om at blive det Compagnie qvit; thi dets Virken er, i Skikkelse af hjertelig Deeltagelse, at udmarve den egentlige Alvor af Sagen. Naturligviis vil saa Compagniet rase mod ham, mod denne frygtelige Hovmod o. desl. Det maa ikke gjøre ham hverken fra eller til. Overalt hvor det i Sandhed skal være Alvor er Loven den: enten-eller; enten er jeg Den, som for Alvor har med Sagen at gjøre, kaldet dertil og ubetinget villig til at vove afgjørende, eller, hvis dette ikke er mit Tilfælde, saa er Alvoren den: aldeles ikke at befatte mig dermed. Intet er afskyeligere, nederdrægtigere, forraadende og bevirkende en dybere Demoralisation end dette: at ville være saadan lidt med i Forhold til hvad der skal være *aut — aut, aut Cæsar aut nihil,* at ville være saadan lidt

med, saa hjerteligt smaat, pjatte derom, og saa ved denne Pjat tillyve sig at være bedre end De, der slet ikke befatte sig med det hele Anliggende — tillyve sig at være bedre og vanskeliggjøre Sagen for Den, der virkelig har Opgaven.

Smaa-Bemærkninger.

1.

Middelmaadighedens Bibelfortolkning

fortolker og fortolker Christi Ord saa længe, til den faaer sit Eget, det Aandløse (Trivielle) ud af dem — og nu er den, efterat have fjernet alle Vanskeligheder, beroliget, og beraaber sig paa Christi Ord!

Det undgaaer ganske Middelmaadigheden, at herved frembringes en ny Vanskelighed, den Vanskelighed, vel noget af det Latterligste der er muligt at tænke sig: at Gud skulde lade sig føde, at „Sandheden" skulde være kommet til Verden — for at gjøre trivielle Bemærkninger; og ligeledes en ny Vanskelighed, den Vanskelighed: hvorledes man forklarer, at Christus saa kunde blive korsfæstet; thi Livsstraf pleier der ikke i denne, Trivialitetens Verden, at være sat paa at gjøre trivielle Bemærkninger. saa Christi Korsfæstelse bliver baade uforklarlig og latterlig, da det er latterligt at blive korsfæstet, fordi man har gjort trivielle Bemærkninger.

2.

Theatret — Kirken.

Forskjellen mellem Theatret og Kirken er væsentligen den, at Theatret ærligt og redeligt vedgaaer sig

at være hvad det er; Kirken derimod er et Theater, der paa alle Maader, uredeligt søger at skjule hvad det er.

Et Exempel. Paa Theater-Placaten staaer altid ligefrem: Pengene gives ikke tilbage. Kirken, denne høitidelige Hellighed, vilde gyse for det Anstødelige, det Forargelige i, at sætte dette ligefrem over Kirkedøren, eller at lade det trykke under Prædikant-Listen om Søndagen. Men dog gyser Kirken ikke ved maaskee endog strengere end Theatret at holde over, at Pengene ikke gives tilbage.

Det er derfor en Lykke, at Kirken har Theatret paa Siden af sig; thi Theatret er en Skalk, virkelig et Slags Sandhedsvidne, der forraader Hemmeligheden; hvad Theatret siger aabenlyst, det gjør Kirken skjult.

3.

Gud — Verden.

Hvis to Mennesker spiste Nødder sammen, og den Ene ikke holdt af Andet end Skallen, den Anden kun af Kjernen: maa man om dem sige, at de passe godt sammen. Saaledes passer Gud og Verden ogsaa for hinanden. Det Verden vrager, bortkaster, foragter: de Offrede, Kjernerne, just Det sætter Gud en uendelig Priis paa, opsamler det med større Iver, end Verden hvad den elsker med størst Lidenskab.

Nr. 7.

Indhold.

1) Hvorfor elsker „Mennesket“ fremfor Alle „Digteren?“ og Hvorfor er, gudeligt, just „Digteren“ den Allerfarligste?
2) Menneske-Fiskeriet.
3) Hvad man saadan kalder en Christen.
4) „Først Guds Rige.“ Et Slags Novelle.
5) At „Christenhed“ er fra Slægt til Slægt et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter dette foregaaer.
6) Confirmationen og Vielsen: christeligt Comedie-Spil eller Det, som værre er.
7) At den, især i Protestantismen, saa meget priste christelige Familie-Livs christelige Børne-Opdragelse er, christeligt, baseret paa en Løgn, idel Løgn.
8) Sandheden af „Præstens“ Betydning for Samfundet.
9) Om den Interesse, der vises min Sag.

30. August 1855.

Hvorfor elsker „Mennesket“ fremfor Alle „Digteren?“
og
Hvorfor er, gudeligt, just „Digteren“ den Allerfarligste.

Svar: just derfor er Digteren, gudeligt, den Allerfarligste, fordi Mennesket fremfor Alle elsker Digteren.

Og derfor elsker Mennesket Digteren fremfor Alle, fordi han er ham den Allerfarligste; thi dette hører jo gjerne med til en Sygdom, at begjære heftigst, at elske mest just Det, som er den Syge skadeligst. Men, aande-

lig forstaaet, er Mennesket i sin naturlige Tilstand syg, han er i en Vildfarelse, et Selvbedrag, begjærer derfor mest af Alt at bedrages, saa han faaer Lov til ikke blot at blive i Vildfarelsen, men til ret at finde sig vel i Selvbedraget. Og en Bedrager duelig hertil er just Digteren; derfor elsker Mennesket ham fremfor Alle.

Digteren forholder sig kun til Indbildningskraften; han fremstiller det Gode, det Skjønne, det Ædle, det Sande, det Ophøiede, det Uegennyttige, det Høimodige o. s. v. i Stemning paa Indbildningens Afstand fra Virkelighed. Og paa denne Afstand hvad er det dog deiligt det Skjønne, det Ædle, det Uegennyttige, det Høimodige o. s. v.! Hvis det derimod bragtes mig saa nær, at det ligesom vilde tvinge mig til at gjøre det til Virkelighed, fordi Den, der fremstillede det, var ingen Digter, men en Charakter, et Sandhedsvidne, der selv gjorde det til Virkelighed: frygteligt, det var jo ikke til at udholde!

Der er i hver Slægt meget faa saa Forhærdede og Fordærvede, at de ville have det Gode, Ædle o. s. v. reent bort; men der er ogsaa i hver Slægt kun meget faa saa Alvorlige og Redelige, at de i Sandhed ville gjøre det Gode, Ædle o. s. v. til Virkelighed.

„Mennesket" ønsker ikke det Gode saa langt bort som hine første Faa, men heller ikke saa nær som hine sidste Faa.

Her ligger „Digteren", Menneskehjertets elskede Yndling. Det er han, hvad Under vel! Thi dette Menneskehjerte har blandt andre Egenskaber een, som rigtignok sjeldnere nævnes — dog dette er vel atter en Virkning af denne samme Egenskab — den Egenskab: fiint Hyklerie. Og Digteren han kan hykle med Mennesket.

Det, som, hvis det skal gjøres til Virkelighed, vil blive den forfærdeligste Lidelse, det faaer Digteren behændigt forvandlet til den fineste Nydelse. I Virkeligheden at forsage denne Verden: er ingen Spøg. Men,

tryg ved at besidde denne Verden, i en „stille Time“ med Digteren at sværme i Stemning: er fiin, fiin Nydelse.

— — og det er ved den Art Gudsdyrkelse vi har naaet at vi Alle ere Christne. Det er, det Hele med Christenhed, christne Stater, Lande, en christen Verden, Statskirke, Folkekirke o. s. v. er paa Indbildningskraftens Afstand fra Virkelighed, er: en Indbildning, og, christeligt, en saa fordærvelig Indbildning, at Ordet her passer: Indbildning er værre end Pestilents.

Christendom er Forsagelse af denne Verden. Dette docerer Professoren, og gjør saa det at docere dette til sin Carriere, uden engang at tilstaae, at dette dog egentlig ikke er Christendom: er det Christendom, hvor er da Forsagelsen af denne Verden? Nei, dette er ikke Christendom, det er Digter-Forholdet. — Præsten prædiker, han „vidner“ (jo jeg takker!), at Christendom er Forsagelse, og gjør saa det at prædike dette til sit Levebrød, sin Carriere; han ikke engang selv tilstaaer, at dette dog egentligen ikke er Christendom — men hvor er da Forsagelsen? Er dette saa ikke ogsaa Digter-Forholdet?

Men Digteren hykler med Mennesket — og Præsten er Digter, som vi nu have seet: saa bliver altsaa den officielle Gudsdyrkelse: at hykle; og det er for at naae dette store Gode, at Staten naturligviis ikke betænker sig paa at give Penge til.

Skal Hykleriet afværges, er dette da den mildeste Form hvorunder det kan skee: at „Præsten“ gjør Tilstaaelsen, at dette dog egentligen ikke er Christendom — ellers har vi Hykleriet.

Og derfor er det dog ikke ganske sandt, hvad der staaer i Overskriften, at Digteren, gudeligt, er den Allerfarligste. Digteren siger sig jo kun at være Digter. Det langt Farligere er, at En, der kun er Digter, ved at være som det hedder Præst, giver

sig Udseende af at være noget langt Alvorligere og Sandere end Digteren, og dog kun er Digter. Dette er Hyklerie i anden Grad (Potens). Derfor behøvedes der et Politi-Talent, som, just ved at nævne Ordet, ved at sige sig kun at være en Digter, kunde komme bag ved alt dette Formummede.

Menneske-Fiskeriet.

Det er Christi egne Ord: „Følger efter mig, saa vil jeg gjøre Eder til Menneske-Fiskere.“ Matth. 4, 19.

Saa gik Apostlene ud.

„Dog hvad skulde det vel blive til med det Par Mennesker, hvilke desuden vistnok forstode Christi Ord saaledes: at det var dem, der skulde offres for at fange Mennesker. Det er let at see, at var det blevet ved paa den Maade, var det blevet til Ingenting. Det var Guds Tanke, maaskee smukt, men — ja, det maa dog enhver praktisk Mand tilstaae — Gud er ikke praktisk. Eller kan der tænkes noget mere Bagvendt end den Art Fiskerie, hvor det at fiske er at blive offret, saa det altsaa ikke er Fiskeren, der spiser Fiskene, men Fiskene der spiser Fiskeren; og det skal kaldes at fiske, det er jo næsten ligesom Hamlets Vanvid, naar han siger om Polonius, at han er til Gjæstebud, dog ikke der, hvor han spiser, men der, hvor han bliver spiist.“

Da tog Mennesket sig af Guds Sag.

„Menneske-Fiskeriet! det Christus har meent er noget ganske Andet end hvad disse skikkelige Apostle fuldkommede, trodsende al Sprogbrug og al Sprog-Analogi; thi i intet Sprog forstaaer man det ved: at fiske. Det han har meent og tilsigtet er ligefrem en ny Nærings-

veis Opkomst: Menneske-Fiskeriet, at forkynde Christendommen saaledes, at der virkelig bliver Noget at fiske ved dette Fiskerie."

Pas nu paa, nu skal Du see det bliver til Noget!

Ja, min Tro blev det til Noget, — det blev til „den bestaaende Christenhed" med Millioner, Millioner, Millioner Christne.

Arrangementet var ganske simpelt. Som der danner sig et Compagnie, der speculerer i Silde-Fiskeriet, et andet i Kabliau-Fangst eller Hvalfiske-Fangst o. s. v.: saaledes dreves Menneske-Fiskeriet af et Interessentskab, der indbyrdes garanterede hinanden saa og saa mange Procent Udbytte.

Og hvad blev Følgen deraf? O, hvis Du ikke ellers har gjort det, benyt dog denne Leilighed til at beundre det Menneskelige! Følgen blev, at der fangedes en uhyre Mængde Sild eller hvad det er jeg vilde sige Mennesker, Christne, og selvfølgeligt at Compagniet stod sig brillant. Ja, det viste sig, at ikke det mest velstaaende Silde-Compagnie i fjerneste Maade profiterede saaledes som der profiteredes ved Menneske-Fiskeriet. Og saa Eet endnu, en Profit mere eller dog et piquant Kryderie paa Profiten, at intet Silde-Compagnie tør beraabe sig paa at have Skriftens Ord for sig, naar de sende Skibene ud paa Fangsten.

Men Menneske-Fiskeriet er et gudeligt Foretagende, Dhrr. Interessenter i Compagniet tør beraabe sig paa at have Skriftens Ord for sig, thi Christus siger jo selv „jeg vil gjøre Eder til Menneske-Fiskere"; rolige gaae de Dommen imøde „vi have fuldkommet Dit Ord, vi have fisket Mennesker."

Hvad man saadan kalder en Christen.

Første Billede.

Det er en ung Mand — lad os tænke det saaledes, Virkeligheden giver rigeligt Exempel — det er en ung Mand endog med mere end almindelige Evner, Kundskaber, inde i det offentlige Livs Begivenheder, Politiker, selv Agerende som saadan.

Hvad Religion angaaer, er hans Religion: han har slet ingen. At tænke paa Gud falder ham aldrig ind: at gaae i Kirke lige saa lidet, og det er saa vist ikke af religieus Grund han lader det være; og hjemme at læse i Guds Ord vilde han næsten befrygte var at gjøre sig latterlig. Da det engang føier sig saaledes, at hans Livs-Forhold foranlediger ham til, forbundet med nogen Fare, at yttre sig om Religionen, vælger han den Udvei, at sige hvad Sandhed er: jeg har slet ingen Mening om Religionen, Sligt har aldrig beskjæftiget mig.

Samme unge Mand, som ingen Trang føler til Religionen, føler derimod en Trang til at blive — Fader. Han gifter sig; nu har han et Barn; han er — Barnefader: og hvad skeer?

Ja, vor unge Mand er, som man siger, i Vinden med dette Barn, han bliver nødsaget til i Egenskab af — Barnefader at have en Religion. Og det viser sig, at han har den evangelisk-lutherske Religion.

Hvor ynkeligt paa den Maade at have Religion. Som Mand har man ingen Religion; hvor der kunde være Fare forbunden med blot at have en Mening om Religion, har man ingen Religion: men i Egenskab af — Barnefader har man (*risum teneatis!*) den christelige Religion, som just anpriser eenlig Stand.

Saa bliver der sendt Bud til Præsten; Jordemoderen arriverer med Barnet; en ung Dame holder coquet Huen;

nogle unge Mænd, der heller ingen Religion have, viser Barnefaderen den Tjeneste som Faddere at have den evangelisk-christelige Religion, og at overtage Forpligtelse for Barnets christelige Opdragelse; en Silke-Præst stænker med Gratie tre Gange Vand over det søde lille Barn, aftørrer sig gratiøst i et Haandklæde — —

og dette vover man at byde Gud under Navn af: christelig Daab. Daaben; det var ved den hellige Handling at Verdens Frelser indviedes til sit Livs Gjerning, og efter ham Disciplene, Mænd, der længst vare komne til Skjelsaar og Alder, og som nu, døde for dette Liv (derfor neddukkede de sig tre Gange, betydende at være døbte til Christi Døds Samfund), lovede at ville leve som Offrede i denne Løgnens og Ondskabens Verden.

Dog Præsterne, disse hellige Mænd, forstaaer nok deres Dont, og ligeledes, at hvis det skulde være, som Christendommen ubetinget maa fordre og ethvert fornuftigt Menneske, at først naar En er kommet til Skjelsaar og Alder faaer han Lov at bestemme sig for hvilken Religion han vil have — Præsterne forstaae meget godt, at saa blev det ikke rigtigt til Noget med Næringsveien. Og derfor trænge disse hellige Sandhedsvidner ind i Barselstuerne og benytte dette zarte Øieblik, hvor Moderen er svag efter overstanden Lidelse, og Fatter er — i Vinden. Og saa vover man under Navn af christelig Daab at byde Gud en Handling som den beskrevne, hvori der dog kunde bringes en lille Smule Sandhed ind, hvis den unge Dame istedetfor sentimentalt at holde Huen over Barnet, satirisk holdt en Nathue over Barnefaderen. Thi paa den Maade at have Religion er, aandeligt, en comisk Ynkelighed. Man har ingen Religion; men paa Grund af Omstændighederne: fordi først Moderen kom i Omstændigheder, og saa, som Følge heraf, Fatter igjen kom i Omstændigheder, har man paa Grund af Omstændighederne med dette lille søde Nusse-

ben, paa Grund deraf har man den evangelisk-lutherske Religion.

Andet Billede.

Det er en Næringsdrivende. Hans Grundsætning er: Enhver er Tyv i sin Næringsvei. „Det er umuligt", siger han, „at kunne komme gjennem denne Verden, naar man ikke er lige som de andre Næringsdrivende, der alle hylde den Sætning: Enhver er Tyv i sin Næringsvei.

Hvad Religion angaaer — ja, hans Religion er egentligen dette: Enhver er Tyv i sin Næringsvei. Forresten har han ogsaa en Religion; og hans Mening er, at det bør især enhver Næringsdrivende have. „En Næringsdrivende", siger han, „burde, selv om han ingen Religion har, aldrig lade sig mærke dermed, thi dette kan let blive skadeligt, ved muligt at mistænkeliggjøre hans Redelighed; og en Næringsdrivende bør helst have den i Landet herskende Religion". Hvad det Sidste angaaer, da forklarer han deraf, at Jøderne altid have Ord for at snyde meer end de Christne, hvad, som han paastaaer, ingenlunde er Tilfældet; han paastaaer, at de Christne snyde lige saa godt som Jøderne, men at det der skader Jøderne er, at de ikke have den i Landet herskende Religion. Hvad det Første angaaer, den Fordeel det at have Religion afgiver med Hensyn til at begunstige En i at snyde, da beraaber han sig i denne Henseende paa hvad han lærer af Præsterne; han paastaaer, at det der hjælper Præsterne til at kunne snyde mere end nogen anden Samfundsclasse, just er, at de ligge Religionen saa nær; naar Sligt lod sig gjøre, vilde han med Glæde give en god Skilling for at opnaae at blive ordineret, thi det vilde betale sig brillant.

To eller fire Gange om Aaret tager saa denne Mand pæne Klæder paa — og gaaer til Alters. Der træder saa en Præst frem, en Præst, der (ligesom de, hvilke,

naar man trykker paa en Fjeder, springe ud af en Snustobaksdaase) springer, saasnart han seer „en blaa Seddel". Og derpaa høitideligholdes den hellige Handling, fra hvilken den Næringsdrivende eller rettere begge de Næringsdrivende (baade Præsten og Borgeren) vende hjem til deres vante Leveviis, kun at den ene af dem (Præsten) ikke kan siges at vende hjem til sin vante Leveviis, han havde jo ikke forladt den, meget mere været i Virksomhed som Næringsdrivende.

Og dette vover man at byde Gud under Navn af Nadverens Sacramente, Christi Legemes og Blods Samfund!

Nadverens Sacramente! Det var ved Nadverbordet Christus, selv fra Evighed indviet til at være Offeret, for sidste Gang før Døden samledes med sine Disciple. indviende ogsaa dem til Døden eller Dødens Mulighed, hvis de i Sandhed fulgte ham efter. Derfor er det i al sin Høitidelighed dog saa gysende sandt, hvad der tales om hans Legeme og Blod, om denne Blod-Pagt, der har samlet Offeret med hans faa troe — Blod-Vidner, som de vel vilde blive det.

Og nu er Høitideligheden den: at leve før og efter aldeles verdsligt — og saa en Ceremoni. Dog at oplyse Menneskene om, hvad det nye Testamente forstaaer ved Nadveren og dens Forpligtelse, vogter Præsterne af gode Grunde sig nok for. Deres hele Næringsvei er grundet paa at leve af, at Andre blive offrede; deres Christendom er: at tage Offer. At foreslaae dem, selv at blive offrede, vilde de ansee for eine sonderbare und höchst unchristliche Zumuthung, aldeles stridende mod det nye Testamentes sunde Lære, hvad de vel vilde bevise med en saa colossal Lærdom, at intet enkelt Menneskes Levetid vil være tilstrækkelig for at gjennemstudere alt Dette.

„Først Guds Rige."

Et Slags Novelle.

Cand. theol. Ludvig From — han søger. Og naar man hører, at en „theologisk" Candidat søger, behøver man da ikke nogen levende Indbildningskraft for at forstaae, hvad det er han søger, naturligviis Guds Rige, som man jo skal søge først.

Nei, det er det dog ikke; det han søger er: et kongeligt Levebrød som Præst; og er der, hvad jeg med nogle faa Træk skal angive, først skeet saare Meget, førend han er naaet saavidt.

Først har han gaaet i den lærde Skole, fra hvilken han saa er dimitteret. Derpaa har han først taget 2 Examiner, og, efter 4 Aars Læsning først taget Embedsexamen.

Han er da altsaa theologisk Candidat; og man skulde maaskee mene, at han, efter først at have tilbagelagt alt Dette, endeligen kan komme til at virke for Christendommen. Ja, paa det Lav. Nei, først maa han gaae $^1/_2$ Aar i Seminariet; og naar det er gaaet, kan der da ikke være Tale om at kunne søge i de første 8 Aar, hvilke altsaa først maa være tilbagelagte.

Og nu staae vi ved Novellens Begyndelse: de 8 Aar ere forløbne, han søger.

Hans Liv, som hidtil ikke kan siges at have havt noget Forhold til det Ubetingede, antager pludseligt et saadant Forhold: han søger ubetinget Alt; skriver det ene Ark stemplet Papir fuldt efter det andet; render fra Herodes til Pilatus; anbefaler sig baade hos Ministeren og hos Portneren, kort han er ganske i et Ubetingets Tjeneste. Ja, en af hans Bekjendte, der i de sidste Par Aar ikke har seet ham, mener til sin Forbauselse at opdage, at han er blevet mindre, hvilket maaskee lader

sig forklare af, at det er gaaet ham som Münchhausens Hund, der var en Mynde, men ved den megen Løben blev en Grævling.

Saaledes gaaer der 3 Aar. Vor theologiske Candidat trænger virkelig til Hvile, til, efter en saa uhyre anstrenget Virksomhed at blive sat ud af Virksomhed eller at komme til Ro i et Embede og pleies lidt af hans tilkommende Kone — thi han er imidlertid først blevet forlovet.

Endeligen — som Pernille siger til Magdelone — slaaer hans „Forløsnings" Time, saa han med Overbeviisningens hele Magt vil, af egen Erfaring, kunne „vidne" for Menigheden, at i Christendommen er der Frelse og Forløsning: han faaer et Embede.

Hvad skeer? Ved at indhente en endnu nøiere Efterretning end han hidtil har havt om Kaldets Indtægter opdager han, at disse ere c. 150 Rdlr. mindre end han havde troet. Nu er 101 ude. Det ulykkelige Menneske næsten fortvivler. Han har allerede kjøbt stemplet Papir for at indgaae med en Ansøgning til Ministeren, at det maa tillades ham at betragtes som ikke kaldet — og for saa igjen at begynde forfra: da en af hans Bekjendte faaer ham til at opgive dette. Det bliver altsaa derved, han beholder Kaldet.

Han er ordineret — og Søndagen kommet, da han skal fremstilles for Menigheden. Provsten, ved hvem dette skeer, er en mere end almindelig Mand, han har ikke blot (hvad de fleste Præster have, og oftest i samme Grad mere jo høiere de komme op i Rangen) et uhildet Blik for den jordiske Profit, men tillige et speculativt Blik paa Verdenshistorien, Noget han ikke beholder for sig selv, men lader Menigheden komme til Gode. Han har, genialt, valgt til Text de Ord af Apostelen Peter „see, vi have forladt alle Ting og fulgt Dig", og forklarer nu Menigheden, at just i Tider som vore maae der saadanne Mænd til som Lærere, og anbefaler i For-

bindelse hermed denne unge Mand, om hvem Provsten veed, hvor nær han var traadt tilbage for de 150 Rdlrs. Skyld.

Den unge Mand bestiger nu selv Prædikestolen — og Dagens Evangelium er (besynderligt nok!): tragter **først** efter Guds Rige.

Han holder sin Prædiken. „En meget god Prædiken" siger Biskoppen, som selv var tilstede, „en meget god Prædiken; og det frembragte ordentlig Virkning det hele Partie om „først" Guds Rige, den Maade paa hvilken han fremhævede dette Først". „Men synes da Deres Høiærværdighed, at her var den ønskelige Overeensstemmelse mellem Talen og Livet; paa mig gjorde det næsten et satirisk Indtryk dette Først". „Hvilken Urimelighed; han er jo kaldet til at forkynde Læren, den sunde, uforfalskede Lære om at søge først Guds Rige; og det gjorde han meget godt".

* * *

Det er den Art Gudsdyrkelse man — under Eed! — vover at byde Gud, den rædsomste Forhaanelse!

Hvo Du end er, tænk blot dette Guds Ord „først Guds Rige": og tænk saa paa denne Novelle, der er saa sand, saa sand, saa sand: og Du vil ikke behøve mere for at det bliver Dig tydeligt, at hele den officielle Christendom er et Dyb af Usandhed og Øienforblindelse, noget saa Vanhelligt, at det Eneste, der sandt er at sige derom er: Du har (hvis Du ellers deeltager i den offentlige Gudsdyrkelse) ved at lade være at deeltage i den, som den nu er, bestandigt een og en stor Skyld mindre, den ikke at deeltage i at holde Gud for Nar (cfr. „Dette skal siges, saa være det da sagt").

Guds Ord lyder „først Guds Rige" og Fortolkningen, maaskee endog „Fuldkommengjørelsen" (thi man

lader sig ikke lumpe) er: først alt Andet og sidst Guds Rige; langt om længe naaes først det Jordiske, og saa endelig kommer tilsidst en Prædiken om: først at søge Guds Rige. Saaledes bliver man Præst; og Præstens hele Praxis er saa en stadig Udøven af dette: først det Jordiske og saa — Guds Rige, først Hensynet til det Jordiske, om det behager Regjeringen eller Majoriteten, eller man dog er nogle Stykker o: først Hensynet til hvad Menneske-Frygt byder eller forbyder, og saa Guds Rige; først det Jordiske, først Pengene, og saa kan Du faae Dit Barn døbt, først Pengene, saa skal der blive kastet Jord paa og holdt Tale efter Taxten, først Pengene, saa skal jeg komme til den Syge; først Pengene og saa: *virtus post nummos,* først Pengene og saa Dyden, saa Guds Rige, hvilket Sidste tilsidst kommer i den Grad tilsidst, at det slet ikke kommer, og det Hele bliver ved det Første: Pengene — i dette eneste Tilfælde føler man ikke Trangen til „at gaae videre".

Saaledes forholder paa ethvert Punkt og i Alt officiel Christendom sig til det nye Testamentes Christendom. Og dette er saa ikke hvad man selv vedgaaer at være en Jammerlighed, nei, frækt trodses paa, at Christendommen er perfectibel, at man ikke kan blive staaende ved den første Christendom, at den er blot et Moment o. s. v.

Derfor er Intet Gud saaledes imod som officiel Christendom og Deeltagelse deri med Paastand paa at det er at dyrke ham. Dersom Du troer, og det troer Du jo dog, at det at stjæle, røve, plyndre, hore, bagtale, fraadse o. s. v. er Gud imod: den officielle Christendom og dens Gudsdyrkelse er ham uendeligt væmmeligere. At et Menneske kan være sjunken i en saadan dyrisk Dumhed og Aandløshed, at han vover at byde Gud slig Dyrkelse, hvor Alt er Tankeløshed, Aandløshed, Dorskhed; og at saa Mennesket frækt vover at ansee det for et Fremskridt i Christendom!

Dette er det min Pligt at sige, dette: „hvo Du end er, hvilket Dit Liv forresten — ved (hvis Du ellers deeltager) at lade være at deeltage i den offentlige Gudsdyrkelse, som den nu er, har Du bestandigt een og en stor Skyld mindre.“ Selv bærer Du saa og bære Du saa Ansvaret for, hvorledes Du handler; men Du er gjort opmærksom!

At „Christenhed“ er fra Slægt til Slægt et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter dette foregaaer.

Formelen er denne: naar den Enkelte er kommet til den Alder, at der kunde være Tale om i Betydning af det nye Testamentes Christendom at blive Christen, da mener han som saa, at han dog ikke rigtigt kunde beslutte sig dertil. Derimod har han rigtig Lyst til — at gifte sig. Ah! Han anstiller da følgende Betragtning: „jeg er egentlig allerede for gammel til at blive Christen“ (Christenhedens Grundløgn; thi ifølge det nye Testamente skal man være Mand for at kunne blive Christen) „nei, Christen maa man blive som Barn, det maa tages fra Barndommen af. Saa vil jeg nu gifte mig, avle Børn — og de, de skal blive Christne.“

Prægtigt! Og naar disse Børn hver især er komne til den Alder, at der ifølge det nye Testamente kunde være Tale om at blive Christen, saa raisonnerer hver især som S. T. deres Hr. Fader og Fru Moder raisonnerede: jeg er egentlig allerede for gammel til at blive Christen, nei, det maa tages fra Barndommen; nu maa jeg“ (ligesom Trop siger at det er for Pryssings Regning han ligger ude i Dyrehaven) „nu maa jeg see for Christen-

dommens Regning at komme i Brudeseng — og mine Børn, de skal blive Christne."

Abracadabra; Amen, Amen, i Evighed Amen; Ære være Præsterne!

Dette er Hemmeligheden med „Christenhed", en Uforskammethed uden Lige i Retning af at ville sætte Gud en Voxnæse paa, en Uforskammethed, som dog, under Navn af at være sand Christendom, velsignes af Præsterne, disse eedfæstede Lærere, dette tvetydige Compagnie, som (hvad Enhver der har nogen Praxis maa vide er saa, uden at derfor Enhver kjender nok til det nye Testamentes Christendom for ret at ækles derved) især søger at holde gode Miner med Jordemødrene. Læg Mærke dertil, og Du skal see det er, som jeg siger, der er en hemmelig Forstaaelse mellem enhver Præst og Jordemødrene, de forstaae med hinanden, at det er af yderste Vigtighed for Præsten, hvorledes han staaer sig mod Jordemoderen, og de forstaae med hinanden, at de dog væsentligen have Næringsvei tilfælles — og Præsten er ved Eed forpligtet paa det nye Testamente, der anpriser eenlig Stand. Men det forstaaer sig, „Christenheds" Christendom er ogsaa lige det Modsatte af det nye Testamentes Christendom, og derfor disse Skjørteklædte (jeg mener ikke Jordemødrene, men Præsterne) geskjæftige som Koblersker, paafærde i Barselstuerne.

For „Christenheds" Christenhed dreier Alt sig om at faae den Sætning sat fast: man bliver Christen som Barn, skal man rigtigt blive Christen, maa man blive det som Barn, fra Barn af. Dette er Grundløgnen; gaaer den igjennem, saa god Nat det nye Testamentes Christendom! Saa har „Christenhed" vundet Spillet, en Seier, der mest passende festligholdes ved et rigtigt Æde- og Drikke-Gilde, et vildt Comment med Bacchanter og Bacchantinder (Præster og Jordemødre) i Spidsen for Lystigheden.

Sandheden er: man kan ikke blive Christen som

Barn, det er lige saa umuligt som det er umuligt for et Barn at avle Børn. Det at blive Christen forudsætter (ifølge det nye Testamente) en fuldstændig menneskelig Tilværelse, hvad man maatte kalde i naturlig Forstand Mands Modenhed — for nu at blive Christen ved at bryde med Alt, hvad man umiddelbart hænger ved. Det at blive Christen forudsætter (ifølge det nye Testamente) en personlig Bevidsthed om Synd og om sig som Synder. Man seer da let, at dette Hele med som Barn at blive Christen, ja at man netop maa blive det som Barn, er hverken mere eller mindre end Fjas, som fjasende Præster, formodentlig i Kraft af deres Eed paa det nye Testamente, sætte Menneskene i Hovedet, for at „Præstens" Næringsvei og Carriere kan komme istand.

Lad os vende tilbage til Begyndelsen. Den Enkelte sagde: „jeg er egentligen allerede for gammel til at blive Christen; men saa vil jeg gifte mig — og mine Børn de skal" o. s. v. Havde det virkelig været denne Enkeltes Alvor med at blive Christen, havde han sagt: „jeg er nu i den Alder at jeg kan blive Christen. Selvfølgeligt kunde det da naturligviis aldrig falde mig ind at ville gifte mig. Selv om det ikke var saa, at Christendommen anbefaler eenlig Stand, hvad Forbilledet udtrykker, medens „Apostelen", tydeligt nok mod sin Villie, seer sig nødsaget til at give en Smule efter for den giftelystne Mængde, og, som Een, der er kjed af at høre et evigt Vrøvl om det Samme, tilsidst giver lidt efter, at naar galt skal være, er det bedre at gifte sig end at lide Brynde — selv om dette ikke var saaledes: det kunde alligevel aldrig falde mig ind at gifte mig; Opgaven at blive Christen er saa uhyre, hvor skulde jeg saa falde paa at indlade mig i dette Sinkerie, hvor meget end Menneskene især i en vis Alder fremstille det som og ansee det for den største Lyksalighed! Oprigtigt talt, jeg fatter ikke, hvorledes det er faldet noget Menneske ind at ville forene det at være Christen

med at være gift, dette vel at mærke forstaaet saaledes, at jeg derved ikke tænker paa, om f. Ex. En, der allerede var gift og havde Familie, nu først i den Alder blev Christen, nei, jeg mener, hvorledes En, der er Ugift og siger sig at være blevet Christen, hvorledes han kan falde paa at gifte sig. En Frelser kommer til Verden for at frelse, hvem? de Fortabte. Af disse er der saa vist nok, thi de ere Alle fortabte; og Enhver der fødes, er ved at være født en Fortabt. Til hver Enkelt siger saa Frelseren: vil Du frelses? Selv hvis Frelseren nu Intet talte om eenlig Stand, mig synes det følger saa ganske af sig selv, at det ikke behøvede at siges, at en Christen ikke gifter sig; det var dog virkelig det Mindste man kunde forlange af En, der selv blev frelst, og saa dyrekjøbt, at det skete ved en Andens qvalfulde Liv og Død, det var dog det Mindste man kunde forlange af ham, at han ikke befattede sig med ved at avle Børn at skaffe flere Fortabte; thi af dem er der virkelig nok. Ved Slægtens Forplantelse øses der som gjennem et Overflødighedshorn Fortabte ud — og saa skulde Den, der frelstes, til Tak for sin Frelse, ogsaa være med for ved Slægtens Forplantelse at levere sit Bidrag af Fortabte."

Altsaa den Enkelte, der vilde gjøre det til Alvor med at blive Christen, han standsede ved sig selv — just deri ligger ogsaa, christeligt, Alvoren; han standsede ved sig selv og forstod, at Opgaven var: at han blev Christen; han standsede ved sig selv, i den Grad, at det aldeles ikke kunde falde ham ind at gifte sig; han udtrykte det Modsatte af hvad ethvert Menneske naturligt maa siges at udtrykke, en Mulighed af en maaskee gjennem lange Tider fortsat Slægt, som nedstammer fra ham, han udtrykte det Modsatte: at slutte af; han forholdt sig omvendt (derfor, christeligt, rigtigt) til Fortabelsens Masse, befattede sig ikke med at forøge denne, men forholdt sig negativt til den. I „Christenheds"

Christendom anderledes; Batailloner Avlskarle og Fruentimmer bringes sammen, hvorved tilveiebringes Millioner Børn — og dette paastaae Præsterne (som jo maa vide det, da de have aflagt Eed paa det nye Testamente), dette paastaae Præsterne (men hvad gjør ikke, endnu mere end Tydsken, Præsterne for Penge), dette paastaae Præsterne at være Christendom, Præsterne, disse hellige Mænd, om hvem der ikke sandt kan siges, som ellers om Enhver, at han er Tyv i sin Næringsvei; Præsten gjør en Undtagelse, han er — Løgner i sin Næringsvei.

„Som Barn maa man blive Christen, det maa tages fra Barndommen af" det vil sige: Forældrene ville være frie for at blive Christne; men man vil have et Skalkeskjul, og dertil dette: at opdrage sine Børn til sande Christne. Hemmeligheden forstaaer Præsterne meget godt; og derfor er oftere Talen om den christelige Børne-Opdragelse, om denne Alvor, — ved hvilken Forældrene ville være frie for den sande Alvor. Det bliver med Forældrene i Forhold til Børnene ligesom med Præsterne i Forhold til Menighed. Præsterne have heller ikke just Lyst til selv at blive Christne — men deres Menighed, det skal blive sande Christne. Gjækkeriet ligger altid i at faae Alvoren (det selv at blive Christen) bort og istedetfor den at faae anbragt: den dybe Alvor (!), at ville gjøre Andre til Christne.

Saa opdrager man sine Børn til Christne, som det hedder, det vil sige, man tyller noget Barne-Slik, som aldeles ikke er det nye Testamentes Christendom, i Barnet; og dette Barne-Slik, der ikke ligner Læren om Kors og Qval, om at afdøe, at hade sig selv, ikke mere end Syltetøi ligner Cremor-Tartari, dette Barne-Slik slikker saa Forældrene selv lidt af, og blive saa sentimentale ved Tanken om, at de selv desto værre ikke mere ere saadanne Christne, som de vare som Børn; thi kun som Barn kan man rigtigt være Christen.

Og alt dette Galimathias samtykker naturligviis

„Præsten", ja, naturligt! For „Præsten" er kun Eet af Vigtighed, paa enhver Maade (i Kraft af sin Eed paa det nye Testamente) at gjøre lige det stik Modsatte af hvad det nye Testamente gjør, paa enhver Maade i Menneskene at bevare, omfrede, opelske Lysten til Slægts-Forplantelsen, at der bestandigt kan præsteres Bataillonер Christne, hvad jo er aldeles en Livs-Fornødenhed, hvis Tusinder af stærkt ynglende Præster skal med Familie kunne leve deraf. Desuden veed „Præsten" vel ogsaa, hvad enhver politisk klog Regjering veed (hvad de Elskende først bag efter opdage), at Menneskene ubetydeliggjøres ved Ægteskabet, at det derfor gjælder om ved Dyrskuer, ved Præmier for hvem der kan avle flest Børn, og paa andre Maader, f. Ex. ved at gjøre det til Christendom, at opmuntre Slægts-Forplantelsen, der jo er Det, som stærkest erindrer om Menneskets Slægtskab med Gud. Endeligt undgaaer „Præsten" herved alt betænkeligt Sammenstød med Menneskenes Mængde. Christendommens hele Anskuelse af Livet er høi, og derfor let Menneskenes Mængde til Forargelse. Naar derimod sand Christendom egentligen kommer til at bestaae i at avle Børn, saa bliver det saa populairt og fatteligt som muligt. Og man bør, som Præsten siger, ikke afskrække Menneskene fra Religionen, man bør vinde dem for den, f. Ex. ved at gjøre Tilfredsstillelsen af deres Lyster til at være Religionen. Paa den Maade vinder man dem ogsaa i Masseviis, vinder (profiterer) saa igjen selv derved, at Menneskene saaledes vindes for Religionen — men Himlen vinder man ikke derved.

* * *

Fra Slægt til Slægt er „Christenhed" et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter det foregaaer, er denne: den Enkelte vil ikke selv være Christen, men paatager sig at avle Børn, som skulle blive Christne;

og disse Børn bære sig igjen ad paa samme Maade. Gud sidder i Himlen — til Nar. Men hans eedfæstede Tjenere paa Jorden, Præsterne, de fryde sig ved Livet og ved denne Comedie; Haand i Haand med Jordemødrene ere de behjælpelige ved Slægts-Forplantelsen — den sande christelige Alvor!

Confirmationen og Vielsen; christeligt Comedie-Spil eller Det, som værre er.

Samvittigheden (forsaavidt der kan være Tale derom i denne Forbindelse), Samvittigheden synes at have slaaet „Christenhed", at det dog var altfor galt, at det ikke gik an med dette reent bestialske Nonsens: at blive Christen paa den Maade, at man som Barn faaer en Sjat Vand over Hovedet af en kongelig Embedsmand, og at Familien i den Anledning arrangerer et Selskab, et Gjæstebud, hvor man celebrerer denne Festlighed.

Dette gaaer dog ikke an, har „Christenhed" meent, det maa dog ogsaa finde sit Udtryk, at den Døbte personligt overtager Daabs-Løftet.

Dertil Confirmationen, en herlig Opfindelse, naar man antager et Dobbelt: at Gudsdyrkelsen gaaer ud paa at gjøre Nar af Gud, og at den hovedsagelig tilsigter at give Anledning til Familie-Festligheder, Selskaber, en glad Aften, et Gjæstebud, deri forskjelligt fra andre Gjæstebud, at dette — hvor raffineret! — „tillige" er af religieus Betydning.

„Det spæde Barn", siger Christenhed, „kan jo ikke personligt overtage Daabs-Løftet, dertil udfordres en virkelig Person." Saa har man — er det genialt eller sindrigt? — valgt Alderen 14 à 15 Aar: Drenge-Alde-

ren. Denne virkelige Person — der er ikke Noget i Veien, han er Mand for personligt at overtage det paa det spæde Barns Vegne aflagte Daabs-Løfte.

En Dreng paa 15 Aar! Dersom der var Tale om 10 Rigsdaler, vilde Faderen sige: nei, min Dreng, det kan man ikke lade Dig raade over, dertil er Du for grøn om Næsen. Men sin evige Salighed betræffende, og hvor det gjælder om som virkelig Personlighed at føie Personlighedens Alvor til Det, der dog ikke kunde i dybere Forstand kaldes Alvor, at et spædt Barn forpligtes ved et Løfte: er 15 Aars Alderen den mest passende.

Den mest passende, aah ja, naar som tidligere bemærket, Gudsdyrkelsen antages at tilsigte et Dobbelt, paa en — kan man kalde det saa? — fiin Maade at holde Gud for Nar, og at foranledige smagfulde Familie-Festligheder. Saa passer det fortræffeligt, som Alt ved denne Leilighed, ogsaa det vedtagne Dagens Evangelium, der, som bekjendt, begynder saaledes: „da Dørene vare lukte" — og det passer i Særdeleshed en Confirmations-Søndag; det er med sand Opbyggelse man hører en Præst læse det op paa en Confirmations-Søndag.

Confirmationen, det sees da let, er langt dybere Nonsens end Barne-Daaben, just fordi Confirmationen gjør Fordring paa at skulle supplere hvad der savnedes ved Barne-Daaben: en virkelig Personlighed, der, bevidst, kan overtage et Løfte en evig Saligheds Afgjørelse betræffende. Derimod er dette Nonsens i en anden Forstand snildt nok, tjenende Præsteskabets Egoisme. der meget godt forstaaer, at hvis Afgjørelsen i Forhold til Religion forbeholdtes Mandens modne Alder (det eneste Christelige og det eneste Fornuftige) vilde Mange maaskee have Charakter til ikke skrømtet at ville være Christne. Derfor søger „Præsten" at bemægtige sig Menneskene i den spæde, den unge Alder, at de saa i den modnere Alder skulle have den Vanskelighed at maatte bryde en

„hellig" Forpligtelse, rigtignok fra Drenge-Alderen, men hvad dog maaskee Mangen har en Overtro imod. Derfor bemægtiger Præsteskabet sig de Spæde, Drengen, modtager hellige Løfter af ham o. D. Og hvad den Guds Mand „Præsten" gjør, det er jo gudeligt Foretagende — ellers kunde maaskee Analogie fordre, at da der er et Politie-Forbud, som forbyder Conditorer at skjænke for Drenge, at der saaledes udkom et Forbud mod at modtage høitidelige Løfter en evig Salighed betræffende af — Drenge, et Forbud for at afværge, at, fordi Præsterne selv ere Meenedere, at de derfor ikke faae Lov til at arbeide i Retning af — til Trøst for dem selv — det størst mulige *commune naufragium*, at hele Samfundet bliver Meenedere; og det er som beregnet herpaa, at lade 15aars Drenge ved helligt Løfte forpligte sig en evig Saligheds Afgjørelse betræffende.

Altsaa Confirmationen er i sig selv langt dybere Nonsens end Barne-Daaben. Men for ikke at lade noget forsømt, der paa nogen Maade kunde bidrage til at gjøre Confirmationen til lige det Modsatte af hvad den udgiver sig for at betyde, har man faaet denne Handling sat i Forbindelse med alt muligt Endeligt og Borgerligt, saa Confirmationens Betydning egentligen bliver: den Attest, Præsten udsteder, uden hvilken Attest vedkommende Dreng eller Pige slet ikke kan komme an i dette Liv.

Det Hele er Comedie-Spil — og maaskee kunde der i den Henseende gjøres Noget for at bringe mere dramatisk Illusion i denne Høitidelighed, som f. Ex. hvis der udkom Forbud mod, at Nogen maatte blive confirmeret i Trøie, hvilket ikke passer sig for en virkelig Personlighed, *item* en Forordning, at de mandlige Confirmander skulde paa Kirke-Gulvet bære Skæg, hvilket naturligviis kunde falde bort ved Familie-Festligheden om Aftenen, eller maaskee bruges til Commerce og Løier.

Med hvad jeg skriver, angriber jeg ikke Menigheden;

den er vildledt, og man kan ikke fortænke den i — det er menneskeligt — at den, overladt til sig selv, bedraget ved at Præsten har aflagt Eed paa det nye Testamente, synes godt om den Art Gudsdyrkelse. Men vee over Præsterne, vee over dem, disse eedfæstede Løgnere! Jeg veed det vel; der har levet Religionsspottere; de vilde have givet, ja hvad vilde de ikke have givet for at formaae hvad jeg formaaer, men det lykkedes dem ikke, thi Gud var ikke med dem. Anderledes med mig; oprindeligt Præsterne saa velmenende som sjelden Nogen, just villig til at hjælpe dem, have de selv bragt det Modsatte over sig. Og med mig er den Almægtige; og han veed bedst, hvorledes der skal slaaes, saa det føles, at Latteren, betjent i Frygt og Bæven, maa være Svøben — derfor bruges jeg.

Vielsen.

Sand Gudsdyrkelse bestaaer ganske simpelt i: at gjøre Guds Villie.

Men den Art Gudsdyrkelse var aldrig efter Menneskenes Hoved. Det der til alle Tider beskjæftiger Mennesket, Det der bevirker at Videnskaben kommer op, bliver til mange, mange Videnskaber, breder sig i uoverskuelig Vidtløftighed, Det hvoraf og hvorfor Tusinder af Præster og Professorer lever, Det der er Indholdet af Christenhedens Historie, ved hvis Studium den vordende Præst og Professor dannes, er at faae arrangeret en anden Art Gudsdyrkelse, bestaaende i: at gjøre sin Villie, men saaledes at Guds Navn, Guds Paakaldelse bringes i Forbindelse dermed, hvorved Mennesket mener sig sikkret mod at være en Ugudelig — ak, medens just dette er den mest qvalificerede Art Ugudelighed.

Exempel. En Mand er tilsinds at ville ernære sig ved at slaae Folk ihjel. Nu, han seer jo af Guds Ord, at dette ikke er tilladeligt, at Guds Villie er: Du skal ikke ihjelslaae. Godt nok, tænker han, men den Art

Gudsdyrkelse er jeg ikke tjent med — og en Ugudelig vil jeg heller ikke være. Hvad gjør han saa? Han faaer fat i en Præst, som i Guds Navn velsigner Dolken. Ja, das ist was anders!

I Guds Ord anbefales eenlig Stand. „Men," siger Mennesket, „den Art Gudsdyrkelse er jeg virkelig ikke tjent med — og en Ugudelig er jeg da rigtignok heller ikke; et saa vigtigt Skridt som et Ægteskab" (hvilket, Notabene, Gud fraraader, saa han altsaa mener, at det Vigtige er at lade være at gjøre „dette vigtige Skridt") „skulde jeg gjøre dette uden at sikkre mig Guds Velsignelse." Bravo! „Derfor er jo den Guds Mand, Præsten, han velsigner dette vigtige Skridt" (hvis Vigtighed er at man lader det være) „og saa er det Gud velbehageligt" — og jeg faaer min Villie; og min Villie bliver Gudsdyrkelse; og Præsten faaer sin Villie, faaer 10 Rdlr., ikke tjente paa en simpel Maade, som f. Ex. ved at børste Klæder for Folk eller ved at skjænke Øl og Brændeviin, nei, han var jo i Virksomhed paa Guds Vegne, at tjene 10 Rdlr. paa den Maade er: Gudsdyrkelse. Bravissimo!

Hvilket Dyb af Nonsens og Afskyelighed! Naar Noget er Gud ikke velbehageligt, bliver det ham saa derved velbehageligt, at der — det er jo at gjøre Ondt værre! — kommer en Præst med, som — det er jo at gjøre Ondt værre! — faaer 10 Rdlr. for at erklære det at være Gud velbehageligt?

Lad os blive ved Vielsen: I sit Ord anbefaler Gud eenlig Stand. Nu er der et Par, som ønsker at gifte sig. Dette Par burde jo vistnok, da de kalde sig Christne, selv vide Beskeed om, hvad Christendom er; men lad det nu saa være. De Elskende henvende sig saa til: Præsten — og Præsten er jo ved Eed forpligtet paa det nye Testamente, som anbefaler eenlig Stand. Hvis han nu ikke er en Løgner og Meeneder, som paa den nedrigste Maade tjener lumpne Penge, har han at bære sig saa-

ledes ad. Han kan i det Høieste med menneskelig Deeltagelse for dette Menneskelige at være forelsket, sige til dem: „lille Børn, jeg er Den, til hvem I sidst skulde henvende Eder; at henvende sig til mig i den Anledning er i Grunden lige saa besynderligt som hvis En vilde henvende sig til Politie-Direkteuren for at spørge ham, hvorledes han skulde bære sig ad med at stjæle. Min Pligt er at anvende Alt for at holde Eder tilbage; og i det Høieste kan jeg med Apostelen (thi det er ikke Mesterens Ord) sige: ja naar det endelig skal være, og I ikke kan styre Eders Brynde, saa see at komme sammen; „det er bedre at gifte sig end at lide Brynde.“ Og jeg veed meget godt, at det vil gyse i Eder, naar jeg taler saaledes om, hvad I mener er det Skjønneste i Livet; men jeg maae gjøre min Pligt. Og derfor sagde jeg, at jeg var Den I sidst skulde henvende Eder til.“

Anderledes i „Christenhed“. Præsten — naar der bare er Nogle at klappe sammen, bevares; om de Vedkommende henvendte sig til Jordemoderen, de vare maaskee ikke engang der saa sikkrede at blive bestyrkede i, at deres Forehavende er Noget, som er Gud velbehageligt.

Saa blive de viede ɔ: „Mennesket“ faaer sin Villie, men det at faae sin Villie, raffineres til tillige at være Gudsdyrkelse; thi Guds Navn er bragt i Forbindelse dermed. De blive viede — af Præsten! Ah, det at Præsten er med, det er det Beroligende; denne Mand, som ved Eed er forpligtet paa det nye Testamente, og saa for 10 Rdlr. er det behageligste Menneske man kan have med at gjøre: denne Mand han indestaaer for, at denne Handling det er sand Gudsdyrkelse.

Christeligt maatte man sige: just den Omstændighed, at der er en Præst med, er det Værste af det Hele. Vil Du gifte Dig, saa see dog hellere at blive viet af en Smed, saa kunde det, om man kan tale saaledes, dog maaskee undgaae Guds Opmærksomhed; men

naar der er en Præst med, kan det umuligt undgaae Guds Opmærksomhed. Just det, at Præsten er med, gjør det saa criminelt som muligt; husk paa, hvad der blev sagt til Een, der i et Uveir paakaldte Guderne: Lad blot Guderne ikke mærke, at Du er med. Og saaledes maatte man sige: seer dog blot at undgaae, at der er en Præst med. De Andre, Smeden og de Elskende, have ikke aflagt Eed paa det nye Testamente, saa gaaer det dog, om man kan tale saaledes, bedre an, end naar Præsten kommer til med sin — hellige Nærværelse.

* * *

Al Religion, i hvilken der dog er nogen Sandhed, Christendommen afgjort, tilsigter en total Omforandring med et Menneske, vil, i Forsagelsen og Selvfornægtelsen, fravriste ham alt det, just det, ved hvilket han umiddelbart hænger, i hvilket han umiddelbart har sit Liv. Den Art Religion er „Mennesket", som han forstaaer det, ikke tjent med. Historien er derfor, at der fra Slægt til Slægt lever en — hvor tvetydigt! — høist respekteret Samfunds-Classe: Præsterne. Deres Metier er: at vende hele Forholdet om, saa det Mennesket har Lyst til bliver Religionen, dog mod at paakalde Guds Navn og at betale noget Vist til Præsterne. Det øvrige Samfund er, naar man seer nøiere i Sagen, egoistisk interesseret i at opretholde Forestillingen om Præsten — thi ellers kan jo Falskneriet ikke komme istand.

Det at blive i det nye Testamentes Forstand Christen er en saadan Radical-Forandring, at man, blot menneskelig talt, maa sige, det er den tungeste Sorg for en Familie, om en af dens Medlemmer blev Christen. Thi i en saadan Christen bliver Guds-Forholdet saa overmægtigt, at han er ikke „som" tabt, nei, at han i en langt mere afgjørende Forstand end ved at døe er tabt

for Alt, hvad der hedder Familie. Det er derom Christus bestandigt taler, baade naar han sig selv betræffende siger, at det at være hans Discipel er at være hans Moder, Broder, Søster, at han ikke i anden Forstand har Moder, Brødre og Søstre; og naar han ideligt taler om den Collision at hade Fader og Moder, sit eget Barn o. s. v. Det at blive Christen i det nye Testamentes Forstand er beregnet paa at løsne (som Lægen taler om at løsne Tandkjødet) at løsne den Enkelte ud af det Sammenhæng, ved hvilket han hænger i umiddelbar Lidenskab, og som i umiddelbar Lidenskab hænger ved ham.

Den Art Christendom var aldrig, — ligesaalidet nu, ubetinget ligesaa lidt nu som Aar 30 — efter Menneskets Hoved, men ham i inderste Hjerte, paa Liv og Død imod. Derfor er Historien den, at der fra Slægt til Slægt lever en høist respekteret Samfunds-Classe, hvis Metier er at gjøre Christendom til lige det Modsatte.

„Præsternes" Christendom forholder sig til: ved Hjælp af Religionen (som uheldigviis just er for at bevirke det Modsatte) at kline Familierne mere og mere egoistisk sammen, og til at arrangere Familie-Festligheder, skjønne, herlige Familie-Festligheder, f. Ex. Barnedaab og Confirmation, hvilke Festligheder, sammenlignede med f. Ex. Dyrehavstoure og andre Familie-Glæder, have en egen Art Fortryllelse, at det „tillige" er religieust.

„Vee Eder," siger Christus til de Lovkyndige (Skriftkloge), „at I have taget Kundskabens Nøgle; selv gaae I ikke ind (nemlig i Himmeriges Rige, cfr. Mtth. 23, 13.) og Dem, som vilde gaae ind, formene I det." (Luc. 11, 52).

Dette er Præstens høist respekterede Virksomhed, en Næringsvei, der forhindrer Menneskene i at indgaae i Himmeriges Rige. Til Vederlag gjør saa „Præsten" sit Bedste i Retning af Præstationer, for hvilke f. Ex. Agent Carstensen har i stor Stiil afgjort Talent, skjønne, her-

lige Festligheder med — som lidt Viin smager godt i Limonade — med lidt Religieust i, hvad Carstensen ikke kan præstere . . . . . dog han kunde maaskee blive ordineret.

At den, især i Protestantismen, saa meget priste det christelige Familie-Livs christelige Børne-Opdragelse er, christeligt, baseret paa en Løgn, idel Løgn.

I Almindelighed leves der vel saaledes i „Christenhed", at Forældrene slet ikke befatte sig med at være Christne uden af Navn, egentligen ingen Religion have. Barnets Opdragelse bestaaer saa i en vis Dressur, i at lære en Deel, men derimod indlader man sig ikke paa at bibringe det nogen religieus end mindre nogen christelig Anskuelse af Livet, eller paa at tale til det om Gud, end mindre efter de for Christendommen eiendommelige Begreber og Forestillinger.

Anderledes i de Familier, der gjerne ere sig selv yderst vigtige ved at være alvorlige Christne, og som veed at tale meget om det christelige Familie-Liv og om Betydningen af en christelig Børne-Opdragelse. Her er der en Snakken om og en Vigtighed med, fra den tidligste Barndom, som det hedder, at opdrage Barnet i Christendom.

Sandheden er imidlertid den, at dette (Protestantismens Stolthed!) dette christelige Familie-Livs christelige Børne-Opdragelse er, christeligt, baseret paa en Løgn, idel Løgn.

Og Dette er saare let at vise.

For det Første. Hvorledes det, christeligt, er at forstaae med Barnets Tilblivelse, derom kan jo For-

ældrene ikke tale, christeligt, sandt til Barnet. Forældrene ere egoistiske nok til — og under Navn af Christendom! — at opdrage Barnet i den Anskuelse, at det er en overordentlig Velgjerning af Forældrene, at Barnet er til, at det var Gud særdeles behageligt, dette Mesterstykke af Forældrene, hvorved Barnet blev til. Dette vil sige: under Navn af christelig Børne-Opdragelse vender man aldeles op og ned paa Christendommen, gjør dens Livs-Anskuelse til lige det Modsatte af hvad den er. Christeligt er det Intet mindre end den største Velgjerning at skjænke et Barn Livet (dette er Hedenskab); christeligt er det Intet mindre end det Gud Velbehagelige, hvorved man gjør sig tækkelig i hans Øine, at man befatter sig med at avle Børn (en saadan Forestilling om Gud er Hedenskab og endog de lavere Former af Hedenskab, eller det er den Art Jødedom, Christendommen just vilde have bort); christeligt er det den høieste Grad af Egoisme, fordi en Mand og en Qvinde ikke kan styre deres Brynde, at derfor skal saa et andet Væsen maaskee 70 Aar sukke i denne Jammerdal og Straffe-Anstalt, og maaskee evigt fortabes.

For det Andet. At den Verden, hvori Forældrene ved deres store Velgjerning ere saa gode at anbringe Barnet, at den, christeligt, er en syndig, ugudelig, ond Verden, at Jammer, Qval, Elendighed venter hver Den, der fødes, hvis han da er blandt deres Tal, som frelses, og at dem, hvem det gaaer modsat i denne Verden, dem venter evig Fortabelse: dette kan Forældrene ikke sige Barnet. Deels kan Barnet ikke forstaae det, Barnet er, natur-bestemt, for lykkeligt til at kunne forstaae Sligt; og deels kan jo Forældrene for deres egen Skyld ikke godt sige det til Barnet. Ethvert Barn er i sin Naivetet mere eller mindre genial. Sæt nu Barnet i sin Naivetet sagde til Forældrene: „men naar det er en saadan Verden, og det er det, der venter

mig, saa er det jo ikke godt, at jeg er kommen ind i denne Verden.“ Bravo, min lille Ven, Du traf Punktet; Det er en yderst fatal Situation for Forældrene! Nei, Christendom kan der ikke fuskes i!

For det Tredie. Den sande christelige Forestilling om Gud kan Forældrene heller ikke bibringe Barnet, og ere egoistisk interesserede i ikke at gjøre det. At for Gud denne Verden er en fortabt Verden, hver den, der fødes, ved at fødes er Fortabt, at det Gud vil — af Kjærlighed — er at et Menneske skal afdøe, og at, hvis Gud er saa naadig at vende sin Kjærlighed til ham, at det Gud da — af Kjærlighed — gjør, er at gjennemmartre ham i alle Qvaler, beregnet paa at tage Livet af ham; thi det er det, Gud vil — dog af Kjærlighed — han vil have Livet af den Fødte, ham forvandlet til en Afdød, En, der lever som en Afdød: Dette kan Barnet, selv om det blev sagt det, ikke fastholde, og Forældrene vogte sig vel, af egoistiske Grunde, for at sige det. Hvad gjør de altsaa? Under Navn af „christelig“ Børne-Opdragelse sluddre de frisk væk af Hedenskabets Tønde, i Flugt med det Foregaaende: Det er en overordentlig Velgjerning at Du blev til, det er en rar Verden, Du er kommet ind i, og Gud er en rar Mand, hold Dig blot til ham, alle Dine Ønsker opfylder han vel ikke, men han hjælper nok. Lutter Løgn.

Altsaa den saa meget priste christelige Børne-Opdragelse bestaaer i at tylle Barnet fuldt af — lutter Løgn. Det saa priste christelige Familie-Liv er selv, christeligt, en Løgn, christeligt gives der ikke Familie-Liv, allermindst i Betydning af at dette skulde være den sandeste Form af Christendom, det kan høist med Aflad tolereres. Og selv baseret paa en Løgn, tyller det christelige Familie-Liv Barnet fuldt af Løgn, finder saa selv Smag i den Art Børne-Christendom (hvilket ikke er

saa underligt, da det er Hedenskab), bliver sentimentalt ved Tanken om, at man kun som Barn er sand Christen.

Og hvad er saa Følgen af den priste christelige Børne-Opdragelse? Følgen er: enten at Barnet tosser Livet igjennem som Mand, Fader, Olding, i det samme Vrøvl, eller, at der maa komme et Øieblik i dette Liv, hvor Barnet vil blive forsøgt i den rædsomste Smerte, om enten Gud er en Nedrig, der lader et stakkels Barn indbilde, at han (Gud) er en ganske anden end han virkelig er, eller hans Forældre Løgnere.

Og naar saa denne Smerte er forvunden, naar han har forstaaet, at hvad Gud angaaer, er Alt i sin Rigtighed, at han jo ingen Deel har i, hvad Mennesket hitter paa at fortælle om ham, og at Forældrene jo i ethvert Tilfælde vare ham med menneskelig Kjærlighed velmenende: saa behøver han dog maaskee lange, lange Tider, de smerteligste Cure, for at faae alt Det ud af sig, man under Navn af christelig Børne-Opdragelse har tyllet i ham.

See, det er Følgen af den saa meget priste christelige Børne-Opdragelse; baseret paa en Løgn er den idel Løgn. Men Præsterne, de lovprise den. Nu, og det forstaaer sig, eet Menneske er nok til at skaffe en heel By Cholera, og 1000 Meenedere mere end nok til at fnatte et heelt Samfund, saa det der, under Navn af Christendom, leves, er, christeligt, idel Løgn.

Sandheden af „Præstens" Betydning for Samfundet.

Som en Statistiker, der er inde i Sligt, naar man opgav ham Folkemængden i en stor By, maatte kunne

angive Forholds-Tallet for hvad en saadan By forbruger af offentlige Fruentimmer; som en Statistiker, der er inde deri, maatte, naar man opgav ham en Armees Størrelse, kunne bestemme Forholds-Tallet for hvad en Armee af den Størrelse behøver af Læger for at være velbetjent: saaledes maatte ogsaa en Statistiker, der befattede sig hermed, naar man opgav ham Folkemængden i et Land, kunne bestemme Forholds-Tallet for, hvad et saadant Land vil behøve af Meenedere (Præster), hvis det fuldkomment skulde være, under Navn af Christendom, sikkret mod Christendommen, eller fuldkomment betrygget i, under Skin af at have Christendommen, at kunne leve — Hedenskab, endog beroliget og raffineret ved at det er Christendom.

Fra dette Synspunkt sees Sandheden af „Præstens" Betydning for Samfundet, eller hvorledes det i Sandhed hænger sammen med hans Betydning.

Christendommen hviler, som paa sin Forudsætning, i den Betragtning af Menneske-Tilværelsen, at Menneske-Slægten er en fortabt Slægt, at hver Enkelt der fødes, ved at være født, ved saaledes at tilhøre Slægt, er en Fortabt. Christendommen vil saa frelse hver Enkelt, men lægger ingenlunde Dølgsmaal paa, at naar der skal gjøres Alvor bermed, bliver dette Liv ubetinget lige det stik Modsatte af, hvad et Menneske har Smag og Sands for, idel Lidelse, Qval, Elendighed.

Dette gaaer Mennesket selvfølgeligt ikke ind paa; blandt Millioner er der maaskee ikke en Eneste, som redeligt og ærligt vilde gaae ind paa det. Opgaven bliver altsaa for „Mennesket", for „Menneske-Slægten", for „Samfundet" af al Magt at værge sig mod Christendommen, der maa betragtes som Menneskets Dødsfjende.

Dog aabenlyst at bryde med Christendommen, „nei", siger Mennesket, klog som han er, „nei det er ikke klogt, det er endog uforsigtigt, og paa ingen Maade tilstrækkeligt betryggende. En saa uhyre Magt, som

Christendommen er — naar man lige over for den er saa ærlig, indlader sig saa meget med den, at man ligefrem forkaster den: risikerer man. at Enden paa Legen bliver, at denne Magt dog faaer Fingre i En, til Straf for, at man uklogt indlod sig med den — thi ærligt at forkaste er dog paa en Maade at indlade sig med den".

Nei, her vil ganske andre Midler til, her maa dette kløgtige Hoved, „Mennesket", ganske anderledes være paa sin Post.

Og nu begynder Comedien. For en Folkemængde af den og den Størrelse vil der, siger Statistikeren, behøves et saa og saa stor Antal Meenedere. Disse engageres. At det de forkynde, at det deres Liv udtrykker, ikke er det nye Testamentes Christendom, seer de vel selv; men siger de: det er vort Levebrød, for os gjælder det om at holde Ørene stive, ikke at lade os gaae paa.

Det var Meenederne. Samfundet har maaskee en Slags Anelse om, at det nok ikke hænger rigtigt sammen med denne Eed paa det nye Testamente. Dog for os, tænker Samfundet, er naturligviis Opgaven den at holde Ørene stive, at lade som var Alt i sin Orden. „Vi," siger Samfundet, „vi ere kun Lægfolk, vi kunne ikke saaledes befatte os med Religionen, vi hvile roligt i Tillid til Præsten, som jo ved Eed er forpligtet paa det nye Testamente."

Nu er Comedien fuldkommen; Alt er Christne og Christeligt, og Præster — og Alt udtrykker lige det stik Modsatte af det nye Testamentes Christendom. Men det er som umuligt at faae fat i Enden paa dette saa snildt Forviklede, det er som umuligt at komme bag ved dette Skin. Hvor skulde Nogen falde paa at betvivle, at Christendommen er til, det er jo lige saa umuligt som at En kunde falde paa, at Præsten er en Næringsdrivende, han er jo ved Eed forpligtet til at forsage denne Verden, saa Næringsveien, Geschäften, altsaa gaaer under Paa-

tegningen: Forsagelse af denne Verden. lige saa forvirrende, som hvis En der kommer siger Farvel, hvor skulde Nogen falde paa, naar man hører det Ord Farvel, at det er En, der kommer, og hvor skulde Nogen falde paa — hvad vel heller Ingen er faldet paa, eller, hvis jeg ikke selv havde sagt det, havde vidst, hvem det er jeg taler om under Navnet „Meenederne", at det er „Præsten", „Præsten" som jo just er: Sandhedsvidne.

Dette er „Præstens" Betydning for Samfundet, der fra Slægt til Slægt forbruger et „nødvendigt" Antal Meenedere, for, under Navn af Christendom, at være fuldkomment sikkret mod Christendommen og fuldkomment sikkret at kunne leve Hedenskab, betrygget, endog raffineret ved: at dette er Christendom.

Naturligviis gives der i hele Præstestanden ikke en eneste Ærlig. Ja. jeg veed det nok, at Folk, der forresten endog ikke ere utilbøielige til at være enige med mig i hvad jeg siger, dog mener, at jeg burde gjøre Undtagelser, at der dog ere enkelte. Nei, Tak; at komme ind paa det, vilde være at komme ind i Vrøvlet; thi saa blev formodentlig Resultatet, at hele Standen og hele Samfundet gav mig Ret i Alt hvad jeg siger, thi hver især vilde naturligviis mene, at han var Undtagelsen. Men der er, ganske bogstavelig, ingen Undtagelse: der er, ganske bogstavelig, ikke en eneste ærlig Præst. Lad blot Politiet see lidt nærmere paa denne formeentligen Ærlige, sjeldent og overordentligt Redelige: og Den, der vil see, skal snart see, at heller ikke han er undtaget; thi der er ganske bogstavelig ikke en eneste Ærlig.

For det første kan han dog vel ikke være saa dum, at han ikke kan see, at den Maade, paa hvilken han er lønnet, er, christeligt, aldeles utilladelig, og lige stik mod Christi Anordning; item at hans hele Tilværelse som Enhed af Stats-Tjener og Christi Discipel er, christeligt, aldeles utilladelig, lige stik mod Christi Anordning, en Tvetydighed, saa man (om end af en anden Grund end

hvorfor det bruges mod Forbrydere — thi „Præsten“ løber neppe bort, det behøver man ikke at være bange for) kunde forlange, at hans Dragt var af to Farver, for at udtrykke: Deels-Deels, Baade-Og. — For det Andet; ved at være Medlem af Standen deeltager han i hele Standens Skyld; naar hele Standen er Fordærvethed, kan Ærlighed kun udtrykkes derved, at man lader være at blive Medlem af den Stand, ellers bevirker man jo kun — hvis vi et Øieblik vilde lade det gjælde med hans Ærlighed — at Standen ved at have ham med faaer En at beraabe sig paa, hvilket den netop ikke skulde have. Det er, som naar Politiet ved et Opløb har betydet Folk, at de har at forføie sig bort: saa bliver ingen god Borger staaende; det at blive staaende er just Tegn paa, at man ingen god Borger er, thi dette udtrykkes ved ikke at ville have Fællesskab med Dem, der blive staaende trods Politiets Forbud. Men lad det nu et Øieblik gjælde med, at denne Mand, der bliver staaende, er en høist respektabel, en god Borger, lad os oversee, at han ved at blive staaende afkræfter det: ved at blive staaende gjør han i en anden Forstand stor Skade. Opløbet faaer nu En at beraabe sig paa, og maaskee bevirker det, at Politiet ikke kan komme til at gaae saa energisk frem, som fornødent var, blot fordi denne „gode Borger“ er med. — For det Tredie; maaskee er det saa langt fra, at denne formeentlig Ærlige er en Undtagelse, at han, kun paa en finere Maade, endog er værre end Andre. Blandt Blinde hersker, som bekjendt, den Eenøiede; og det er ganske kløgtigt beregnet, naar man tilsigter for en billig Priis at naae at gjælde for noget Overordentligt, saa at gaae ind i Middelmaadighedens Jammerlighedens, Uredelighedens Compagnie; her vil, ved Modsætningen, Ens Smule Ærlighed tage sig brillant ud, aah ja, hvis ikke denne kløgtige Benytten af Belysningen var en langt dybere Art af Uærlighed end de Andres ligefremme.

Nei, der er ganske bogstavelig ikke en eneste ærlig Præst. Og derimod er ved „Præstens“ Tilværelse hele Samfundet christeligt, en Nederdrægtighed, som det dog ikke saaledes vilde være, hvis „Præsten“ ikke var med.

Fra Morgen til Aften udtrykker disse Samfundets Tusinder eller Millioner den Anskuelse af Livet, der er Christendommens lige stik modsat, saa modsat som det at leve er det at døe. Dette kan man ikke kalde nederdrægtigt, det er menneskeligt. Men nu kommer det Nederdrægtige: at der er 1000 paa det nye Testamente eedfæstede Mænd med, der selv, ligesom hele det øvrige Samfund, udtrykker den Anskuelse af Livet, der er Christendommens lige stik mod, men tidlige betrygger Samfundet, at dette er Christendom. Nu er Samfundet en Nederdrægtighed.

Det i det nye Testamentes Forstand at være Christen er, i Retningen op ad, lige saa forskjelligt fra det at være Menneske, som det at være Menneske i Retningen ned ad er forskjelligt fra det at være Dyr. En Christen i det nye Testamentes Forstand er, skjøndt han, lidende, staaer midt i dette Livs Virkelighed, dog aldeles fremmedgjort for dette Liv, han er, som det hedder i Skriften, ogsaa i Collecterne (der — blodige Satire! — endnu forelæses af den Sort Præster, vi nu har, og for den Sort Christne, som nu lever) — Fremmed og Udlænding — man tænke sig blot f. Ex. afdøde Biskop Mynster messe: vi ere Fremmede og Udlændinge i denne Verden. En Christen i det nye Testamentes Forstand er bogstavelig en Fremmed og Udlænding: han føler sig fremmed, og Enhver føler uvilkaarligt, at han er ham fremmed.

Lad mig tage et Exempel. At leve saaledes, at man arbeider mere anstrenget end nogen Pligt-Arbeider, og derved opnaaer at give Penge til, at blive til Ingenting, at blive udgriint o. D.: den Maade at leve paa maa for Menneskenes Mængde stille sig som en Art Gal-

skab, i ethvert Fald vil de Mange føle sig fremmede, see fremmed paa en saadan Leven. Sandheden er imidlertid den, at en saadan Leven forholder sig til det nye Testamentes Christendom. Lad nu En, der lever saaledes, leve i et christeligt Samfund, hvor der er en heel Besætning af ved Eed paa det nye Testamente forpligtede Lærere: saa kommer Nederdrægtigheden. Disse eedfæstede Lærere, ja lige over for dem og deres Leven føler Mængden sig ikke fremmed, det kjender de Mange godt, det er jo deres Eget: Profiten leve, Virksomhed i Næringsvei, som betaler sig baade med det Ene og med det Andet. Men disse Lærere de ere jo Præster, de maae altsaa dog vel, som eedfæstede paa det nye Testamente, vide hvad Christendom er, altsaa afgiver de Mængden Garantien for, at dette Profiteerlige o. D. at det er sand Christendom. Naar da Mængden, saaledes belært, lige over for en saadan Leven som den beskrevne, føler sig fremmed, er tilbøielig til at ansee den for Galskab (hvad endnu ikke er nederdrægtigt, men menneskeligt) saa mener Mængden nu, christeligt at være berettiget til at dømme om en saadan Leven, at den er en Art Galskab. Dette er nederdrægtigt, og denne Nederdrægtighed skyldes — „Præstens" Tilværelse.

Engang faldt Talen med afdøde Biskop Mynster saaledes. Jeg sagde til ham: at Præsterne omtrent lige saa gjerne kunde lade være at prædike, at al deres Prædiken slet ingen Virkning frembragte, fordi Menigheden i al Stilhed bag i Nakken tænkte: ja, det er hans Levebrød. Dertil svarede Biskop Mynster forunderligt nok: det er der Noget i. Det Svar havde jeg egentligen ikke ventet: thi vistnok var det under 4 Øine, men Biskop Mynster pleiede ellers at være Forsigtigheden selv det Punkt betræffende. Hvad mig angaaer, jeg har, i Forhold til hiin min Yttring, kun forsaavidt forandret mig, at det nu er blevet mig tydeligt, at Præsten dog

i een Forstand frembringer en uhyre Virkning, at hans Tilværelse forvandler hele Samfundet, christeligt, til en Nederdrægtighed.

Om den Interesse, der vises min Sag.

Paa een Maade er denne Interesse stor nok; hvad jeg skriver har Udbredelse, i een Forstand næsten mere end jeg forlanger, om jeg dog i en anden Forstand (naturligviis uden at ville bruge end det Mindste, der paa fjerneste Maade kunde ligne Politikere og Markskrigere og Stüverfængeres bekjendte Kunster) maa ville den største Udbredelse. Man læser hvad jeg skriver, Mange læse det med Interesse, med stor Interesse, det veed jeg.

Men derved bliver det maaskee ogsaa med saa Mange. Næste Søndag gaaer man i Kirke, som man pleier; man siger: det er i Grunden sandt hvad K. siger, og det er yderst interessant at læse, hvad han oplyser, at hele den officielle Gudsdyrkelse er at gjøre Nar af Gud, er Gudsbespottelse — men vi ere nu engang vante til dette, det kan vi ikke frigjøre os fra, saadanne Kræfter har vi ikke. Men vist er det, læse hvad han skriver, skal vi med Fornøielse; man kan ordentlig gaae og være ganske utaalmodig for at faae et nyt Nummer, og mere at vide om denne unegteligt uhyre interessante Criminal-Sag.

Dog den Interesse er ikke egentlig glædelig, snarere bedrøvelig, et sørgeligt Beviis mere for, at Christendommen ikke blot ikke er til, men at Menneskene i vore Tider ikke engang ere, hvad jeg vilde kalde, i Tilstand af Religion, men fremmede for, ubekjendte med den Art Lidenskab, som enhver Religion maa fordre, uden hvilken

man overhovedet ikke kan have nogen Religion, mindst da Christendommen.

Lad mig til hvad jeg vil sige benytte et Billede; jeg bruger det i een Forstand høist unødigt, thi jeg taler ikke gjerne om Sligt; dog vælger og bruger jeg det med velberaad Hu, ja, jeg mener ikke at kunne forsvare at lade være at bruge det, thi Sagens Alvor fordrer, at der anvendes Alt for at gjøre, hvo som behøver det, ret ækel ved sin Tilstand, ret modbydelig ved sig selv.

Der lever en Mand, hvis Kone er ham utro; men han veed ikke af det. Da er der en af hans Venner, som — et tvetydigt Venskabs-Stykke, vil maaskee Mange sige — oplyser ham derom. Manden svarer: det er med en levende Interesse jeg har hørt Dig tale, jeg beundrer den Skarpsindighed, med hvilken Du har vidst at spore en saa forsigtigt skjult Utroskab, om hvilken jeg virkelig heller ingen Anelse har havt. Men at jeg derfor, da jeg nu veed at det er saa, skulde lade mig skille fra hende, nei, det kan jeg ikke beslutte. Jeg er nu engang vant til dette huslige Tummerumme, det kan jeg ikke undvære; hun har desuden Formue, den kan jeg heller ikke undvære. Men derimod negter jeg ikke, at jeg med den mest levende Interesse vil høre hvad Du yderligere kan oplyse Forholdet betræffende; thi — det er ikke for at sige Dig nogen Compliment — men det er yderst interessant.

Paa den Maade at have Sands for det Interessante, deri er der noget Frygteligt. Og saaledes er det ogsaa noget Frygteligt: under Form af interessant Viden at være vidende om, at Ens Gudsdyrkelse er Gudsbespottelse, og saa at vedblive den, fordi man nu engang er vant dertil. I Grunden er det ikke saa meget at foragte Gud som det er at foragte sig selv. Man finder det foragteligt, hvad der uforskyldt kan bevirkes ved en Kones Utroskab, at gjælde for at være Manden og dog ikke være det; man anseer det for jammerligt at ville finde

sig i dette Forhold, blive i det. Men (hvad umuligt kan hænde Nogen uden ved egen Skyld) at have Religion paa den Maade, at man selv veed, at Ens Gudsdyrkelse er Gudsbespottelse, og saa dog at ville vedblive at lade det gjælde, at man har den Religion: det er i dybeste Grund at foragte sig selv.

O, der er dog Det, som er sørgeligere end hvad Menneskene ere tilbøielige til at ansee for det Sørgeligste, der kan hænde et Menneske: det at gaae fra Forstanden; der er Det, som er sørgeligere! Der gives en Sløvhed i Retning af at skulle være Charakter, en Charakterløshedens Fjottethed, der er rædsommere end Forstandens, maaskee ogsaa uhelbredeligere. Og det Sørgeligste der maaskee kan siges om et Menneske er: han kan ikke opløftes, hans egen Viden kan ikke løfte ham op. Som Barnet, der lader sin Drage gaae tilveirs, saaledes lader han sin Viden stige; at see efter den, med Øiet følge den finder han interessant, uhyre interessant, men — ham løfter den ikke, han bliver i Mudderet, mere og mere syg for det Interessante.

Derfor hvo Du end er, hvis det paa nogen Maade er Tilfældet med Dig: skam Dig, skam Dig, skam Dig!

Nr. 8.

Indhold.

1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende.
2) Man lever kun een Gang.
3) En Evighed til at fortryde.
4) Hvad der evigt lader sig erindre?
5) Et Billede paa Livet, og, et Billede af Livet.
6) Den guddommelige Retfærdighed.
7) Skjælv — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

11. Septbr. 1855.

Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende.*)

„Hvo som annammer en Prophet, fordi han er en Prophet, skal faae en Prophets Løn, og hvo som annammer en Retfærdig, fordi han er en Retfærdig, skal faae en Retfærdigs Løn. Og hvo som giver en af disse Ringe ikkun et Bæger koldt Vand at drikke,

*) Denne Artikel er fra 1853, kun at jeg nu hist og her har skudt nogle Linier ind eller forandret et Ord; men Artiklen selv er fra 1853. Hvorledes jeg dømmer dens Slutning betræffende, vil Læseren vide af min Artikel i „Fædrelandet": „Til det nye Oplag af Indøvelse i Christendom."

fordi han er en Discipel, sandeligen siger jeg Eder han skal ingenlunde miste sin Løn" siger vor Herre Jesus Christus. Matth. 10, 41. 42.

I Sandhed mere end baade kongelig og keiserlig Rundhaandethed, saa rundhaandet er kun Guddommen!

Og dog see lidt nærmere til. Talen er her om hvad man gjør imod en Samtidig, hvad man som samtidig gjør imod Propheten, mod Discipelen. „Den som giver en af disse Ringe et Bæger koldt Vand" — ja, derpaa kan jo Eftertrykket ikke ligge. Nei, Eftertrykket ligger paa: fordi han er en Discipel, en Prophet. Altsaa hvis en Samtidig vilde sige: „jeg er vistnok langtfra at ansee det Menneske for en Prophet, en Discipel, derimod er jeg saamænd villig til at skjænke ham et Bæger Viin"; eller hvis En, der maaskee i sit stille Sind ansaae dette Menneske for en Discipel, en Prophet, men feigt ikke havde Mod til at vedgaae sin Overbeviisning, eller usselt benyttede sig af, at Propheten, Discipelen i Samtidighed jo ingenlunde nød Anerkjendelse som saadan, benyttede sig deraf til at gjøre bedre end de Andre ved at vise Redelighed mod Discipelen, Propheten, dog til en billigere Priis, hvis han sagde: „jeg anseer vel ikke dette Menneske for en Prophet, men det er dog en mærkeligere Mand, og jeg gjør mig en Fornøielse af at skjænke ham et Bæger Viin"; i begge Tilfælde maatte Svaret lyde: nei, Fatter, behold han kun sit Bæger Viin, det er ikke derom Skriften taler.

Den taler om at give ham ikkun et Bæger Vand, — men fordi han er en Discipel, en Prophet, altsaa fuldt og heelt anerkjendende ham for hvad han i Sandhed er. Det Christus sigter paa: er Anerkjendelsen for Discipel, Prophet, og i Samtidighed. Om Anerkjendelsen udtrykkes ved at give ham et Glas koldt Vand, eller ved at give ham et Kongerige er aldeles det Ligegyldige: Samtidighedens anerkjendende Fordi er det det kommer an paa. Saa det er ikke som Penge-Præsterne for

Præste-Pengenes Skyld bilde Menneskene ind, at da 10 Rdlr. er mere end et Glas koldt Vand, gjør den, der giver en Prophet, en Discipel, 10 Rdlr., men ikke fordi han er en Prophet, en Discipel, det langt Fuldkomnere end Den, som giver ham et Glas koldt Vand, fordi han er en Prophet, en Discipel. Nei, at Gaven er fordi, altsaa udtrykkende, at man anerkjender det Menneske for hvad han i Sandhed er, derpaa kommer det an.

Og dette er ikke let i Samtidighed; dertil fordres vel ikke selv at være en Prophet, en Discipel, men dog (hvad da forresten, glem ikke det, Enhver kan have, hvis han redeligt vil det) at have $^2/_3$ af en Discipels, en Prophets Charakter. Thi i Samtidighed kan dette Bæger Vand, eller rettere dette Fordi komme En dyrt at staae. I Samtidighed eller i levende Live er nemlig Propheten, Discipelen haanet, udgrint, hadet, forbandet, afskyet, paa enhver Maade forfulgt — og Du kan være sikker paa, at der idetmindste er sat den Straf for at række ham et Bæger Vand „fordi han er en Discipel", den Straf, som det nye Testamente omtaler, at udelukkes af Synagogen, hvilken Straf var sat paa det i Samtidighed at indlade sig med Christus, hvad naturligviis Præste-Løgnen „fortoner, tilslører, fortier, udelader", hvorimod den smægter, ved Hikke, Opstød, qvalt Hulken, udtrykker sin uudsigelige Længsel efter at have været samtidig med Christus, for — at blive udelukket af Synagogen, hvilket naturligviis er Levebrøds-Mænds og Rangspersoners inderste og dybeste Længsel.

Altsaa Den, der giver en Discipel ikkun et Bæger koldt Vand, fordi han er en Discipel, han skal ingenlunde miste sin Løn, han skal faae en Prophets Løn — og derimod Den, som, naar Propheten, Discipelen er død, bygger hans Grav og siger „dersom . . .": han er ifølge Jesu Christi Dom en Hykler, hans Skyld Blod-Skyld.

Han er en Hykler. Ja, thi deels lever der maaskee

samtidigen med Den, som bygger den afdøde Prophets Grav, atter en Prophet — og ham forfølger han i Sammenhold med de Andre, eller om der ikke lever en Prophet, saa dog maaskee en Retfærdig, som lider for Sandhed, hvem Den, der bygger den afdøde Prophets Grav, forfølger ligesom de Andre; deels er det, hvis der slet ingen saadan Samtidig skulde leve, Din Opgave for at undgaae Hykleriet, at Du gjør den afdøde Herliges Liv saaledes nærværende, at Du derved kommer til at lide i Lighed med hvad Du vilde være kommet til at lide, hvis Du i Samtidighed havde anerkjendt en Prophet for at være en Prophet.

O, hvis Du paa nogen Maade er evigt bekymret for Din Sjæl, med Frygt og Bæven tænker paa Dommen og Evigheden; eller, fra en anden Side, hvis Du paa nogen Maade er og ønsker end mere at opløftes ved Tanken om det, at være Menneske, og om at ogsaa Du er et Menneske, i Slægt med de Herlige, de Ægte, hvis Værd derfor ogsaa ikke kjendes paa det Uægte, Profiten, Stjerner, Titler, men paa det Ægte, Armod, Fornedrelse, Mishandling, Forfølgelse, Lidelse: pas vel paa dette om Samtidigheden, at Du enten, hvis der i Samtidighed lever en Saadan, som lider for Sandhed, lider Det at anerkjende ham for hvad han er, eller, hvis der ingen saadan Samtidig er, at Du gjør den afdøde Herliges Liv saaledes nærværende, at Du kommer til at lide i Lighed med hvad Du vilde have lidt ved i Samtidighed at anerkjende ham, for hvad han er. Pas vel paa dette om Samtidigheden; thi ikke kommer det an paa, hvad Stads Du gjør for en Afdød, nei; men dette, hvad Du gjør i Samtidighed, eller at Du gjør det Forbigangne saaledes nærværende, at Du kommer til at lide som var Du samtidig dermed, dette afgjør hvad Menneske Du er. Det derimod at gjøre Stads for en Afdød — nu det forstaaer sig, det afgjør ogsaa, hvad Menneske Du er, at Du nemlig, ifølge Jesu Christi Dom, er en Hykler, ja, en Mor-

der, den Afdøde modbydeligere end De, der sloge ham ihjel.

Agt da vel paa dette om Samtidigheden! Undlad heller ikke til den Ende, hvis Du ikke har gjort det, at gjøre Dig bekjendt med et Skrift, jeg udgav i 1850, „Indøvelse i Christendom"; thi her er just dette gjort gjældende. Som Bogen er sat ud i Verden er den i al sin Stridighed en stilfærdig Bog. Jeg skal nøiagtigt angive Dig, hvorledes den forholder sig til det Bestaaende, den officielle Christendoms Forkyndelse, eller til den officielle Repræsentant for den officielle Christendoms Forkyndelse, Biskop Mynsters Christendoms Forkyndelse. Naar Biskop Mynster ligefrem siger om den: dette er i Sandhed Christendom, saaledes forstaaer jeg selv Christendommen i stille Inderlighed: da er Bogen en Forklarelse af Biskop Mynsters Christendoms Forkyndelse — mig saa uendelig kjære Tanke! Dersom derimod Biskop Mynster ved at see denne Bog, endog blot blinker med Øiet, endsige hvis han heftigt farer op mod den: læs den da, og Du skal see den gjennemlyser hele Mynsters Christendoms Forkyndelse saaledes, at denne viser sig at være — overordentligt, overordentligt, overordentligt kunstnerisk og mesterlig — Øienforblindelse. Dog dette kan Bogen ikke gjøre for. Og i ethvert Tilfælde Du har jo ikke med dette at gjøre; Dig kan derimod, hvis Du selv vil det, Bogen hjælpe til at blive opmærksom paa dette om Samtidigheden.

Og dette er det Afgjørende! Denne Tanke er mig mit Livs Tanke. Ogsaa tør jeg med Sandhed sige, at jeg har havt den Ære at lide for at bringe denne Tanke frem. Derfor døer jeg glad, uendelig taknemlig mod Styrelsen, at det forundtes mig saaledes at blive og at gjøre opmærksom paa denne Tanke. Ikke at jeg har opfundet den, Gud forbyde, at jeg skulde forskylde saadan Formastelse, nei, Opfindelsen er gammel, er det nye Testamentes. Men mig forundtes det dog, lidende, atter

at bringe denne Tanke i Erindring, denne Tanke, der, som Rottekrudt for Rotter, er Gift for „Docenterne“ *), dette Utøi, der ret egentligen har ødelagt Christendommen, Docenterne, disse ædle Mænd, som bygge Propheternes Grave, objektivt foredrage deres Lære, gjøre — formodentlig objektivt og formodentlig stolte af det Objektive, da det Subjektive er Sygelighed, Affectation — de Herliges Lidelse og Død i Profit, men selv — naturligviis ved Hjælp af det lovprisende Objektive — holde sig udenfor, langt borte fra Alt, hvad der end i fjerneste Maade kunde ligne det at lide i Lighed med de Herlige, eller det at lide, som man vilde være kommet til at lide, hvis man i Samtidighed havde anerkjendt de Herlige for hvad de vare.

Samtidigheden er det Afgjørende. Tænk Dig et Sandhedsvidne, altsaa et af de aflededе Forbilleder. Han holder længe ud at lide allehaande Mishandling og Forfølgelse, endeligen berøver man ham Livet. Grusomt bestemmer man Dødsmaaden at være: levende at brændes; med udtænkt Grusomhed bestemmer man den nærmere: ved en sagte Ild at steges paa en Rist.

Tænk Dig dette! Alvor og Christendom er, at Du gjør dette saaledes nærværende, at Du kommer til at lide, som Du vilde være kommen til at lide, hvis Du i Samtidighed havde anerkjendt det Menneske for hvad han er.

Dette er Alvor og Christendom. Noget Andet er, som naturligt, det Bestialske, hvad Præsterne ikke have Noget imod. Saa giver man Sandhedsvidnet med samt

---

*) Cfr. „Frygt og Bæven“, hvor der første Gang blev taget Sigte paa Docenterne, disse Nedrige, om hvem det ogsaa hedder (Pag. 65). at „ingen Tempelraner, der arbeider i Bolt og Jern, er saa nedrig en Forbryder som den, der saaledes plyndrer det Hellige, og Judas, der solgte sin Herre for 30 Secler, ikke foragteligere end Den, der saaledes sælger det Store.“

hans Lidelser en god Dag — og dog nei, det er endnu ikke egentlig det Bestialske. Nei, man siger: denne Herlige ville vi ikke glemme. See derfor vedtage vi, at den 17de December, det var hans Dødsdag, skal festligholdes til hans Minde. Og for ret at fastholde Indtrykket af hans Liv, og for at tillige vort Liv dog kan faae „nogen Lighed" med hans, som „en Stræben", være det hellig Vedtægt, at den Dag skal hvert Huus spise en stegt Fisk, vel at mærke — pas paa Pointen! — som er stegt paa en Rist; og den delicateste skal Præsten have. Det er, den Gudsdyrkelse at lide for Sandhed, ja at lide Døden omsættes i den Gudsdyrkelse at spise og drikke og at Præsten faaer det bedste Stykke — den sande (officielle) Christendom, hvor Præsten, som den stegte Fisk paa sin Viis, paa lignende Maade, f. Ex. ved deilig Tale, bidrager til at forhøie Dagens Festlighed, sikkrende sig derved et i Aarene voxende Udkomme, maaskee at gjøre Carriere, maaskee saa glimrende, at han iklædes Silke og Fløil, behænges med Stjerner og Baand.

Dette er kun et Exempel. Ogsaa indrømmer jeg, at intet af de aflededе Forbilleder ubetinget forpligter Enhver — men saa da vel heller ikke: til det Bestialske. Og forpligter de aflededе Forbilleder ikke ubetinget ei heller ubetinget Enhver, saa forpligter derimod „Forbilledet", Jesus Christus, ubetinget og ubetinget Enhver Lever der da i Din Samtid Ingen, som lider for Sandhed, saa Du vilde komme til ogsaa at lide, hvis Du — og dette er jo, christeligt, Din Pligt, er, christeligt, Fordringen — anerkjendte ham for hvad han i Sandhed er: saa har Du at gjøre „Forbilledet" saaledes nærværende, at Du kommer til at lide, som hvis Du i Samtidighed havde anerkjendt Ham for hvad Han er. Al Stadsen bag efter, al Stadsen med at bygge hans Grav o. s. v. o. s. v. o. s. v. o. s. v. o. s. v. o. s. v. er, ifølge Jesu Christi

Dom, Hykleri og den samme Blodskyld som Deres, der sloge ham ihjel.

Dette er den christelige Fordring. Den mildeste, mildeste Form for dette er dog vel igjen den, jeg har brugt i „Indøvelse af Christendom“, at Du tilstaaer, at dette er Fordringen, og saa henflyer til Naaden. Men ikke blot ikke at ville indfrie Fordringen, nei, at ville have Fordringen fortiet — og saa derimod at ville spendere paa Grav-Monumentet, hvad Præsten af gode Grunde kalder at være en alvorlig Christen: er hvad vor Herre Jesus Christus vistnok mest af Alt søgte at forebygge.

Man lever kun een Gang.

Dette Ord høres saa ofte i Verden. „Man lever kun een Gang; derfor kunde jeg ønske at see Paris, inden jeg døer, eller snarest muligt at samle en Formue, eller dog tilsidst at blive noget Stort i denne Verden — thi man lever kun een Gang.“

Sjeldnere forekommer, men det forekommer dog, et Menneske, som kun har eet Ønske, ganske bestemt kun eet Ønske. „Dette,“ siger han, „dette kunde jeg ønske; o, at det maatte opfyldes mit Ønske, thi ak, man lever kun een Gang!“

Tænk Dig nu et saadant Menneske paa hans Dødsleie. Ønsket blev ikke opfyldt, men hans Sjæl hænger uforandret ved dette Ønske — og nu, nu er det ikke mere muligt. Da reiser han sig paa Leiet; med Fortvivlelsens Lidenskab udtaler han endnu eengang sit Ønske „o, Fortvivlelse, det opfyldes ikke, Fortvivlelse, man lever kun een Gang!“

Dette synes forfærdeligt, og er det i Sandhed; men

ikke som han mener det; thi det Forfærdelige er endda ikke, at Ønsket ikke blev opfyldt, det Forfærdelige er den Lidenskab, med hvilken han hænger ved det. Hans Liv er ikke spildt, fordi hans Ønske ikke blev opfyldt, paa ingen Maade; er hans Liv spildt, er det fordi han ikke vilde opgive sit Ønske, intet Høiere vilde lære af Livet end det om hans eneste Ønske, som afgjorde dets Opfyldelse eller Ikke-Opfyldelse Alt.

Det sande Forfærdelige er derfor et ganske Andet, hvis f. Ex. et Menneske paa sit Dødsleie opdagede, eller hvis det dog blev ham paa Dødsleiet saa tydeligt, hvad han sit Liv igjennem dunklere havde forstaaet, men aldrig havde villet forstaae: at det i denne Verden at have lidt for Sandhed hører med til for at kunne blive evig salig — og man lever kun een Gang, den ene Gang, som nu er for ham forbi! Og man havde jo havt det i sin Magt; og Evigheden forandrer man ikke, Evigheden, hvilken man saa just døende gaaer imøde som sin Fremtid!

Vi Mennesker ere af Naturen tilbøielige til at betragte Livet paa denne Maade: vi ansee det at lide for et Onde, som vi paa enhver Maade stræbe at undgaae. Og hvis dette da lykkes os, mene vi engang paa vort Dødsleie med særdeles Grund og Føie at kunne takke Gud, at vi bleve forskaanede for at lide. Vi Mennesker mene, at det, det kommer an paa, er, at vi blot kan slippe lykkelig og vel igjennem denne Verden; og Christendommen mener, at alle Forfærdelserne egentligen komme fra den anden Verden, at denne Verdens Forfærdelser ere som en Barnagtighed i Sammenligning med Evighedens Forfærdelser, og at det just derfor ikke kommer an paa at slippe lykkelig og vel gjennem dette Liv, men paa ved at lide at forholde sig rigtigt til Evigheden.

Man lever kun een Gang; er, naar Døden kommer, Dit Liv vel brugt ɔ: brugt, saa det forholder sig rigtigt

til Evigheden: Gud være evigt lovet; er det det ikke, det er evigt uopretteligt — man lever kun een Gang!

Man lever kun een Gang; saaledes er det her paa Jorden. Og medens Du nu lever denne ene Gang, hvis Udstrækning i Tid svinder ind med hver svindende Time, sidder Kjærlighedens Gud i Himlen, kjærligt elskende ogsaa Dig. Ja, elskende; derfor vilde han saa gjerne, at Du dog endelig vil, som han for Evighedens Skyld vil det med Dig: at Du dog kunde beslutte Dig til at ville lide, det er, at Du kunde beslutte Dig til at ville elske ham, thi ham kan Du kun elske ved at lide, eller hvis Du elsker ham, som han vil være elsket, vil Du komme til at lide. Husk paa, man lever kun een Gang; er det forsømt, kom Du ikke til at lide, unddrog Du Dig: det er evigt uopretteligt. Tvinge Dig, nei, det vil Kjærlighedens Gud for ingen Priis, han vilde saa faae noget ganske Andet end det han vil, hvor kunde det ogsaa falde Kjærlighed ind at ville tiltvinge sig at blive elsket! Men Kjærlighed er han, og af Kjærlighed er det, at han vil. Du skulde som han vil; og i Kjærlighed lider han, som kun uendelig og almægtig Kjærlighed kan det, hvad intet Menneske formaaer at fatte, saaledes lider han, naar Du ikke vil som han vil.

Gud er Kjærlighed; aldrig var det Menneske født, hvem denne Tanke, især naar den kommer ham saaledes nærmere, at det at Gud er Kjærlighed betyder, Du er elsket, hvem denne Tanke ikke overvælder i ubeskrivelig Salighed. I næste Øieblik naar Forstaaelsen kommer, „dette betyder at komme til at lide“: frygteligt! „Ja, men det er af Kjærlighed Gud vil det, det er fordi han vil være elsket; og det at han vil være elsket af Dig, er hans Kjærlighed til Dig“: nu vel! — I næste Øieblik, saa snart det bliver Alvor med at lide: frygteligt! „Ja, men det er af Kjærlighed; Du aner ikke, hvorledes han lider, fordi han meget godt veed at det at lide smerter, men forandres kan han dog ikke, saa maatte han jo

blive til noget Andet end Kjærlighed": nu, vel! — I næste Øieblik, saasnart det bliver ret Alvor med at lide: frygteligt!

Dog pas paa, pas paa, at Tiden ikke, maaskee i unyttig Lidelse, gaaer unyttet hen, husk paa: man lever kun een Gang; kan det hjælpe Dig, saa see ogsaa Sagen saaledes: vær forvisset om, at Gud lider mere i Kjærlighed end Du lider, uden at han dog derfor kan forandres. Men frem for Alt husk paa: man lever kun een Gang; der er Tab som ere evigt uoprettelige, saa Evigheden — endnu frygteligere! — langt fra at udslette Erindringen om det Tabte, er en evig Erindring om det Tabte.

En Evighed til at fortryde!

Lad mig fortælle en Historie. Jeg har ikke læst den i noget Opbyggelses-Skrift, men i hvad man vilde kalde Morskabslæsning. Dog tager jeg ikke i Betænkning at benytte den; og siger dette kun, for at det ikke skulde forstyrre Nogen, hvis han tilfældigviis kjendte den eller senere fik at vide, hvorfra jeg har den — at det ikke skulde forstyrre ham, at jeg havde fortiet det.

Et Sted i Østerland levede et Par gamle fattige Folk, Mand og Kone. De havde, som sagt, kun Fattigdom; og Bekymringen for Fremtiden tiltog, naturligt, med Forestillingen om Alderdommen. De bestormede vel ikke Himlen med deres Bønner, dertil vare de for gudfrygtige, men de anraabte dog idelig og idelig Himlen om Hjælp.

Da hændte det sig en Morgen, at Konen, idet hun

kommer ud til Ildstedet, finder liggende paa Skorstenen en meget stor Ædelsteen, som hun strax ilér ind og viser sin Mand, der, kyndig paa Sligt, let seer, at nu ere de hjulpne for deres Liv.

Lyse Fremtid for disse gamle Folk, hvilken Glæde! Dog nøisomme og gudfrygtige som de vare, besluttede de, da de dog havde hvad de kunde leve af endnu den Dag, ikke at sælge Ædelstenen endnu den Dag. Men imorgen skulde den sælges, og fra imorgen et nyt Liv begynde.

Natten til den næste Dag eller til Imorgen drømte Konen, at hun var henrykt i Paradiis. En Engel viste hende omkring i al den Herlighed, som en østerlandsk Indbildningskraft kan opfinde. Da førte Engelen hende ogsaa ind i en Sal, hvor der stode lange Rækker af Lænestole, overalt smykkede med Ædelstene og Perler, bestemte, som Engelen forklarede, for de Fromme. Endeligen viste han hende ogsaa en — bestemt for hende. Idet hun saae nærmere paa den, seer hun, at der mangler en meget stor Ædelsteen i Ryggen af Stolen. Hun spørger Engelen, hvoraf det kunde komme. Han

— — o, pas nu vel paa, nu kommer Historien! Engelen svarer: det var den Ædelsteen, som Du fandt paa Skorstenen; den fik Du forlods, og den kan ikke sættes ind igjen.

Om Morgenen fortæller Konen sin Mand den Drøm; og var hun af den Mening, at saa var det dog bedre endnu at holde ud det Par Aar, de kunde have at leve, end at hele Evigheden igjennem den Ædelsteen skulde mangle. Og hendes fromme Mand var af samme Mening.

Saa lagde de om Aftenen Stenen igjen ud paa Skorstenen; bad Gud om Aftenen, at han vilde tage den igjen. Næste Morgen var den ganske rigtig borte; hvor den var blevet af, det vidste jo de gamle Folk, den var nu paa sit rette Sted.

* * *

Denne Mand var i Sandhed lykkelig gift, hans Kone en fornuftig Kone. Men var det ogsaa forresten sandt, hvad ofte siges, at det er Konerne, der bringe Mændene til at glemme det Evige: om og Alle vare ugifte, Enhver har dog i sig selv et Noget, der, snildere og mere indtrængende og mere uafladeligt end en Qvinde kan det, vil bringe et Menneske til at glemme det Evige, bringe ham til at maale forkeert, som var et Par Aar, eller 10 Aar eller 40 Aar en saa uhyre lang Tid, at vel Evigheden endog bliver noget ganske Kort i Sammenligning dermed, istedetfor at omvendt disse Aar ere et meget Kort og Evigheden uhyre lang.

Husk da vel paa dette! Du kan maaskee, klogt, undgaae hvad det nu engang har behaget Gud at forene med det at være Christen, Lidelse og Gjenvordighed; Du kan maaskee, ved klogt at unddrage Dig, til Din egen Fordærvelse naae det Modsatte, naae hvad Gud for evigt har adskilt fra det at være Christen, Nydelse og alle jordiske Goder; Du kan maaskee, bedaaret af din Klogskab, tilsidst ganske fortabes i den Indbildning, at det just er den rette Vei, Du er paa, fordi Du vinder det Jordiske: og saa — en Evighed til at fortryde! En Evighed til at fortryde, nemlig til at fortryde, at Du ikke brugte Tiden til hvad der evigt lader sig erindre: i Sandhed at elske Gud, hvis Følge er, at Du i dette Liv kommer til at lide af Menneskene.

Derfor, bedrag ikke Dig selv, frygt af alle Bedragere mest for Dig selv! Var det end muligt for et Menneske, i Forhold til det Evige, at tage Noget forlods, Du bedrog jo dog Dig selv ved: Noget forlods — og saa en Evighed til at fortryde!

Hvad der evigt lader sig erindre?

Kun Eet: at have lidt for Sandhed. Vil Du sørge for Din evige Fremtid, pas vel paa, at Du kommer til at lide for Sandhed.

Og Leiligheden, Leilighed til at lide for Sandhed er naturligviis i ethvert Secund, hvor kunde det være anderledes i denne Løgnens og Bedragets og Gavtyvestregernes og Middelmaadighedens Verden! Men, ikke sandt, Du er da ikke gal nok til at benytte den Leilighed, Du er meget mere klog — Du anvender al din Skarpsindighed for at undgaae saaledes at støde sammen med denne rare Verden, at Du maatte komme til at lide. Tillige maaskee hykler Du lidt for Dig selv, og siger, at Du var villig nok til at lide, hvis Leiligheden var der. O. min Ven, kun Dig selv bedrager Du, Evigheden aldrig; Følgen bliver, at Du evigt Intet har at erindre, altsaa evigt at martres ved denne Tomhed og den pinende Tanke, at Dit Liv var spildt, udfyldt med hvad der ikke evigt lader sig erindre!

Maaskee lever Du samtidig med „en Retfærdig", der lider for Sandhed — her er jo Leiligheden: anerkjend ham for hvad han er, og Du vil komme til at lide i Lighed med ham! Men Du, Du mener vel at handle meget klogt, at Du da ikke blot ikke høit, offentligt, anerkjender det Menneske for hvad han er, men at Du flyer ham paa enhver Maade; eller Du mener maaskee endog at handle meget ædelt, at Du ikke er som de Andre, thi Du anerkjender ham for hvad han er — men i Skjulthed, saa der ingen Fare er forbunden dermed, hvorimod Du ikke anerkjender ham, hvor der er Fare derved. O, min Ven, Du bedrager Dig selv; daarligt benyttede Du ikke Leiligheden som bødes, hvorved Du

vilde været kommet til at lide for Sandhed — det Eneste, der lader sig evigt erindre.

Ja, det Eneste, der lader sig evigt erindre; tag hvad Du vil, om alt Andet gjælder, at det lader sig ikke evigt erindre. Hav elsket den skjønneste Pige, hav levet et heelt Liv lykkeligt med hende, den elskeligste Hustru: det lader sig ikke evigt erindre, er dannet af hvad der er skrøbeligere end det Evige. De største Bedrifter i den udvortes Verden, at have erobret Riger og Lande; de interessanteste og mest spændende Forviklinger, at have været Tanken i dem; de største Opdagelser i Natur-Verdenen, at have været Opdageren o. s. v. lader sig ikke evigt erindre; det vil maaskee kunne bevares fra Slægt til Slægt gjennem alle de følgende Slægter, men selv vil Du ikke evigt kunne erindre det; hverken er det den evige Sandhed, ei heller tilhører det Dig evigt. Kun Eet bliver tilbage, kun Eet er evigt at erindre: at have lidt for Sandhed.

Her i Verden gaaer Sandheden i Ringhed og Fornedrelse, har ikke det, hvortil den kan hælde sit Hoved, maa takke, om En vil give den et Glas Vand — men gjør han det, høit, offentligt anerkjendende den for hvad den er, saa har denne ringe Skikkelse, den fattige, forhaanede, udgrinte, forfulgte Stakkel, „Sandheden", den har, om jeg saa tør sige, en Tegnepen i sin Haand, skriver saa paa en lille Seddel „for evigt", hvilken den rækker dette Menneske, der i Samtidighed anerkjendte den for hvad den er, lidende for Sandhed: hans Navn er tegnet i Himlen, hans Liv blev benyttet til (hvad rigtignok et Menneske nødigst af Alt vil til) det Eneste, der evigt lader sig erindre.

Hvo Du end er, betænk dette! Flye for Alt Præsternes Veiledning; dette kan Du jo da ogsaa vel begribe, at Du hos Næringsdrivende ikke faaer noget Sandt at vide om den lidende Sandhed, ɔ: om Christendom. Flye dem; de narre Dig for det Evige, just ved at ind-

bilde Dig, at Du kan faae det Evige paa et andet Vilkaar end Lidelsernes. Vaag selv; thi just dette er Tilværelsens Alvor, at Du er sat i en Verden, hvor den Stemme, der kalder Dig ad den rette Vei, taler ganske sagte, medens tusinde Stemmer udenfor og i Dig tale høirøstet nok om lige det Modsatte — just det er Alvoren, at hiin Stemme taler sagte, fordi den vil prøve Dig, om Du vil lystre end dens svageste Hvisken. Betænk, det er ikke Evigheden, der trænger til Dig, saa den for sin Skyld skulde løfte sin Stemme høit, naar de andre Stemmer blive høirøstede, nei, det er Dig, der trænger til Evigheden, og den vil prøve — o, Alvor! — Din Opmærksomhed, bliver derfor sagtere i samme Grad som de andre, hvad ikke kan skee uden Din Skyld, blive mere høirøstede. Intet er lettere end at faae Evighedens Stemme, der taler om at lide for Sandhed, at det er det Eneste, som lader sig evigt erindre, overdøvet, dertil behøves ikke engang Præsterne, men med deres Hjælp bliver det naturligviis det Letteste af Verden: forfærdeligt; for evigt at bedrage sig selv! Og endnu engang forfærdeligt, at det er saa frygteligt let gjort, at Evigheden er saa alvorlig, at man maa sige, det der af Alt er gjort et Menneske lettest er: evigt at bedrage sig selv!

Et Billede paa Livet,
og
Et Billede af Livet.

Tag Disciplene i en Classe — hvilken er den af hans Kammerater mest beundrede? Er det den Dovneste?

Nei, derom kan jo ikke være Tale. Er det da den Flittigste? Heller ikke. Er det da den med de største Aands-Evner? Heller ikke. Men hvis der er En, som har denne Kløgt, at han veed at gaae Lærerne under Øine, og gjøre det saa fiint, at han altid kommer godt derfra, altid faaer god Charakter, altid er høit oppe i Classen, altid roest og udmærket: han er den Beundrede; og hvorfor? Fordi hans Kammerater meget rigtigt forstaae, at han har Dobbelt-Fordeel. Han har den Fordeel, som den Dovne ogsaa har, at han egentligen ingen Ting bestiller, har bestandigt god Tid til at lege og more sig — denne Fordeel har vistnok ogsaa den Dovne, men han lider jo Straf derfor; og saa har han tillige den Fordeel, som den Flittige har. Han er den Beundrede, om ham sige hans Kammerater beundrende: den Ludvigsen, den Ludvigsen, det er et Pokkers Menneske. „Men Fredriksen er dog flittigere.“ Ja hvad hjælper det, faaer L. ikke altid lige saa god Charakter, saa har Fredriksen jo kun Eet mere — Uleiligheden. „Ja, men Olsen er dog et langt bedre Hoved.“ Aah, blæse være med det; det hjælper ham da heller ikke stort, snarere har han Bryderier deraf; nei, Ludvigsen, Ludvigsen, det er et Pokkers Menneske.

Det var et Billede paa Livet: jeg gaaer nu over til: et Billede af Livet.

Hvilken er den i denne Verden mest beundrede Christendoms-Lærer? Er det den frækt Verdslige, der *sans phrase* og uden Omklædning vedgaaer, at han ene eftertragter det Jordiske, Penge, Magt o. s. v., og har Held til at naae det? Nei, derom kan jo ikke være Tale. Er det da den samme Fromme, der gjør Alvor af det med Christendommen, derfor virkelig gaaer Glip af dette Livs Goder og Nydelser, saa hans Liv bliver en Fortolkning af Apostelens Ord „dersom vi haabede alene for dette Liv, vare vi de Elendigste af Alle?“ Nei, heller ikke.

Men hvis der er En, som har denne Kløgt, at han, fiint, fiint veed at gaae Gud under Øinene, og saaledes, at han altid kommer godt derfra, vinder — maaskee sikkrere end den frækt Verdslige — alle jordiske Goder og Nydelser, medens han dog bestandigt er den Fromme, den Gudfrygtige, den Guds Mand, Alvoren selv: han er den Beundrede, og hvorfor? Fordi han vinder Dobbelt Fordeel: Goderne — og saa tillige Glorien, Helgen-Skinnet, den qvalificerede Agtelse og Ærbødighed.

Og han kan gjøre dette saa uendeligt fiint, at Ingen, Ingen med Sikkerhed kan gjennemskue det: saa er 101 ude, dette er et sandt *non plus ultra*, mageløst, eneste — især for Fruentimmer, dog ogsaa for Mænd. Men især for Fruentimmer; thi det lader sig ikke negte, at saaledes er nu Qvinden engang, at skal hun ret goutere Noget, end sige skal man have hende høit op i Beundring, tilbedende Beundring, saa maa der lidt Angest med. Og den er der i dette Forhold dog en lille bitte Smule af. Midt i den saligste Opløftelse, midt i det mest Himmelske med denne Beundrede er der fjernt, men den er der dog, en Angest, om dog ikke? . . . . . og dog nei det er umuligt! Og denne Composition giver: tilbedende Beundring.

Der er Intet Gud saa meget imod som Hyklerie — efter Guds Bestemmelse er det just Livets Opgave at omdannes, da ethvert Menneske er af Naturen en født Hykler.

Der er Intet Verden saaledes beundrer som de finere og de fineste Former af Hyklerie.

De finere og de fineste Former af Hyklerie! Herved maa dog bemærkes, at disse stundom kunne fremkomme saaledes, at de, moralsk betragtet, ikke altid ere i den Vedkommende de mest skyldige. Tag store Evner, over-

ordentlig Klogskab, svag Charakter: denne Composition vil give en af de allerfineste Former af Hyklerie, medens dog den Paagjældende, moralsk, maaskee ikke er saa skyldig, for Gud ikke saa skyldig. Derimod er det ganske vist, at for de Andre er just denne Form den allerfarligste; for de Andre, det vil sige for Dem, der forholde sig lærende, modtagende til en saadan Lærer.

Den guddommelige Retfærdighed.

Hvis Du nogensinde har agtet paa, hvorledes det gaaer til i denne Verden, da er det vel gaaet Dig som Andre før Dig, at Du mismodig har vendt Dig bort fra det Hele og klagende sagt ved Dig selv: er dette en retfærdig Styrelse; hvor er dog den guddommelige Retfærdighed? Indgreb i Andres Eiendom, Tyverie, Bedragerie, Alt hvad der forholder sig til Penge (denne Verdens Afgud) straffes, straffes strengt i denne Verden; selv hvad der dog neppe kan kaldes en Forbrydelse, at et fattigt Menneske endog kun ved en Mine bønfalder en Forbigaaende, det straffes strengt; saa strengt gaaer det til i denne — retfærdige Verden! Men de rædsomme Forbrydelser, at et Menneske tager det Hellige, tager Sandheden forfængeligt, og at saaledes hans Liv hver evige Dag er en fortsat Løgn — i Forhold til dem sees ingen straffende Retfærdighed gribe forstyrrende ind, tværtimod, han faaer Lov til at brede sig uforhindret, at omspænde en større eller mindre Kreds, maaskee et heelt Samfund, der beundrende og tilbedende lønner ham med alle jordiske Goder: hvor er saa den guddommelige Retfærdighed?

Hertil maa svares: det er just den guddommelige

Retfærdighed, der i sin frygtelige Strenghed tillader, at det gaaer saaledes til; den er tilstede, lutter Øie, men den skjuler sig, vil, just for ret at kunne aabenbare sig som hvad den er, ikke for Tiden være seet, hvorimod det, naar den aabenbarer sig, sees, at den var tilstede, nærværende ved end det Mindste. Dersom nemlig den guddommelige Retfærdighed hurtigt greb straffende ind, kunde jo de egentlige Capital-Forbrydelser ikke heelt blive til. Den, der af Svaghed, bedaaret af sin Lyst, henrevet af sine sandselige Lidenskaber, men dog af Svaghed kom paa Afvei, paa Syndens Vei: ham forbarmer den guddommelige Retfærdighed sig over, og lader Straffen ramme, jo før jo hellere. Men den egentlige capitale Forbryder, ham — husk nu paa, hvad Du klagede over, at det var, som var Retfærdigheden saa mild, eller slet ikke til! — ham forblinder Styrelsen, saa det skuffende seer ud for hans Øine, som behagede hans Liv Gud, saa det vel maa være lykkedes ham at blende Gud; hvor er Du frygtelig, Du guddommelige Retfærdighed!

Ingen uroliges derfor mere af denne Indvending mod den guddommelige Retfærdighed. Thi just for at være Retfærdighed maa den jo først tillade, at Forbrydelsen bliver til i hele sin Skyld; men den egentlige capitale Forbrydelse behøver — agt vel paa det! — et heelt Liv for at blive til, er just den egentlige capitale Forbrydelse ved at være fortsat gjennem et heelt Liv. Men ingen Forbrydelse kan jo straffes, før den bliver til. Altsaa falder denne Indvending bort. Indvendingen løber egentlig ud paa, at Gud skulde straffe saa hurtigt, at han (det er aldeles det Samme) skulde straffe Tyven førend han stjal. Men naar Forbrydelsen maa være blevet til, førend den straffes; og naar den capitale Forbrydelse (just den Du oprøres over) behøver et heelt Liv for at blive til: saa kan den ikke straffes i dette Liv; at straffe den i dette Liv vilde ikke være at straffe den, men at

forhindre den, ligesom det ikke var at straffe Tyveriet, naar man straffede Tyven før han stjal, men at forhindre Tyveriet og ham i at blive Tyv.

Klag derfor aldrig, naar Du seer det Forfærdelige lykkes, der vil oprøre Dit Sind mod Gud, klag ikke, nei skjælv, siig: Gud i Himlene, han er altsaa en af de capitale Forbrydere, hvis Forbrydelse bruger Timeligheden heel for at blive til, og som først straffes i Evigheden.

Altsaa det er just Strengheden, der gjør, at den capitale Forbrydelse ikke straffes i denne Verden. Tillige er det maaskee ogsaa stundom Omsorgen for os Andre. Thi der er jo Forskjel mellem Menneske og Menneske. Een kan være den Anden i høi Grad overlegen. Men ogsaa dette er en Overlegenhed, at kunne være den capitale Forbryder. Saa lader Styrelsen ham ustraffet, ogsaa fordi det maaskee vilde reent forvirre os Andre vore Begreber, hvis vi skulde see, at han, han var en Forbryder. Du seer, det kan være endnu værre, end Du forestillede Dig, da Du klagede; Du klagede over, at Gud ikke straffede hvad Du kunde see var Forbrydelse: der har maaskee stundom levet en Forbryder efter den Maalestok, at Ingen, Ingen har anet det, ja, at Gud ligesom ikke havde kunnet gjøre sig forstaaelig for de Mennesker, blandt hvilke denne Forbryder levede, hvis han straffede ham, at Gud ved at ville straffe ham i Tiden (ogsaa fraseet, at dette jo var at forhindre Forbrydelsen) maatte næsten forvirre de Mennesker, blandt hvilke han levede, hvad hans Kjærlighed og Omsorg for dem ikke kunde nænne. Saa blev han altsaa ustraffet i Tiden: frygteligt!

Ja, skjælv, at der ere Forbrydelser, som behøve Tiden heel for at blive til, stundom maaskee, af Nænsomhed mod os Andre, ikke engang kunne straffes i dette Liv; skjælv, men anklag ikke Guds Retfærdighed, nei, skjælv ved Tanken om dette (hvor frygteligt lyder

det ikke, naar man vil sige det saaledes!) dette rædsomme Fortrin, kun at kunne straffes i Evigheden! Kun at kunne straffes i Evigheden: forbarmende Gud! Enhver Forbryder, enhver Synder, som dog kan straffes i denne Verden, han kan ogsaa frelses, frelses for Evigheden! Men den Forbryder, hvis Udmærkelse det var, at han ikke kan straffes i denne Verden, han kan altsaa ikke frelses, kan ikke ved at straffes i Tiden frelses for Evigheden, nei han kan — det var jo hans Fortrin! — kun straffes i Evigheden: synes Du saa, der er Grund til at klage over Guds Retfærdighed?

Skjælv — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

Som der i Almindelighed tales, naar der tales om Sligt (men det gaaer vel snart rent af Brug at tale om at skjælve) vendes Sagen saaledes: skjælv; thi Gud er det umuligt at bedrage, han den Alvidende, den Allestedsnærværende. Og saaledes er det jo visseligen ogsaa. Imidlertid troer jeg, at man, ved bestandigt at vende Sagen paa den Maade, ikke opnaaer den tilsigtede Virkning.

Nei, skjælv — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre! O, min Ven, han er noget saa uendelig Ophøiet, og Du derimod saa uendelig Intet i Forhold til ham, at et heelt Livs søvnløseste Anstrengelse i Døds-Angest for at behage ham og for at agte paa hvert hans Vink dog er uendelig for Lidt til, fortjent, at kunne tiltrygle Dig blot et eneste Øieblik hans Opmærksomhed. Og Ham vil Du snyde: o, Menneske, det er kun altfor let gjort! Derfor skjælv, det er, vaag,

vaag! Han har en Straf, som han selv anseer for den frygteligste — han er jo ogsaa den eneste, der har den sande Forestilling om det Uendelige han er! Denne Straf er: ikke at ville være, hvad han i een Forstand ifølge sin Ophøiethed ikke er, vidende om det Intet Du er. For en Almægtig maa det jo, hvis man kan tale saaledes, være den største Anstrengelse, at skulle see efter et Intet, være vidende om et Intet, bekymres om et Intet. Og saa vil dette Intet narre ham: o, Menneske, gys, det er saa uendelig let gjort.

Lad mig gjøre Dig denne Tanke tydelig. Tag en Borgermand — hvem maatte man sige, det vilde være denne Borgermand vanskeligst at narre? mon ikke just hans Ligemand? Thi denne hans Ligemand, ham beskjæftiger det, at passe paa, at han da ikke bliver narret, „jeg vil virkelig ikke taale, at han narrer mig“ o. s. v. En meget fornem Mand vil det allerede falde Borgermanden lettere at narre, thi — det beskjæftiger ikke stort den meget fornemme Mand; Kongen endnu lettere, thi det beskjæftiger slet ikke hans Majestæt. Du misforstaae mig ikke, min Mening kan jo ikke være, at den meget fornemme Mand, at Kongen, hvis det kunde beskjæftige ham, ikke skulde kunne see, at den gode Borgermand narrer ham; men det beskjæftiger ham slet ikke med denne Borgermand. Husk paa Fortællingen om Fluen og Hjorten; Du erindrer, Fluen, som sad paa en af dens Takker, sagde til Hjorten „jeg er Dig dog ikke til Besvær?“ „jeg vidste slet ikke Du var til.“ Borgermandens Opgave maatte fornuftigviis være, ved sin Redelighed, ved sin Retsindighed, om muligt, at naae at beskjæftige Majestæten; derimod er det saa uendeligt dumt og aandløst, at ville narre Den, der er for ophøiet til at det kan beskjæftige ham — det er saa uendelig let gjort!

Og tænk nu paa, hvor uendelig ophøiet Gud er, og paa det Intet Du er — og skjælv saa ved Tanken om,

hvor uendelig let det er for Dig at narre Gud! Du mener maaskee, fordi Du siger Du til ham, fordi Du kjender ham meget godt fra Barn af, og fordi Du er vant til letfærdigt at blande hans Navn ind i al anden Snak, at Gud er Din Kammerat, at Du forholder Dig til ham somden ene Øltapper til den anden, at han altsaa strax vil gjøre Anskrig, naar han mærker, at Du vil narre ham, forfalske hans Ord, lade som forstod Du det ikke o. D., og at naar han ikke gjør det, saa er det et Beviis for. at det er lykkedes Dig at narre ham, O, Menneske, gys — det er lykkedes Dig!

Ja, i sin Ophøiethed vender Gud selv Forholdet saaledes, at det er saa let som vel muligt for et Menneske, hvis han vil det, at narre Gud. Han indretter det nemlig saaledes, at de Faa, han elsker og som elske ham, de maa lide forfærdeligt i denne Verden, saa da Enhver kan see, at de ere forladte af Gud; Bedragerne derimod gjøre glimrende Carriere, saa Enhver kan see, at Gud er med dem, hvad de selv mere og mere bestyrkes i.

Saa fornem er Gud; saa langt er han fra at gjøre det vanskeligt, saa uendelig let er det at bedrage ham, han endog selv udsætter Præmie for den, der gjør det, belønner ham med alt Jordisk: o, Menneske, skjælv!

Nr. 9.

Indhold.

1) Altsaa saaledes staaer Sagen.
2) At Idealerne skulle forkyndes — ellers er Christendommen i dybeste Grund forfalsket.
3) En Dosis Livslede.
4) Vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde!
5) At Præsterne ere Menneske-Ædere, og paa den afskyeligste Maade.
6) Præsten ikke blot beviser Christendommens Sandhed, men han modbeviser den med det Samme.

24. Septbr. 1855.

Altsaa saaledes staaer Sagen.

Den 31. Mai 1855.

Den ene Part er et Menneske, der ved sin mangeaarige Forfatter-Virksomhed, sin hele Tilværelse som offentlig Personlighed afgiver Betryggelsen (Garantien) for at være som ikke Mange, maaskee som ingen Anden her i Landet, berettiget til at tale med om, hvad Christendom er.

Den anden Part er Geistligheden, som før var ordriig nok, saa længe det gjaldt om dette Nemme at benytte den Omstændighed, at en Afdød maatte omtales,

til at hidse Fruentimmer og Børn ved Grav-Declamationer; men som derpaa, da Sagen blev Alvor, paa Prent iagttog den dybeste Taushed, men er — med Sandhedsvidners Mod! — i Skjulthed maaskee desto snaksommere.

Angrebet paa mig — til Bedste for „Sandhedsvidnerne", hvis Taushed, fortjent, derved ret stilles til Skue — besørges saa af „Kjøbenhavnsposten" og „Flyveposten"; og er den dræbende Spidse (Pointe) i dette Angreb, at jeg hedder: Søren.

Der mangler nu blot Eet, at ogsaa Sandhedsvidnet Biskop Martensen — hvis der skulde blive et nyt Hurlumhei, saa Biskoppen, „ligesom Drengene Nytaarsaften, kunde mene at see sit Snit" — skriver en Artikel imod mig, hvori Pointen er, at jeg hedder Søren: saa maa jeg segne, ligge under for denne Sandhedens Magt, jeg forgjæves vil søge at modstaae; thi sandt er det, jeg hedder Søren.

Du min elskede, afdøde Fader, at Du saaledes skulde blive min Ulykke! Jeg har, i Ideen seet, seiret, som sjeldent noget enkelt Menneske; jeg har fortjent det, men jeg hedder Søren.

Dog jeg skal vel — ja, o Gud, „glad og taknemlig!" — finde mig deri, finde mig i Afmagtens Arrigskab. Noget Andet er, om det danske Folk er tjent med, at der saaledes arbeides for at gjøre det som Folk latterligt, latterligt i enhver anden Nations Øine, der blev vidende om, at det skal være et Folk, hvor det eneste Argument der bruges mod Aand er, at Manden hedder: Søren.

* * *

Saa gjentager jeg: „dette skal siges: ved (hvis Du ellers deeltager) at lade være at deeltage i den offentlige Gudsdyrkelse, som den nu er, har Du bestandigt een, og

en stor Skyld mindre.“ Hvo Du end er, see Dig for, Du kommer ikke vel an i Evigheden, hvis Du ikke tager det alvorligere med Religionens Sag, end at Du vil lade Øienforblendelse være Din Gudsdyrkelse, og deeltage i at holde Gud for Nar. Religionen har man dog vel ikke for dette Livs Skyld, for at komme lykkelig og vel gjennem dette Liv, men for det andet Livs Skyld; i denne anden Verden ligger Religionens Alvor. Og fra denne anden Verden lyder det Guds Ord til Dig som til mig: „faer ikke vild, Gud lader sig ikke spotte.“ Nei, han lader sig ikke spotte, evigt taaler han ikke, hvad han ikke almægtigt vil forhindre at kunne skee i Tiden, at man under Navn af Gudsdyrkelse faaer lige det Modsatte ud af hvad Christendom er i det nye Testamente. Og at det er skeet, langsomt snigende, gjennem Aarhundrederne, kan undskylde men ikke hjælpe Dig. Lad Dig da for Alt ikke bedaare af Præsterne; tro Du mig, eller see blot et Øieblik, uhildet, i det nye Testamente, og Du vil see, at Christendommen ikke er kommet ind i Verden for, betryggende Præsten en blomstrende og fornøielig Næringsvei, at berolige Dig i Din naturlige Tilstand, men at den, i Forsagelse af Alt, kom ind i Verden for ved Evighedens Rædsler at rive Dig ud af den Ro, hvori Du, naturligt, er.

* * *

I hvad hidtil er skeet, er der kun Eet, som bringer mig til at gyse; og jeg gyser atter, idet jeg betænker, hvad jeg veed, at jeg ikke engang vil blive forstaaet, naar jeg taler derom.

Dette, som bringer mig til at gyse, er Følgende. Medens mit Liv — om end svagt, i Sammenligning med de Herliges, der have levet — dog udtrykker det, i Bekymring for sin Sjæls Frelse at kæmpe for Evigheden: staaer jeg omgiven af en Samtid, der høist i Egenskab

af Publikum interesserer sig for denne Sag. I en flygtig Stemning lader man sig maaskee gribe af hvad jeg siger; i næste Øieblik bedømmer man det æsthetisk; i næste Øieblik læser man hvad der skrives mod mig; saa er man nysgjerrig efter Udfaldet o. s. v. o. s. v.: kort man er: Publikum. Og Ingen, Ingen af dem falder det ind, at de jo ved at være Mennesker ere lige Vilkaar undergivne med mig, at ogsaa dem venter et Evighedens Regnskab, og at Eet er vist, at Evigheden lukker sig for Alt, hvad der i dette Liv kun vilde være Publikum, „ligesom de Andre". See, dette bringer mig til at gyse, at disse Mennesker leve i den Forestilling, at det er mig, der er i Fare, medens jeg dog forsaavidt, evigt forstaaet, er langt mindre i Fare end De, at jeg kæmper dog for Evigheden. Og jeg gyser atter, naar jeg betænker, at dette foregaaer i Christenhed, at disse Samtidige altsaa ere et Samfund af Christne, der har 1000 paa det nye Testamente eedfæstede Lærere — og at saa Sandheden er, at disse Mennesker ingen Anelse have om, hvad Christendom er. Dette er gyseligt; det er gyseligt for mig, i den Grad at faae Ret i hvad jeg siger, hvad jeg siger om, at Christendommen slet ikke er til, og i hvad jeg siger om hvordan det hænger sammen med „Sandhedsvidnernes" Forkyndelse af Christendom.

At Idealerne skulle forkyndes — ellers er Christendommen i dybeste Grund forfalsket.

Tag et andet Forhold. Der er et Ord, som lyder: det er en daarlig Soldat, der ikke haaber at blive General.

Saaledes skal det være; hvis der skal være Liv, Begeistring i en Armee, bør dette Ord besjæle Alle: en daarlig Soldat, som ikke haaber at blive General.

Noget Andet er, hvad Erfaring fra Slægt til Slægt lærer, at af Soldaternes uhyre Masse blive kun Faa endog blot Underofficierer, meget Faa Lieutenanter, undtagelsesviis nogle Enkelte Stabsofficierer, aldeles sjeldent endog som Undtagelse En der blev: General.

Vend nu Forholdet om; man gaaer ud fra hvad Erfaringen lærer, hvad fra Slægt til Slægt sandes og sandes — og derpaa taler man saaledes: „taabeligt af en Soldat at indbilde sig at blive General; vær Du fornøiet med at være hvad Du er, ligesom vi Andre, fornøiet med, hvad Erfaringen lærer, at bestandigt de Tusinde kun drive det til." Er dette ikke at demoralisere Armeen?

Saaledes christeligt. Istedetfor at forkynde Idealerne, anbringer man hvad Erfaringen lærer, hvad alle Aarhundreders Erfaring har lært, at Millionerne drive det kun til Middelmaadighed.

Saa anbringer man Christendommen: **beroligende.**

Nederdrægtige Præste-Løgn, men som betaler sig, at anbringe Christendommen beroligende, istedetfor at den er i dybeste Grund opvækkende, uroligende! Man anbringer den beroligende: „at stræbe efter Idealerne er en Taabelighed, en Daarskab, en Galskab, er Hovmod, Indbildskhed" (altsaa hvad Gud imodstaaer); Middelveien er den sande Viisdom. Vær Du rolig; Du er fuldkommen ligesom Millionerne; og alle Aarhundreders Erfaring har lært, at længer driver man det ikke! Vær Du rolig, Du er som de Andre, bliver salig ligesom alle de Andre" — en Euphemisme for: Du farer til Helvede ligesom alle de Andre; men dette Sande vilde ikke skaffe Præsterne Penge, det Første betales brillant.

Lever der saa en Enkelt, som ikke vil nøies med, ikke beroliges ved den Art Salighed: da vender hele

Massen, commanderet af Meenederne, sig mod ham, erklærer ham for en Egoist, en rædsom Egoist, at han ikke vil være som de Andre.

Det nye Testamente faaer dog altid Ret; thi denne Enkelte kommer ganske rigtigt ind i de sande christelige Collisioner: at hades af Menneskene, fordi han vil — være Christen, kun at disse Mennesker ere costumerede som og titulerede Christne, og anførte af — hvor høitideligt! — Lærere, der have aflagt Eed paa det nye Testamente.

Paa den Maade har man demoraliseret Christenhed, ved at gjøre lige det Modsatte af at forkynde Idealerne.

Dog hvad hjælper det, hvad hjælper det, at man, assisteret af Præste-Løgn, faaer dette Liv gjort let og beqvemt? Evigheden narrer man ikke. Og saa stift som Menneske-Slægten staaer paa Sit, at straffe, endog med Livs-Straf, det ikke at ville være som de Andre: saa urokket fastholder Evigheden Sit, med evig Fortabelse at straffe det at berolige sig ved at være som de Andre.

En Dosis Livslede.

Som Mennesket — naturligt — ønsker hvad der kan nære og oplive Livslysten: saaledes behøver Den, som skal leve for det Evige, stadigt en Dosis Livslede, for ikke at blive forgabet i denne Verden, men meget mere ret lære at væmmes og kjedes og ækles ved denne usle Verdens Daarskab og Løgn. Her en saadan Dosis.

Gud-Mennesket forraades, forhaanes, forlades af Alle, Alle, Alle, ikke een Eneste, ganske bogstaveligt ikke een Eneste bliver ham tro — og saa bagefter, bagefter, bagefter er der Millioner, som paa deres Knæe have val-

fartet til de Steder, hvor for mange hundrede Aar siden hans Fod maaskee satte et Spor; bagefter, bagefter, bagefter have Millioner tilbedet en Splint af det Kors, paa hvilket han blev korsfæstet!

Og saaledes er det altid, forholdsviis, i Samtidighed; men bagefter, bagefter, bagefter!

Maa man saa ikke væmmes ved det at være Menneske!

Endnu engang, maa man ikke væmmes ved det at være Menneske! Thi disse Millioner, der paa Knæe valfartede til hans Grav, denne Menneske-Trængsel, som ingen Magt formaaede at splitte ad: der behøves blot Eet, at Christus kom igjen — og alle disse Millioner vilde snart faae Fødder at gaae paa, for at smøre Haser, hele Trængselen være som blæst bort, eller den vilde, som Masse, i opreist Stilling styrte ind paa Christus for at ihjelslaae ham.

* * *

Det Christus, det Apostelen, det ethvert Sandhedsvidne begjærer som det Eneste er: Efterfølgelse — det Eneste Menneske-Slægten ikke finder Behag i eller har Smag for.

Nei, tag Farerne bort — at vi kan komme til at lege: saa præsterer Menneske-Slægtens Bataillioner (o, Væmmelse!) det Forbavsende i Efterabelse; istedetfor Christi Efterfølgelse træder saa (o, Væmmelse!) de hellige Abekattestreger — under Veiledning og Commando af (o, Væmmelse!) eedfæstede Præster, der gjøre Tjeneste som Sergeanter, Lieutenanter o. s. v., ordinerede Mænd, der altsaa have en hellig Aands særdeles Bistand til denne Alvor.

Vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde!

Dersom jeg ved dette Raad meente at skulle belære Slægten om, hvad den fremtidigen har at gjøre, maatte jeg rigtignok siges, og efter en uhyre Maalestok, at komme bagefter. Thi det er heri, at der nu med afgjort Held og seierrig Fremgang er praktiseret gjennem Aarhundreder.

Medens enhver høiere Opfattelse af Livet (saaledes endog det Bedre i Hedenskabet end sige Christendommen) seer Sagen paa den Maade, at Opgaven for Mennesket er at stræbe efter at være i Slægtskab med Guddommen, og at denne Stræben gjør Livet vanskeligt, i samme Grad vanskeligere som der strædes alvorligere, kraftigere, mere anstrenget: er i Tidernes Løb Menneske-Slægten bleven af andre Tanker om Livets Betydning og Opgaven. Kløgtig som Menneske-Slægten er, har den afluret Tilværelsen dens Hemmelighed, er kommet under Veir med, at hvis man vil have Livet gjort let (og det er just det man vil have), da er dette nemt gjort; man behøver blot mere og mere at ubetydeliggjøre sig selv, det at være Menneske: saa bliver Livet lettere og lettere. Vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde!

Der var engang da „Qvinden" forholdt sig til sig selv i sin Forestilling om sin Følelse. Een Sorg var nok for at afgjøre hendes Liv for hele Livet; den Elskedes Død eller hans Utroskab, det var nok, hun forstod det saa som Opgaven at være tabt for dette Liv, hvad naar det consequent skal gjennemføres giver lange, lange, indvortes Kampe og Anfægtelser, foranlediger mangt et smertefuldt Sammenstød med Omverdenen, kort gjør Livet vanskeligt. Og derfor, hvortil alle disse

Vanskeligheder, vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde! Den Elskedes Død eller hans Utroskab bliver saa i det Høieste en lille Pause, omtrent som det paa et Bal at sidde en Dands over; en halv Time efter dandser Du med en ny Cavaleer — det vilde jo ogsaa være kjedeligt at dandse hele Natten med een Cavaleer; og hvad Evigheden angaaer, er det jo ret hensigtsmæssigt, at man veed, at der venter En flere Cavalerer. Seer Du; alle Vanskeligheder forsvinde, Livet bliver fornøieligt, oprømt, muntert, let, kort det er en herlig Verden at leve i, naar man blot veed at skikke sig rigtigt i den — ved at være Piat.

Der var engang da „Manden" forholdt sig til sig selv i en stor Forestilling om det at være: Charakter. Man havde Grundsætninger, Grundsætninger som man for ingen Priis svigtede eller slap, ja, man lod hellere sit Liv, udsatte sig hellere hele Livet igjennem for enhver Mishandling end at give det Mindste efter i sine Grundsætninger, fordi man forstod, at det at give det Mindste efter i Forhold til Grundsætninger er at opgive dem, og det at opgive sine Grundsætninger at opgive sig selv. Herved blev Livet naturligviis idel Vanskelighed. Og derfor, hvortil alle disse Vanskeligheder, vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde! Vær Piat, hav idag een Anskuelse, imorgen en anden, saa igjen den Du havde iforgaars, og saa igjen en ny paa Fredag; vær Piat, gjør Dig selv til Flere, eller udparcelleer Dit Selv, hav een Anskuelse anonymt en anden med Navn, een mundtligt en anden skriftligt, een som Embedsmand en anden som Privatmand, een som Din Kones Mand en anden i Klubben: og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde, Du skal see, Du vil (medens alle Charakter-Mennesker, og i samme Grad mere som de mere vare Charakter-Mennesker, have fundet og bevidnet, at denne Verden er en middelmaadig, en ussel, en jammerlig, en fordærvet, en ond Verden, kun

beregnet paa Slyngler eller paa Piat). Du skal see, Du vil finde, at denne Verden er en herlig Verden, ganske som beregnet paa Dig!

Der var engang da „Mennesket" forholdt sig til sig selv i en uendelig Forestilling om det at være Christen, da han gjorde Alvor med det at afdøe, det at hade sig selv, det at lide for Læren, og nu fandt Livet saaledes vanskeligt, ja saaledes qvalfuldt, at selv de Haardføreste næsten segnede under disse Vanskeligheder, krympede sig som Orme, og selv de Ydmygste ikke vare langt fra at fortvivle. Og derfor, hvortil alle disse Vanskeligheder, vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde! Vær Piat; og vær saa enten selv Præst, Provst, Biskop, der — i Kraft af hellig Eed paa det nye Testamente — een Gang om Ugen i tre Qvarteer piatter noget Høit, men forresten giver alt Høiere en god Dag, eller vær selv Lægmand, der i tre Qvarteer opløftes af det Høie, som Præsten i tre Qvarteer piatter, men forresten giver alt Høiere en god Dag: og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde! Forfalsk saa i dybeste Grund Guds eller Christendommens Betragtning af dette Liv, lad det være Dig Kjendet paa, at Veien er den rette, den Gud velbehagelige, at den (lige stik mod Guds Ord) er let — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde, denne Verden bliver en herlig Verden, herligere og behageligere og lettere med hvert Aarhundrede der leves paa den Maade. Og vær ganske ugeneert, troe mig, der er Ingen Du behøver at undsee Dig for, hele Compagniet er af samme Bonitet, Lovtalen derfor Dig beredt, Lovtalen over Din Klogskab, Lovtalen af de Andre, der ved at holde Lovtaler over Dig — hvor klogt beregnet! — holde Lovtale over sig selv, og som derfor kun da vilde fordømme Dig, hvis Du ikke var: som de Andre.

At Præsterne ere Menneske-Ædere, og paa den afskyeligste Maade.

Hvad man forstaaer ved Menneske-Ædere, veed vel Enhver, er jo sagt med Ordet. Man gyser ved at læse eller høre om dette Frygtelige, at der lever Vilde, som slaae deres Fjender ihjel for at æde dem. Man gyser, man er tilbøielig til at fragaae Slægtskabet med den Sort Væsener, at de ere Mennesker.

Jeg skal nu vise, at Præsterne ere Menneske-Ædere og paa en langt afskyeligere Maade.

Hvad er det nye Testamentes Christendom? Den er den lidende Sandhed. I denne middelmaadige, jammerlige, syndige, onde, ugudelige Verden maa — det er Christendommens Lære — Sandheden lide; derfor er Christendommen den lidende Sandhed, fordi den er Sandhed og er i denne Verden.

For den leed derfor dens Stifter ikke blot Døden paa Korset, men hans hele Liv var fra Først til Sidst Lidelse; for den leed Apostelen; for den Sandhedsvidnet. Og kun Eet forlangte Frelseren, hvilket Samme efter ham atter Apostelen, Sandhedsvidnet forlangte som det Eneste: Efterfølgelse.

Men hvad gjør „Præsten“? Denne studerede Mand, han er da ikke gal. „At følge dem efter, det var ogsaa et Forslag at gjøre en klog Mand; saa maatte der da først være foregaaet den Forandring med den kloge Mand, at han var bleven gal, inden det kunde falde ham ind at indlade sig paa Sligt. Nei, men lod det sig ikke gjøre at skildre disse Herliges Lidelser, at forkynde som Doctrin deres Lære, lod det sig ikke gjøre, og saaledes, at det kastede saa Betydeligt af sig, at en Mand, der ønsker at nyde Livet, kunde leve deraf, gifte sig derpaa, avle Børn, som ernæres derved?“ Dette vil sige, er

det ikke muligt at gjøre de Herlige i Penge, eller at æde dem, med Kone og Børn leve af at æde dem.

See, der har Du: Menneske-Æderne, at Præsterne ere Menneske-Ædere! I afdøde Herlige, dette er, i den Dyre-Verden, som man, *a parte potiori*, kalder Menneske-Verdenen, Eders Skjæbne i Livet og efter Døden, at ædes: medens I leve, ædes i af Samtidighedens Utøi, tilsidst slaaer man Eder ihjel; og naar I da ere døde, saa tage de rette Menneske-Ædere fat, Præsterne, der leve af at æde Eder! Som der i Huusholdningerne i Slagter-Tiden nedsaltes Forraad for Vinteren, saaledes har „Præsten" de Herlige, som maatte lide for Sandhed, i Saltmads-Tønden. Forgjæves raaber han, den Afdøde: følg mig efter, følg mig efter! „Det var en god Snak" svarer Præsten, „nei, tie Du bare stille, og bliv hvor Du er; hvilket Nonsens, at forlange, jeg skulde følge Dig efter, jeg som jo just skal leve af at spise Dig, og ikke jeg alene, men min Kone og mine Børn; jeg skulde følge Dig efter, maaskee selv blive et Offer, istedetfor, ved at leve af Dig eller æde Dig, at gjøre den brillanteste Carriere, tjene Penge som Græs til mig og Kone og Børn, der, Du skulde blot see det, trives saa det er en Fornøielse at see dem."

Dette er Menneske-Æderie, og er det: paa den afskyeligste Maade, hvilket jeg nu skal vise.

1) Canibalen er en Vild; „Præsten" en studeret, en dannet Mand, hvad der gjør det Afskyelige langt mere oprørende.

2) Canibalen æder sin Fjende. Anderledes „Præsten". Dem, han æder, giver han sig Udseende af i høieste Grad at være hengiven. Præsten, just Præsten, han er hine Herliges mest hengivne Ven, „hør ham blot, hør, hvorledes han kan skildre deres Lidelser, foredrage deres Lære; fortjener han ikke en Sølv-Bordopsats, et Ridderkors, en heel Besætning af broderede Lænestole, et Par Tusind mere om Aaret, han, denne herlige

Mand, der, selv bevæget indtil Taarer, saaledes kan skildre de Herliges Lidelser." See, saaledes er Canibalen ikke; han vedgaaer aabenlyst, at han er en Menneske-Æder, og han kalder sig ikke Dens Ven, han æder, men kalder ham sin Fjende og sig hans Fjende. Præsten derimod dølger det saa omhyggeligt som muligt, at han er en Menneske-Æder (som Crocodillen naar den ynksomst græder), dølger det ved at give sig Udseende af at være Dens mest Hengivne, Den, just Den han æder. Ved Eed forpligter „Præsten" sig paa det nye Testamente, altsaa til Efterfølgelse, til at følge Verdens Frelser efter — og saa giver han Efterfølgelsen en god Dag, men lever med Familie af (at æde ham) at skildre hans Lidelser, at foredrage hans Lære som Doctrin, givende sig Udseende af at være den Korsfæstedes sande, hengivne Discipel. „Du skulde hørt ham i Søndags; det er en sand Christi Discipel den Mand, saadan han kan skildre Christi Lidelser og vidne . . . . fortjener han ikke Fløiels Forstykke, og Stjerne og Tusinder om Aaret?"

3) Canibalen gjør det kort og godt af: vild farer han op, bemægtiger sig sin Fjende, slaaer ham ihjel, spiser lidt af ham. Saa er det forbi. Saa lever han igjen af sine sædvanlige Næringsmidler, indtil atter Vildheden kommer paa ham mod hans Fjender.

Anderledes med „Præsten" som Menneske-Æder. Hans Menneske-Æderie er vel betænkt, snildt anlagt, beregnet paa ikke at have Andet at leve af for hele Livet, og at det man har at leve af skal kunne ernære en Mand med Familie saaledes, at det Aar for Aar kaster mere af sig. Hyggeligt er Præsten indrettet i sin landlige Bolig, ogsaa ved Udsigten til det vinkende Avancement; hans Hustru Triveligheden selv, og hans Børn ikke mindre. Og alt Dette skyldes: de Herliges Lidelser, Frelseren, Apostelen, Sandhedsvidnet, det er Dette Præsten lever af, dem han æder, dem, med hvilke han i glad Livs-Nydelse mader sin Kone og sine Børn. Han

har disse Herlige i Saltmads-Tønden. Deres Raab: følg mig efter, følg mig efter! er forgjæves. En Tid maa han maaskee værge sig mod dette Raab, at det ikke — i Forbindelse med Eeden, han har aflagt! — kommer til at gjøre et forstyrrende Indtryk paa hans hele Negotie; i Aarenes Løb bliver han saa hærdet mod dette Raab, at han slet ikke hører det mere. I Begyndelsen er det maaskee med en vis Undseelse, at han hører sig kaldet en sand Christi Discipel; i Aarenes Løb er han bleven saa vant til at høre det, at han selv troer, han er det. Saaledes døer han, saa grundfordærvet som det er muligt et Menneske kan blive det; og begraves saa som „Sandhedsvidne".

Præsten ikke blot beviser Christendommens Sandhed, men han modbeviser den med det Samme.

Der gives kun eet Forhold til aabenbaret Sandhed: at troe.

At man troer, lader sig kun bevise paa een Maade: ved at være villig til at lide for sin Tro; og Graden af Ens Tro bevises kun ved Graden af Ens Villighed til at lide for sin Tro.

Paa den Maade kom Christendommen ind i Verden, betjent af Vidner, der vare villige til ubetinget at lide Alt for deres Tro, og virkelig ogsaa kom til at lide, at offre Liv og Blod for Troen.

Deres Troes Mod gjør saa sit Indtryk paa Menneske-Slægten, som foranlediges til følgende Slutning: Det, der

kan begeistre Mennesket til saaledes at offre Alt, vove Liv og Blod, det maa dog være Sandhed.

Dette er Beviset, som førtes for Christendommens Sandhed.

Nu derimod er Præsten saa god at ville gjøre det til Næringsvei (men Næringsvei er dog vel lige det Modsatte af at lide, at offres, hvori Beviset ligger): at bevise Christendommens Sandhed deraf, at der har levet Mennesker, som have offret Alt, vovet Liv og Blod for Christendommen.

Altsaa Beviis og Modbeviis paa een Gang! Beviset for Christendommens Sandhed af, at man har vovet Alt for den, modbevises jo eller mistænkeliggjøres ved, at Præsten, som foredrager dette Beviis, gjør lige det Modsatte. Ved at see de Herlige, Sandhedsvidnerne, vove Alt for Christendommen, foranlediges man til den Slutning: Christendommen maa være Sandhed; ved at agte paa Præsten foranlediges man til den Slutning: Christendommen er nok ikke Sandheden, men Profiten en Sandheden.

Nei, det Beviis for at Noget er Sandhed af Villigheden til at lide for det, lader sig kun føre af En, der selv villigt lider for det. Præstens Beviis: at bevise Christendommens Sandhed deraf, at han tager Penge for, har Profit af, lever af, med Familie jævnt avancerende lever af — at Andre have lidt, er Selvmodsigelse, er, christeligt, Snyderie.

Og derfor skal „Præsten", christeligt, stoppes, som man borgerligt taler om at stoppe en Tyv. Og som der er blevet raabt Hep efter en Jøde, saaledes skal der saa, indtil man ingen Præst mere seer, blive raabt efter Præsten: stop Tyven! Stop ham, han stjæler, hvad der tilhører de Herlige! Hvad de havde fortjent ved deres ædle Uegennyttighed, men hvad de ikke fik, lønnede med Utak, forfulgte, ihjelslagne, det stjæler Præsten ved at tage deres Liv til Indtægt, at skildre deres Lidelser, be-

vise Christendommens Sandhed af hine Herliges Villighed til at lide for den. Saaledes stjæler Præsten fra de Herlige; og saa bedrager han den Eenfoldige, Menneskenes Mængde, som ikke har Evne til at gjennemskue Præstens Trafik, at han beviser Christendommens Sandhed og med det Samme modbeviser den.

Hvad Under da, at Christendommen slet ikke er til, at det Hele med Christenhed er Galimathias, naar de der ere Christne ere det i Tillid til Præstens Beviis, antage, at Christendommen er Sandhed i Tillid til Præsteus Beviis: at Noget er Sandhed, fordi En er villig nok til at have Profit deraf, og maaskee endog, raffinerende, tager den Profit mere, at forsikkre, at han er villig til at lide. I Tillid til dette Beviis at antage Christendommens Sandhed er lige saa meningsløst som at ansee sig selv for en velhavende Mand, fordi man har mange Penge mellem Hænder, som ikke tilhøre En, eller fordi man eier en Deel Seddel-Penge, udstedte af en Bank, som intet Valuta eier.

INDHOLD.

Side.

Nr. 1 ..... 1.

1) Stemning. 2) Til „dette skal siges"; eller hvorledes anbringes et Afgjørende? 3) Er det forsvarligt af Staten — den christelige Stat! — om muligt at umuliggjøre Christendom? 4) „Tag et Bræk-Middel!"

Nr. 2 ..... 15.

1) Til „min Læser". 2) At Opgaven er i en dobbelt Retning. 3) Det Comfortable og — Bekymringen for en evig Salighed. 4) Det Menneskelige beskytter (protegerer) det Guddommelige. 5) Lovtale over Menneske-Slægten eller Beviis for, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed. 6) Vi ere Alle Christne. 7) En Vanskelighed ved det nye Testamente. 8) Ere vi virkelig Christne, hvad er saa Gud? 9) Dersom vi virkeligen ere Christne, er *eo ipso* det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne, kan ikke være det. 10) Hvilken Lykke at vi ikke Alle ere Præster!

Nr. 3 ..... 37.

1) Stat — Christendom. 2) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en Deel af den studerende Ungdom? 3) Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse er en Selvmodsigelse? 4) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er? 5) Lad Staten gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert. 6) Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort.

Side.

Nr. 4 ..... 49.

1) Læge-Skjønnet. 2) Det der er det Oprørende. 3) Sandhed og Levebrød. 4) Sande Christne: Mange Christne. 5) I „Christenhed" ere Alle Christne; naar Alle ere Christne, er *eo ipso* det nye Testamentes Christendom ikke til, ja den er umulig. 6) Min Opgaves Vanskelighed. 7) Det Officielle — det Personlige.

Nr. 5 ..... 67.

1) Vi ere Alle Christne — uden engang at have Anelse om, hvad Christendom er. 2) Et Genie — en Christen. 3) Aands-Menneskets Christendom; vi Menneskers Christendom. 4) Det nye Testamentes Christendom — „Christenheds" Christendom. 5) Naar Alle ere Christne, er *eo ipso* Christendommen ikke til. 6) Et Oprør i Trods — et Oprør i Hyklerie eller om Affaldet fra Christendommen. 7) En Eeds Aflæggelse eller det Officielle: det Personlige. 8) Nymodens religieuse Betryggelser (Garantier). 9) „Vogter Eder for dem, som gjerne gaae i lange Klæder." (Mc. 12, 38; Luc. 20, 46).

Nr. 6 ..... 93.

1) Kort og Spidst. 2) Afstands-Maal; og herved igjen om den egentlige Vanskelighed jeg har at kæmpe med. 3) Frygt mest af Alt at være i en Vildfarelse! 4) At vi, at „Christenhed" slet ikke kan tilegne sig Christi Forjættelser; thi vi, „Christenhed", ere ikke der, hvor Christus og det nye Testamente fordrer, at man skal være for at være Christen. 5) Hvad siger Brand-Majoren? 6) Smaa-Bemærkninger.

Nr. 7 ..... 114.

1) Hvorfor elsker „Mennesket" fremfor Alle „Digteren?" og Hvorfor er, gudeligt, just „Digteren" den Allerfarligste? 2) Menneske-Fiskeriet. 3) Hvad man saadan kalder en Christen. 4) „Først Guds Rige." Et Slags Novelle. 5) At „Christenhed" er fra Slægt til Slægt et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter dette foregaaer. 6) Confirmationen og Vielsen; christeligt Comedie-Spil eller Det, som værre er. 7) At den, især i Protestantismen, saa meget priste det christe-

Side.

lige Familie-Livs christelige Børne-Opdragelse er, christeligt, baseret paa en Løgn, idel Løgn. 8) Sandheden af „Præstens“ Betydning for Samfundet. 9) Om den Interesse, der vises min Sag.

Nr. 8 ..... 154.

1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende. 2) Man lever kun een Gang. 3) En Evighed til at fortryde. 4) Hvad der evigt lader sig erindre? 5) Et Billede paa Livet, og, et Billede af Livet. 6) Den guddommelige Retfærdighed. 7) Skjælv — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

Nr. 9 ..... 178.

1) Altsaa saaledes staaer Sagen. 2) At Idealerne skulle forkyndes — ellers er Christendommen i dybeste Grund forfalsket. 3) En Dosis Livslede. 4) Vær Piat — og Du skal see, alle Vanskeligheder forsvinde! 5) At Præsterne ere Menneske-Ædere, og paa den afskyeligste Maade. 6) Præsten ikke blot beviser Christendommens Sandhed, men han modbeviser den med det Samm.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

This book is DUE on the last date stamped below.

Fine schedule: 25 cents on first day overdue
50 cents on fourth day overdue
One dollar on seventh day overdue.

MAY 8 1957

REC'D LD

MAR 16'64-5 PM

30Apr'61DA

REC'D LD

APR 21 1961

19Nov'62CL

REC'D LD

NOV 23 1962

16Jan'63JA

REC'D LD

JAN 8 1963

13Nov'63PS

LD 21-100m-12,'46(A2012s16)4120

G. Allen Fleece Library
Columbia International University
Columbia, SC 29203

CPSIA information can be obtained
at www.ICGtesting.com
Printed in the USA
BVHW012027141220
595704BV00018B/445

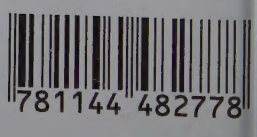

9 781144 482778

T3-BOY-836